

БОЖІ ЗАПОВІДІ

ЗМІСТ

ВІД ВИДАВНИЦТВА	2
АКТУАЛЬНІСТЬ БОЖИХ ЗАПОВІДЕЙ	2
БОЖІ ЗАПОВІДІ І НАШЕ ЩАСТЯ ЗЕМНЕ Й ВІЧНЕ	5
ПЕРША БОЖА ЗАПОВІДЬ	7
ПРО ПОЧИТАННЯ ГОСПОДА БОГА	7
ПРО ІДОЛОПОКЛОНСТВО	9
ПРО ЗАБОБОНИ, ВОРОЖІННЯ І ВІРУ В СНИ	11
ПРО ПОЧИТАННЯ СВЯТИХ	13
ПРО ПОЧИТАННЯ СВЯТИХ АНГЕЛІВ	16
ДРУГА БОЖА ЗАПОВІДЬ	18
ПОЧЕСТЬ ДЛЯ БОЖОГО ІМЕНІ	18
ГРІХИ ПРОТИ ДРУГОЇ БОЖОЇ ЗАПОВІДІ	20
ТРЕТЯ БОЖА ЗАПОВІДЬ	22
ПРО СВЯТКУВАННЯ НЕДІЛІ	22
ПРО НЕДІЛЬНИЙ ВІДПОЧИНОК	24
ЧЕТВЕРТА БОЖА ЗАПОВІДЬ	26
ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ СТОСОВНО БАТЬКІВ (І)	26
ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ СТОСОВНО БАТЬКІВ (ІІ)	28
ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ (І)	30
ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ (ІІ)	32
РОЛЬ БАТЬКА У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ	35
РОЛЬ МАТЕРІ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ	37
ЛЮБОВ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ Й НАРОДУ	38
Чому треба любити рідний край і народ?	39
П'ЯТА БОЖА ЗАПОВІДЬ	41
ВАРТІСТЬ - ЦІНА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ	41
БІЛА СМЕРТЬ – СПРАВЖНЯ ПОШЕСТЬ	43
БІЛА СМЕРТЬ – АБОРТ	45
ПРО ЗГІРШЕННЯ	47
ШОСТА І ДЕВ'ЯТА БОЖІ ЗАПОВІДІ	50
ПОДРУЖЖЯ – БОЖА УСТАНОВА	50
ЦІЛЬ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ	52
ФУНДАМЕНТ ПОДРУЖНЬОГО СТАНУ	54
НЕОФІЦІЙНІ ПОДРУЖЖЯ	56
ПРО ПОДРУЖНІ РОЗЛУЧЕННЯ	58
ШОСТА БОЖА ЗАПОВІДЬ – СТОРОЖ ПОДРУЖНЬОГО СТАНУ	60
ЧИСТОТА СЕРЦЯ	62
СЬОМА І ДЕСЯТА БОЖІ ЗАПОВІДІ	65
ПРАВО ВЛАСНОСТІ	65
ГРІХИ ПРОТИ ЧУЖОЇ ВЛАСНОСТІ	67
ПРО ГРІХ ЗАХЛАННОСТІ ТА СКУПОСТІ	69
ПРО ХРИСТИЯНСЬКЕ МИЛОСЕРДЯ	72
ВОСЬМА БОЖА ЗАПОВІДЬ	74
ДОБРЕ ІМ'Я, ЧЕСТЬ І СЛАВА	74
ГРІХИ ПРОТИ 8-ої БОЖОЇ ЗАПОВІДІ (І)	76
ГРІХИ ПРОТИ 8-ої БОЖОЇ ЗАПОВІДІ (ІІ)	79

ВІД ВИДАВНИЦТВА

«Коли хочеш увійти до життя, то виконуй Заповіді.»
(Мт. 19, 17)

У св. Євангелії читаємо, що одного разу приходить до Ісуса Христа молодий юнак і ставить Йому важливе запитання: «Учителю, що доброго маю чинити, аби мати життя вічне?» А Христос коротко й ясно йому відповідає: «Як хочеш увійти в життя, додержуй Заповідей!»

Виконання Божих заповідей – це найпевніша і найпростіша дорога до неба, яку подає нам сам Господь наш Ісус Христос. Ця дорога призначена для всіх людей усіх часів. Іншої дороги до неба немає. Нема людини на світі, яка після своєї смерті не хотіла б бути вічно щасливою. І ту щасливу вічність можемо досягнути, зберігаючи Божі заповіді під час нашого земного життя. У цьому ніхто не може нас заступити, бо це наша особиста справа.

У додержанні Божих заповідей полягає християнська досконалість. Хто дотримує Божих заповідей, той любить Господа Бога, як це нас навчає св. євангелист Іван: «Це-бо любов Бога: берегти Його заповіді. А заповіді Його не тяжкі» (1 Ів. 5, 3). Хто береже Божі заповіді, той буде добрим батьком, доброю матір'ю, добрим сином чи дочкою. Хто береже Божі заповіді, той цінитиме й хоронитиме власне життя й життя своїх ближніх; той плекатиме чистоту серця; шануватиме чужу власність і добре ім'я та славу своїх ближніх. Хто береже Божі заповіді, той завжди уникатиме всяких гріхів, що порушують їх.

Чому сьогодні на світі стільки лиха, бід, нужди, голоду, крадіжок, аморальності, вбивств, так багато нещасних людей? Бо світ відвернувся від Бога й знехтував Його заповідями. Чи на це є якийсь лік і рятунок? Так, єдиний лік і рятунок – це повернення до Бога та практикування Божих заповідей у житті кожної людини, родин, народів і державах.

Тож на яких основах наш український народ повинен будувати своє щасливе майбутнє? На непорушній скелі Божих заповідей! Ми пережили страшне лихоліття в останні десятиліття, повіривши фальшивим пророкам, і будували своє щастя на піску пустих фраз та обіцянок земного раю на землі, а не на Божих заповідях. А Св. Письмо каже: «Коли Господь та не збудує дому, – дарма працюють його будівничі» (Пс. 127, 1).

Тому видавництво Отців Василіян «Місіонер» дає до рук нашим читачам невеличку, але важливу книжечку пера о. Юліяна Катрія, ЧСВВ, про Божі заповіді. Пильно читаймо її, а вона навчить нас, як маємо жити, аби досягнути вічне спасіння; навчить любити Бога і ближнього, Церкву й наш народ.

АКТУАЛЬНІСТЬ БОЖИХ ЗАПОВІДЕЙ

«Небо й земля проминуться, але не минуться слова Мої!»
(Лк. 21, 33)

Один священик у Відні зустрів на вулиці жебрачку, яка, розмовляючи французькою мовою, просила у нього милостині. Він почав з нею розмову. Вона розповіла йому довгу й сумну історію свого життя. Виросла в багатій родині, вивчила кілька чужих мов; жила, як бажала. І свою розмову закінчила словами: «Так, отче, я була молода, гарна, багата, і все це довело мене до такого жалюгідного стану».

Історія тієї нещасної жебрачки - це символ сьогодішнього людства, що хоча живе у достатку, але стоїть над пропастью. Маємо радіо, телебачення, автомобілі, літаки, телефони, атомну енергію, модерні помешкання; ми опанували землю, море й повітря; говоримо різними мовами, але при тому усьому ми моральні жебраки, бо все те нас не вдовольняє, не робить щасливими, а радше віддаляє, аніж наближає до щастя.

Сьогоднішній світ, наче та жебрачка, запропастив, змарнував Божі дари, покинув Господа і Його заповіді; шукаючи щастя поза Богом, став моральним жебраком, блудним сином. Єдиний рятунок для світу - повернення до Бога і Його законів. «Коли хочеш увійти в життя, - каже Христос до кожного з нас, - зберігай Заповіді». Без них нема щастя для людини, родини, суспільності, народу, нема доступу до неба.

Маючи на увазі важливість Божих заповідей, хочемо подати нашим читачам роздуми про них для глибшого їх пізнання й ревного зберігання.

Отож, поставимо важливе запитання: чи Божі заповіді все ще актуальні в добу атомної енергії і ракет, високої культури та високорозвинутої техніки? Чи вони ще й сьогодні мають своє значення, вартість і силу? Так! Божі заповіді були актуальні три тисячі років тому, є вони актуальними сьогодні й будуть на часі до кінця світу. Вони завжди актуальні, бо – вічні.

Божі заповіді актуальні, бо досконалі

Чому Божі заповіді були, є і будуть завжди актуальними? Бо вони досконалі з будь-якого огляду. Людські закони, хоч би які були досконалі, згодом втрачають актуальність, старіються і, за певних культурних та політичних змін, втрачають свою силу. А Божі заповіді – незмінні. Вони вічно актуальні, ніколи не старіються, хоча змінюються люди, часи й обставини.

Один правник просив у свого приятеля якусь книжку до читання. Цей дав йому Біблію. Правник з великим зацікавленням читав її кожного дня. За якийсь час відвідує його приятель, що позичив йому Біблію. Він знаходить правника задуманим над книгою. Питає про причину його задуманості. А цей відповідає: «Знаєш, дочитав я до того місця, де Господь Бог дав десять Заповідей, і вже довго думаю над тим, чи не можна б до них щось додати або відняти. І переконався, що до них не можна нічого ані додати, ані відняти, бо вони досконалі».

Заувага правника дуже слухна. Божі заповіді досконалі, бо вони дані непомильним Господом, який усе передбачив. Божі заповіді для усіх людей всіх часів і віків. Тому Ісус Христос промовляє: «Істинно-бо кажу вам: «Доки перейде небо й земля, ні одна йота, ні одна риска з закону не перейде, поки все не здійсниться» (Мт. 5, 18).

Божі заповіді актуальні, бо вони – основа людського добробуту та щастя

Господь Бог створив людину не тільки до вічного щастя, але у своїй доброті призначив для неї найповнішу і найкращу дорогу до цієї мети. Ця дорога – *Божі заповіді*. Вони дані для нашого дочасного й вічного життя. Вони – непорушний фундамент щастя й ладу. Вони є для людства тим, чим фундамент для дому, мотор для машини, повітря для легенів, крила для птиці. Що б сказали ми про людину, яка руйнувала б фундамент свого дому або нищила мотор у машині чи не давала повітря своїм легеням? Це був би великий нерозум. А так, на жаль, поводить сьогоднішній світ. Він хоче жити й бути щасливим без Бога і Його заповідей. Тому бачимо мільйони

нешасливих, розчарованих, безнадійних і знеохочених до життя людей. Вони покинули Бога, а Бог опустив їх. Добре каже прислів'я: «Без Бога – ні до порога». Св. Августин, що у молодості хотів жити своїм богом, врешті мусів закликати: «Неспокійне наше серце, Боже, поки не спочине в Тобі!»

Один американський репортер, будучи в Москві, мав нагоду говорити зі студентською молоддю. І що він від неї почув у розмові про релігію? Велику тугу за Богом і релігією. Якось студент сказав йому: «Це трагедія нашої країни, що матеріалістична наука відкинула релігію. Наше культурне життя є безплідне, а релігія має великий цивілізуючий вплив. Я часто відчуваю бажання вірити в Бога, бо потребую чогось, що заповнило б порожнечу мого життя». А одна студентка сказала: «Я була вихована у родині, в якій ніколи не говорили про Бога. Коли я стала дорослою, то пізнала, що людина не може існувати без Бога в серці. І я без нічиєї допомоги сама прийшла до цього переконання, а це спричинило в мені велику зміну. З цією хвилиною головні догми комунізму втратили для мене значення». Інший студент йому оповів: «Випадково дістав я до рук Євангеліє за св. Матеем. Я уважно його прочитав, і воно своїм етичним змістом науки Ісуса Христа справило на мене дуже велике враження. Мені стало зрозуміло, що я знайшов щось, що має безмежно більшу вартість, ніж твори Маркса, Енгельса, Леніна чи Сталіна. Кількома місяцями пізніше я потайки пішов до церкви та просив священика, щоб мене охрестив».

Великі і славні мужі та віра в Бога

Вкінці ще прислухаємося до думки деяких славних мужів наших часів про Бога і Його закони! Американський генерал Мек-Артур при капітуляції Японії наприкінці Другої світової війни виголосив такі знаменні слова: «Тільки поворот до християнських засад може врятувати людство від страшної загибелі. Коли не буде війни з Богом, тоді не буде війни між народами».

Німецький учений, винахідник ракет Вернер фон Браун казав: «Безкрає зоряне небо безупинно пригадує астронавтам, що існує вища сила від тієї, якою вони користуються при польотах. Існує більший розум від того, що знаходиться в електронних машинах, та могутніша потуга, ніж усі потуги світу». При іншій нагоді він зазначив: «Неможливо оглядати порядок і красу всесвіту й не бачити в ньому присутності Божої руки. Чи треба засвітити свічку, щоб побачити сонце? Пізнаючи вселенну та її складну будову, людина не може не признати величі Творця... Людина так потребує віри, як потребує поживи, води чи повітря».

Визначний секретар Організації Об'єднаних Націй Даг Гаммаршолд за свого життя вів приватний щоденник. Після його трагічної смерті цей записник вийшов друком. З нього довідуємося, що Даг Гаммаршолд був чоловіком глибокої віри, великої любові до Бога й духа жертви. В деяких місцях цього щоденника є прегарні молитви, як ось ця: *«Хай святиться Твоє ім'я – а не моє. Хай прийде Твоє царство – а не моє. Хай буде Твоя воля – а не моя. Дай нам, Боже, мир з Тобою, мир з людьми, мир з нами самими»*. А в іншому місці він пише: *«Дай мені, Боже, чисте серце, аби я міг Тебе бачити. Дай мені покірне серце, щоб міг Тебе почути. Дай мені серце, повне любові, аби міг Тобі служити. Дай серце, повне віри, щоб міг у Тобі перебувати»*.

Американець, довголітній директор ФБІ Едгар Гувер говорив: «Ключем до всіх проблем, навіть самого життя, є тільки Бог. Релігія – це золота брама, що веде до щастя. Зруйнуй її, й настане хаос».

Після Другої світової війни в Голландії засновано спільну акцію католиків і

протестантів під девізом: «Поворот до Божих заповідей! » Цю акцію повинні підхопити всі християни світу, їхній клич нехай стане й нашим особистим, родинним, національним кличем. Тоді запанує в світі Бог і Його заповіді. Тоді сповняться слова Св. Письма: «Щасливий народ, якому Бог – Господь! » (Пс. 144, 15).

БОЖІ ЗАПОВІДІ І НАШЕ ЩАСТЯ ЗЕМНЕ Й ВІЧНЕ

Божі заповіді – основа людського щастя на землі, найпевніша запорука вічного щастя в небі. Проте, щоб вони дали нам щастя, вдоволення і спокій серця на землі та запевнили вічне щастя, треба їх знати, розуміти, любити й зберігати не десь-колись, але щодня, впродовж усього життя. Чи багато людей сьогодні знає Божі заповіді?

В одному американському коледжі опитали вісімдесят трьох студентів різних віросповідань на предмет їхнього релігійного знання. І який був висновок? Лише чотири студенти могли назвати всі десять Божих заповідей. Більшість могли назвати тільки шість Заповідей. П'ятдесят шість студентів нічого не знали про первородний гріх. Сімдесят не могли назвати чотирьох Євангелістів. Вісім студентів думали, що молитва «*Отче наш* » – це частина псалмів. Сімдесят чотири не могли відповісти, котрі Заповіді Ісус Христос назвав найбільшими. Як Предтечу Ісуса Христа деякі називали Мойсея або Будду. А всі вони вважали себе віруючими.

Божі заповіді й наше земне життя

Немає на світі людини, яка б не бажала бути щасливою. Молоді й старі, бідні і багаті, вчені та невчені – усі прагнуть щастя. Але проблема в тому, що загал шукає щастя там, де його нема, і тому не знаходять. Вони шукають щастя у земних речах, які не в силі зробити людину щасливою. Це спроможен зробити лише Бог. І з цією метою Він дав нам

десять Заповідей, які мають стояти на сторожі нашого щасливого життя. З десятих Заповідей Господь Бог тільки три застеріг собі, а сім інших призначив для нашого добра. Тож погляньмо коротенько на кожную Заповідь, щоб зрозуміти їхнє велике значення.

1-ша Божа заповідь: «*Нехай не буде в тебе інших богів , крім мене*». Ця Заповідь стоїть на сторожі правдивої релігії. Вона наказує почитати тільки єдиного правдивого Бога, а забороняє всяке ідолопоклонство, що є зневагою для Бога і пониженням людської гідності.

2-га Божа заповідь: «*Не взивай намарно імені Господа Бога Твого*». Маючи на увазі Божу велич і святість, ця Заповідь наказує велику пошану до Його особи, імені, честі й авторитету. Вона забороняє всяку зневагу Господнього імені, чи то в жартах, чи в гніві або прокльонах.

3-тя Божа заповідь: «*Пам'ятай день святий святкувати*». Людина, як Боже створіння, зобов'язана віддавати Господеві почесь усяким способом, а головню через святкування неділі і свят, щоб, при цьому, мати також відпочинок від своєї праці.

4-та Божа заповідь: «*Шануй батька твого й матір твою, щоб тобі було добре і щоб ти довго прожив на землі*». Господь Бог вимагає пошани не тільки для себе, але і для наших батьків, бо вони, після Бога, – наші найбільші добродії. Вони дали нам життя. За пошану батьків Бог обіцяє своє благословення і довге життя, а за непошану часто карає лихих дітей.

5-та Божа заповідь: «*Не вбивай!*» Людське життя – цінний дар, даний нам Богом. Воно належить Йому, тому ніхто не має права ані собі, ані іншим його відбирати.

Кожна людина зобов'язана дбати про своє життя і здоров'я та уникати всього, що шкодило б нашому здоров'ю або здоров'ю наших ближніх.

6-та і 9-та Божі заповіді: **«Не чужолож!»** – **«Не пожадай жінки твого ближнього»**. Ці дві Заповіді стоять

на сторожі чистоти душі й тіла та святості подружжя. Вони застерігають перед усяким добровільним уподобанням у нечистих думках, словах, поглядах і ділах зі собою чи іншими. «Хіба ж не знаєте, – каже св. апостол Павло, – що ваше тіло – храм Святого Духа, який живе у вас?» (1 Кор. 6, 19).

7-ма і 10-та Божі заповіді: **«Не кради!»** – **«Не пожадай нічого, що є власністю твого ближнього»**. Ці Заповіді бережуть наші матеріальні речі: наш доробок, дім, майно і власність.

8-ма Божа заповідь: **«Не свідчи ложно на твого ближнього»**. Господь Бог дав нам дар мови, щоб ми могли порозумітися з нашими ближніми. Тож ця Заповідь наказує нам завжди говорити правду і застерігає перед усяким словом чи свідченням, які могли б пошкодити ближньому, його доброму імені та славі.

З цього побіжного перегляду бачимо, як Божі заповіді точно й ясно окреслюють наше ставлення до Бога, нас самих і наших ближніх. Вони торкаються всіх важливих справ нашого особистого, родинного, суспільного життя.

Божі заповіді і наше вічне щастя

Велике значення мають Божі заповіді для нашого життя на землі, але ще безмірно більше – для нашого вічного щастя в небі. Тому до всіх нас Христос каже: *«Як хочеш увійти в життя, додержуй Заповідей»*.

1. Божі заповіді – дороговказ до неба

На роздоріжжі важливих шляхів є стрілки з написами, що вказують нам, куди веде певна дорога.

Наша ж дорога до неба позначена небесними стрілками, а ними є *Божі заповіді*. Щасливий, хто їх додержує, бо певно зайде до вічної мети і спасе свою душу. А нещасний той, хто цими Божими стрілками злегковажить, бо зійде на манівці і пропаде навіки. Німецький філософ Т. Пеш говорив: «Наша земля – це чекальня перед нашою

подорожжю до позагробового життя. Дуже вважай, щоб ти всів до доброго поїзда».

2. Божі заповіді – квиток вступу до неба

Є у нас певні установи, проводяться якісь імпрези, куди можна потрапити, пред'явивши спеціальну перепустку чи квиток. Так, наприклад, без спеціального квитка не ввійдемо до кінотеатру, ані до опери, не проїдемо автобусом, поїздом чи літаком. У житті людей бувають інколи такі моменти, що такий квиток може вирішити навіть їхню долю. І таким конечним та незаступним квитком до неба є якраз Божі заповіді.

Вічне щастя чи нещастя для нікого з нас не є байдужим. У вічності не беруть до уваги особи, ані гроші там нічим не допоможуть.

Про вступ до неба вирішує тільки життя за Божими заповідями тут на землі. Від нас, отже, залежить наше вічне щастя. Тож уважаймо, щоб ми не стали перед Господом з порожніми руками. Що тут посіємо, те колись у вічності зберемо. Живімо так, аби ми могли після нашої смерті на Божому Суді сказати, як відповів той євангельський юнак на запитання Ісуса Христа, чи він зберігає Божі заповіді: «Все це я

зберіг ізмалку» (Мт. 19, 20).

ПЕРША БОЖА ЗАПОВІДЬ *«НЕХАЙ НЕ БУДЕ В ТЕБЕ ІНШИХ БОГІВ КРІМ МЕНЕ»*

ПРО ПОЧИТАННЯ ГОСПОДА БОГА

На початку 1969 року вийшли друком спогади французького письменника Андре Фросарда під назвою *«Бог існує, і я Його зустрів»*. У книзі автор описує своє чудесне навернення до Бога і Католицької Церкви. Його мати була протестантка, а батько – єврей, атеїст, провідник комуністичної партії Франції. Андре також був атеїстом. Як же ж він навернувся? Одного вечора він зі своїм приятелем, практикуючим католиком, вибрався до ресторану на вечерю. Коли проїжджали повз католицький храм, його приятель попросив призупинитись і почекати на нього, бо він хотів відвідати богослуження в церкві. Якраз тоді відбувалася прилюдна адорація Найсвятіших Тайн. Приятель довший час не повертався. Андре вирішив зайти до церкви, аби відшукати свого товариша. Розглядаючись по церкві, глянув на престіл, де були виставлені Найсвятіші Тайни. Перший раз у житті він побачив їх. Саме у цей момент в його душі сталося щось дивне. Небесне світло наскрізь просвітило його душу і дало йому дар св. віри. «Було мені двадцять років, – згадував він, – коли, увійшовши до храму, я вийшов з нього дитиною, готовою прийняти св. Хрещення, стати християнином-католиком». Його навернення докорінно змінило його життя. Він став

ревним практикуючим католиком. Під його впливом навертаються його мати, сестра і товариші по праці.

Як Андре Фросард, так і ми в дні нашого св. Хрещення зустріли Бога в чудесний невидимий спосіб, отримали дар св. віри і стали Божими дітьми. Тож на всіх нас лежить обов'язок Його почитати. І якраз перша Божа заповідь пригадує нам про обов'язок, що тільки одному Господеві належить почитання. Погляньмо дещо ближче на причини, чому і як маємо Його почитати?

Чому маємо Бога почитати?

Маємо Господа Бога почитати, бо Він:

1. Творець всесвіту і про все дбає

В нашому Символі віри ми визнаємо: *«Вірую в єдиного Бога Отця, вседержителя, творця неба і землі, і всього видимого й невидимого... що через Нього все сталося»*. Німецький філософ Т. Пеш каже: «Цілий всесвіт – це одна велика, Божою рукою написана книга, що на кожній сторінці подає глибокий зміст. Дивися на світ, як на Божу святиню, і так поведься, начеб ти був на святому місці».

Господь Бог не тільки створив світ, але Він також його удержує і про все дбає. У св. Євангелії читаємо, що Боже Провидіння дбає про квіти і польові трави, про птиці небесні та кожну людину.

2. Дав нам існування

Ми є творивом рук Божих. Тому і тілом, і душею належимо Йому. Він кожної хвилини підтримує нас в існуванні. Наше життя так залежне від Господа Бога, як світло лампи від електричного струму, мотор машини – від подачі бензину, рослини – від соків, а наше серце – від допливу крові. Тож Господь Бог є нашим Паном. Людина

без Бога не може обійтися. Життя людини без Бога – це життя риби без води, організму – без поживи, рослини – без сонця. Чи це можливе? Скоріше чи пізніше наступить знищення і смерть.

Датський письменник Й. Єргенсен в одній із своїх притч про бунт дерев проти сонця в алегоричний спосіб, по-мистецьки, змальовує залежність людини від Бога. В ній читаємо, що струнка тополя у своїй промові до дерев, збіжжя і всіх інших рослин закликала їх до бунту проти сонця словами: «Все від нас залежне: люди, тварини й уся природа. Без нас нема життя. Ми кермуємо світом. Наше життя черпаємо з нас самих, самі відроджуємо себе. Ми тільки від одного сонця залежимо. Чи ж і без нього не могли б ми обійтися? Ми, рослини, маємо бути самостійними! Не хочемо гнути наші тверді карки під ярмом сонця. Тому геть із сонця! Від сьогодні починаємо страйк проти нього. Не хочемо рости, цвісти впродовж дня під сонцем, але вночі у темноті. Тільки таке життя влаштовуватиме нас».

І от одного року люди зауважили дивне явище. Вдень, коли світило сонце, всі дерева та інші рослини наче спали. Невдовзі виявилися сумні наслідки для страйкарів. Збіжжя без сонця не могло видати золотого колосу, поблідло і припало до землі. Комахи не запилювали квітів. На всіх деревах пожовкло листя, наче восени. Серед літа настала понура осінь. Тепер усі рослини зрозуміли, що страйк проти сонця вийшов їм на шкоду. Тож почали бунтуватися проти тополі, яка вперто стояла на своєму до кінця. Наступної весни все зазеленіло у стіп самотньої, завмерлої тополі. Дерев та інші рослини переконалися, що без життєдайних променів сонця нема життя. Чи це не вірний образ сьогоднішнього світу, що бажає жити своїм життям, без Бога і Його законів?

3. Досконалий

Ми віддаємо почесь тим, хто нас перевищує знанням, мудрістю, силою, досвідом, віком. Віддаємо почесь королям, президентам, заслуженим державним мужам, полководцям, славним ученим і т.п. Чим вище хтось від нас стоїть, тим більшою є наша пошана і почесь для нього. А Господь Бог є, без порівняння, вищий від нас та

усіх створінь. Тому Йому одному належить найбільша й найдосконаліша пошана, поклін і почесь. Усі створіння залежні від Нього, а Він ні від кого не залежний. Він єдиний має повноту буття-існування. Він – перша причина всіх існуючих і можливих речей. Він має у найвищому ступені всі можливі прикмети, бо Він – безконечно досконалий. Він – вічний, премудрий, всемогутній, всевідучий. Тож, очевидно, Йому належить від нас найбільша та найдосконаліша почесь, пошана, поклін і любов.

Як Господа Бога почитати?

Кожна людина створена на Божий образ і подобу. Господь наділив її ясным розумом, свобідною волею та безсмертною душею. Оскільки вона складена з душі й тіла, тому зобов'язана почитати Бога душею і тілом, тобто внутрішньо та зовнішньо. Почитаємо Бога внутрішньо у своєму серці й душі через віру, надію та любов. Один аскет говорив: «Нехай віра буде твоїм човником, любов – вітрилом, надія – якорем, а тоді зможеш сміло плисти через хвилі світу». А стосовно любові Бога Ісус Христос до всіх нас промовляє: «Люби Господа, Бога твого, всім твоїм серцем, усією твоєю душею і всією думкою твоєю» (Мт. 22, 37).

Почитаємо Господа Бога зовнішньо через наші зовнішні акти – постійне зберігання Божих заповідей, прилюдний культ, беручи участь у недільній св. Літургії,

св. Тайнах Сповіді і Причастя, наші усні молитви й знак св. хреста, через додержування приписів Церкви щодо постів, поклони, стояння, клячіння чи биття в груди під час відправ у церкві. Усім тим ми прилюдно засвідчуємо наше глибоке богочитання, а нашим ближнім даємо добрий приклад зберігання першої Божої заповіді. Бувають часами такі моменти в житті людей, що зберігання першої Божої заповіді вимагає не тільки великої жертви, але й готовності за почитання і віру в Бога кров пролити та життя своє віддати. І до такої жертви кожен християнин

повинен бути готовим. Ось прегарний взірець такого геройського почитання Господа Бога:

Після Другої світової війни комуністичний уряд у Китаї, переслідуючи Католицьку Церкву, багато місіонерів ув'язнив або прогнав із держави. За якийсь час одна 16-тирічна дівчина писала до вигнаного місіонера: «Коли одержите цього листа, то я вже буду у в'язниці. Тепер мені вже нічого не залишається, окрім неба... У перший день ув'язнення комуністи допитували мене впродовж дев'яти годин, а наступного дня – п'ять годин. Більшість священників і єпископів, що їх ви знаєте, – у в'язниці. Моліться за них, щоб вони стали мучениками. Мої батьки намовляли мене до зради моєї віри. Боже, як я терплю, але волію радше вмерти, ніж утратити вічне спасіння чи свою віру».

ПРО ІДОЛОПОКЛОНСТВО

Перша Божа заповідь наказує не тільки почитати одного правдивого Бога, але також забороняє всяке ідолопоклонство. У Св. Письмі Старого Завіту Господь Бог застерігає перед почитанням різних божків чи ідолів. У книзі Виходу читаємо: «Не робитимеш собі ніякого тесаного кумира, ані подобини того, що вгорі, на небі, ні того, що внизу, на землі, ні того, що попід землею, в водах. Не падатимеш перед ними ниць і не служитимеш їм, бо я Господь, Бог твій» (20, 4-5). А в книзі Левіт сказано: «Не робіть собі кумирів, ні тесаних ідолів, ні стовпів не ставте собі, ні каменя з образами нехай не буде у вашій землі, щоб перед ними падати ниць, бо я – Господь, Бог ваш» (26, 1). Тож розглянемо проблему стародавнього і сучасного ідолопоклонства.

Практика ідолопоклонства

Що таке ідолопоклонство? Це віддання Божого культу створеним речам, живим чи неживим, як-от сонцю, місяцю, різним звірятам та бовванам. Де люди не знали нічого про одного правдивого Бога або Його покидали, там створювали собі власних богів, бо людина, за своєю природою, відчуває потребу Бога.

1. Поганське ідолопоклонство

Колись поганські народи почитали різних богів і ще сьогодні почитають їх у різних формах чи видах. Народи Азії віддавали Божу честь сонцю, місяцеві й зорям. Вони почитали також вогонь, вітер і воду. Старовинні єгиптяни почитали головно корисних та шкідливих тварин, якими були коти, крокодили, вужі, бик апіс; їхнім зображенням

віддавали Божу честь. Старовинні греки й римляни робили собі божків з каменю, мармуру, глини чи заліза. Греки витворили багату мітологію про своїх богів і богинь; їм вони надали добрі та злі людські прикмети. В Індії ще й сьогодні погани почитають святих корів, мавп і слонів. У Північній Африці, в Картагені, був божок Молох, якому приношено безкровні і криваві жертви власних дітей. Мексиканці своєму богові війни щорічно приносили в жертву кілька тисяч хлопців і дівчат, їхні голови складали у

святині. Іспанці після здобуття Мексики знайшли у святині цілі склепіння, наповнені черепами дітей. І в наш час високої культури є ще мільйони людей по цілому світі, що живуть в ідолопоклонстві.

Може ми дивуємося їм і погорджуємо їхнім почитанням фальшивих богів, а при тім не добачаємо гидке модерне ідолопоклонство поміж християнами.

2. Модерне ідолопоклонство

Хто грішить модерним ідолопоклонством? Ним грішить кожний християнин, що душею чи тілом віддається якійсь матеріальній речі та робить її своїм божком. Це новітнє ідолопоклонство практикують мільйони християн. Вони створеним речам, свідомо чи несвідомо, віддають майже божий культ. Ось ці модерні божки християн:

1. *Культ тіла.* Мільйони людей роблять тіло своїм божком. День і ніч думають про те, як йому догодити, як його краще одягнути, нагодувати, напоїти та прикрасити. Наприклад, жінки щорічно лише на косметику витрачають кілька мільярдів доларів.

2. *Культ алкоголю і наркотиків.* Алкоголь і наркотики щораз більше отруюють організми мільйонів людей, а серед них – великий відсоток молоді. Внаслідок алкоголю народжується багато дітей з різними дефектами, розумово недорозвинені. Отож, божок алкоголю і наркотиків руйнує життя та здоров'я мільйонів дорослих і молоді.

3. *Культ грошей.* Гріш – це сучасний золотий телець, перед яким мільйони людей б'ють поклони, йому служать, його величають, йому посвячують усі свої сили. Ось декілька прикладів:

У штаті Огайо стара жінка вмирала серед великої нужди, а після її смерті в її ж помешканні знайшли один мільйон доларів. Самітний чоловік у Нью-Джерзі замерз в неопалюваній хаті, без води і світла, а залишив по собі 250 тисяч доларів. У Нью-Йорку старенький чоловік загинув з голоду й холоду, а залишив півмільйона доларів. Дві старші сестри в Нью-Джерзі вмирають від недоїдання, залишаючи півмільйона доларів у банку. Подібні приклади досить часто висвітлюються в часописах.

4. *Культ сатани.* Чи і такий культ можливий? О так! Після Другої світової війни в деяких країнах Європи й Америки значно поширився культ сатани. Чи це не парадокс, що людина, створена на образ і подобу Божу, сама покидає Господа і свідомо поклоняється сатані? Цей культ практикує найбільш огидні аморальні оргії та навіть окремим ритуалом приносить сатані в жертву людей.

В Англії налічується від 40 до 100 тисяч сатаністів, чарівників. У Німеччині близько ста тисяч осіб практикує чорну магію, навіть вбивають людей, а їхні тіла жертвують на престолі сатани. У Франції – від 300 до 400 різних сект сатанізму й окультизму. В Америці – близько 30 тисяч сатаністів і різних чарівників.

Божі карі за ідолопоклонство

Кожний гріх – це велика зневага, образа і злочин супроти величі та святості Бога. І до найбільших гріхів належить якраз ідолопоклонство. Тож нічого дивного, що Господь Бог за цей гріх зсилає на людей тяжкі карі. За культ тіла випробовує Він людей різними хворобами. У США по шпиталях знаходиться більше мільйона хворих на різні недуги. Алкоголь і наркотики є причиною половини смертей молодих осіб. Щорічно в автомобільних катастрофах гине близько восьми тисяч підлітків у стані алкогольного сп'яніння, а сорок тисяч з них стають каліками.

З усіх хвороб у наш час щораз більшого розголосу набуває страшна невиліковна недуга СНІД – Синдром набутого імунітетного дефіциту. Вона повільно нищить

організм людини, вбиваючи в ньому відпорність до різних хвороб. І рано чи пізно людина від тієї недуги гине. Ця невиліковна хвороба настільки страшна, що її можна б назвати єгипетською язвою, Божим бичем за гріхи тіла. У цілому світі щорічно гинуть від неї тисячі людей.

Ця недуга заразлива, її набувають наркомани один від одного, вживаючи для впорскування наркотиків ті самі заражені голки. Ця хвороба легко передається й статевим шляхом.

За поклін золотому тельцеві, з наказу Божого, Мойсей покарав смертю одного дня близько трьох тисяч ізраїльтян (Вих. 32, 28). Скупарі й грошолуби не мають спокою й часто закінчують своє життя у великій нужді. Культ гроша мститься на них самих.

Св. апостол Павло в першому листі до Коринтян перестерігає перед різними гріхами ідолопоклонства та заявляє, що за такі гріхи нема вступу до неба. «Не обманюйте себе! – каже він. – Ані розпусники, ані ідолопоклонники, ані перелюбники, ані розгнuzдані, ані мужоложники, ані злодії, ані зажерливі, ані п'яниці, ані лихослови, ані грабіжники – Царства Божого не успадкують» (1 Кор. 6, 9-10).

ПРО ЗАБОБОНИ, ВОРОЖІННЯ І ВІРУ В СНИ

Окрім ідолопоклонства є ще багато інших гріхів проти першої Божої заповіді, які ображають Господа Бога. Сюди належать передусім забобони, ворожіння і віра в сни. Ці гріхи досить часто чинить багато християн слабкої віри. У Св. Письмі Старого Завіту Господь забороняє згадані гріхи словами: «Щоб не було в тебе нікого, хто призводив би свого сина чи свою дочку переходити через вогонь; нікого, хто ворожить, або кидає жеребом, або заговорює, або волхвує; або нашіптує, або викликає духів, або віщує, або розпитує мерців. Бо огидний для Господа кожен, хто це робить» (Втор. 18, 10-12).

Забобони

Хто грішить забобонами? Забобонами грішить той, хто створеним речам приписує силу, якої вони, за своєю природою, не мають, або приписує їм більшу силу, ніж вони мають. Таке фальшиве переконання спонукує багатьох людей до віри в недоречні практики, які нібито захоронять їх перед нещастям або принесуть щастя. Сюди належать, такі практики: носіння при собі амулетів, наприклад зілля, камінчик чи заячий хвіст в автомобілі; кінська підкова при дверях дому; боязнь числа тринадцять або чорного kota, що переходить дорогу; віра в щастя, коли нас зустріне коминяр; віра у всілякі «листи з неба» і дев'ять чи більше разів їх переписування, щоб нас не спіткало якесь нещастя; робити висновки про наші справи з кування зозулі, із скреготу сороки на плоті, із свербіння правої чи лівої долоні і т.п.

Дійсно, нерозумно вірити, що вищеназвані речі можуть мати добрий чи лихий вплив на наше щоденне життя, бо ці речі самі по собі не можуть нам ані допомогти, ані зашкодити. Хто вірить у такі забобони, той забуває, що долею кожної людини у всіх справах кермує не заячий хвіст чи кінська підкова або чорний кіт, але Боже Провидіння.

В одній парафії жила забобонна жінка, яка смертельно захворіла. Коли прийшов до неї священник зі св. Тайнами, тоді якраз почала кувати зозуля. Хвора, почувши голос зозулі, не хотіла прийняти св. Тайн, кажучи: «Зозуля закувала мені дванадцять разів, отож я житиму ще дванадцять літ». І померла без св. Тайн.

Звідкіля випливає віра в забобони? Хто вірить у забобони, той показує, що він не

знає правд св. віри та що в нього дуже слабка віра або взагалі її немає. Одна християнська засада каже: «Хто не вірить в одного Бога, буде вірити в десять богів». Чим хтось менше релігійний, тим більше схильний до віри в забобони.

Ворожіння

Як віра в забобони, так і ворожіння є гріхом проти першої Божої заповіді. Ворожіння полягає в тому, що хтось, з допомогою невідповідних засобів, хоче пізнати речі таємні або майбутні, відомі тільки одному Богові. Маємо різні роди і способи ворожіння. Сюди належать:

1. *Астрологія* – ворожіння з укладу чи руху зір з надією, що вони мають вплив на справи і життя людей.
2. *Хіромантія* – ворожіння з укладу ліній на долоні руки.
3. *Кристалоскопія* – ворожіння з допомогою кристалевої посудини у виді земної кулі.
4. *Ворожіння на картах* – це коли хтось з різного укладання карт робить висновки передусім про майбутнє життя людини.
5. *Виливання воску*. Коли хтось розтоплений віск виливає на холодну воду і зі створених фігур ворожить про різні справи людей.
6. *Замовляння*. Замовлянням грішать ті, що з допомогою якихось магічних слів чи формул хочуть відвернути від когось якесь лихо, хворобу чи нещастя.
7. *Спиритизм* – це викликування духів померлих. Церква всякі спиритистичні сеанси строго осуджує і забороняє. В цій справі її наука зрозуміла: без волі Божої немає жодного спілкування з померлими.

Що сказано про забобони, те треба сказати і про ворожіння. Всякі справи нашого життя чи нашої майбутності відомі тільки єдиному Господові. Немає людини на землі, яка без волі Божої мала б ключ до таємниць чи майбутності нашого життя. По карах, якими Бог наказував людей, найкраще пізнати, як Він гидує всякими забобонами чи ворожінням.

У Св. Письмі Старого Завіту читаємо: «Хто звернеться до заклиначів мерців і знахурів, щоб слідом за ними блудувати, я звернуся проти нього й викоріню його з-поміж його люду... Чоловік або жінка, що будуть викликати мертвих або відьмувати, мусять бути скарані на смерть; камінням нехай поб'ють їх; кров їхня упаде на них» (Лев. 20, 6 і 27).

Ізраїльський цар Ахазія важко занедужав. Він бажав довідатися про своє майбутнє, тому послав посланців до екронського бога Ваал-Зевува запитати, чи видужає зі своєї недуги. Та Господь Бог послав до нього пророка Ілля йому сказати: «Ти не встанеш з ліжка, на яке ліг, ти мусиш умерти» (2 Цар. 1, 2-4).

Про самогубство царя Саула написано: «Так помер Саул... за те, що питав у чарівниці поради та за те, що не питав її у Господа. Тим Він і погубив його» (1 Хрон. 10, 13-14). В Діяннях апостолів читаємо, що ворожбит Елімас виступав проти науки апостола Павла і Варнави, тоді апостол Павло під впливом Святого Духа візвав на нього

Божу кару словами: «Чи ж не перестанеш перекирчувати прості дороги Господні? Оце тепер на тобі рука Господня, ти станеш сліпим і дочасу не бачитимеш сонця». І зараз же впала на нього темрява й морок, і він, обертаючись на всі боки, шукав, хто б його повів за руку» (13, 10-11).

Віра у сні

Чи можна вірити у сні? Це залежить, від кого вони походять. Їхнє джерело може бути потрійне. Вони можуть походити або від Бога, або від нас самих, або навіть від злого духа. Господь Бог через сні може об'являти свою волю. Про такі сні читаємо у Старому Завіті. Нам добре знаний сон фараона про сім корів ситих і сім корів худих, сім колосків повних та сім колосків пустих. І ніхто не міг пояснити фараонові значення тих снів, крім праведного Йосифа, що по молитві ті сні пояснив і сказав до фараона: «А сон фараонові приснився аж двічі тому, що вирішено це від Бога, і Бог скоро виконає це» (Бут. 41, 32). Подібно й пророк Даниїл пояснив сон царя Навуходоносора, кажучи: «Тайни, про які цар питає, не можуть ні мудреці, ні чародії, ні віщуни, ні звідознавці виявити цареві. Але є на небесах Бог, який відкриває тайни й який показав цареві Навуходоносорові, що має статися наприкінці днів» (Дан. 2, 27-28).

У св. Євангелії читаємо, що Господь Бог через сні об'являв свою волю св. Йосифові, обручникові Пречистої Діви Марії, щодо її невинності та захорони Дитятка Ісус перед зловим Іродом. По чому ж можна пізнати, що сон походить від Бога? А по тому, що річ, яка сниться, є гідна Бога і спонукує людину до чогось доброго, а також той, хто мав такий сон, стає охочим до добрих діл, наприклад, покидає гріх, відбуває сповідь, дає милостиню на Боже і т.п.

Звичайно, сні бувають відгомонам нашого щоденного життя, думок, почувань, клопотів, наших радісних чи сумних переживань. Тому, якщо б хтось сліпо вірив у сні та згідно них жив, той грішив би забобою. Та може хтось сказати: «А мені деколи снилося те і те, і так сталося». Це звичайний випадок. Часто буває так, що про когось ми говоримо, а він якраз приходить, то чи його прихід був залежний від нашого згадування про цю особу?

У книзі Проповідника Старого Завіту про сні читаємо: «Бо де багато снів і де багато слів – там марнота. Ти ж бійся Бога» (5, 6). А в книзі Сираха сказано: «Хто вірить сновиддям – скидається на того, що за тінь хапається і за вітром женеться. Бо сновиддя багатьох збили з пантелику, й ті, що на них надіялися, – розчарувалися» (34, 2 і 7). І злий дух деколи може впливати на наші сні через нашу уяву, підсуваючи якусь марну, пусту чи грішну річ.

Стараймося, отже, в нашому щоденному житті плекати сильну віру в Боже Провидіння, а тоді не будемо займатися забобонами, ворожінням чи вірою у сні, бо будемо переконані, що за нами наглядає око нашого доброго Небесного Вітця, без волі якого ніщо не діється. Часто пам'ятаймо слова св. апостола Павла: «Ми знаємо, що тим, які люблять Бога, усе співдіє на добро» (Рм. 8, 28).

ПРО ПОЧИТАННЯ СВЯТИХ

У нашому щоденному житті велике значення має для нас добрий, щирий і впливовий приятель. Йому у всьому довіряємо, він нам допомагає, нас боронить і за нами вставляється. Так, з волі Божої, ми маємо у небі приятелів, заступників та опікунів. А ними є Божі Святі.

Кого ж звемо Святими? Святими є всі ті, що померли в ласці Божій і є в небі. Святі впродовж свого життя на землі ревно сповняли Божу волю й вірно Йому служили. Тож тепер у небі Господь Бог за їхні вірну службу радо вислуховує їхні просьби. Отже, Святі в небі можуть нам своїм заступництвом і молитвами багато допомогти. Якщо їхнє значення перед Богом таке велике, то нашим обов'язком є Святих

почитати, призивати та наслідувати.

Маємо Святих почитати

На чому засновується почитання Святих? На тому, що почесть і пошана, які віддаємо їм, тісно лучаться з почестю до Бога, бо ми почитаємо Святих тільки задля Господа. Святі – діло Божої ласки, а їхні чесноти – відбиток Його досконалості та святості; через них Бог прославив себе; вони – Божі приятелі, тож, почитаючи їх, ми віддаємо почесть самому Богові. Свою любов до них Господь підтвердив явними чудами. II Вселенський Ватиканський Собор у догматичній конституції *«Про Церкву»* каже: «Кожне-бо свідчення нашої справжньої любові до тих, хто в небі, за своєю природою прямує і доходить до Христа, що є вінком усіх Святих, а через Нього до Бога, – дивного у Святих своїх, що у них прославляється» (§ 50).

Протестанти відкинули почитання Святих, тому що, на їхню думку, тільки одного Бога треба почитати. Та справа в тому, що ми Святим не віддаємо Божої почесті, а тільки глибоку пошану, бо тільки єдиному Богові належить найвища честь і поклін. Почитаємо Святих, бо вони святині Святого Духа та Господні улюбленці. Багато з них з любові до Бога кров свою пролили та життя віддали. Святі – не тільки Божі приятелі, але й наші добродії. Коли ми віддаємо пошану заслуженим для людства державним мужам, полководцям, ученим і винахідникам, на їхню честь споруджуємо пам'ятники, то що ж сказати про заслуги Святих для добра безсмертних душ? Вони справді великі добродії людей. Чи св. Володимир Великий не є для нашого народу найбільшим добродієм за те, що охрестив наш народ і привів до правдивого Бога? А святі Кирило і Методій, які переклали святі книги на слов'янську мову й таким чином подали нам науку св. віри зрозумілою мовою? Або св. Йосафат, що кров свою пролив і життя віддав за св. віру та єдність Церков? А скільки добродійних інституцій заснували Святі! Задля молитов Святих Бог щадить грішних людей. За десять праведних Господь Бог був готовий помилувати Содому й Гомору.

Маємо Святих призивати

Коли ж Господь Бог так прославив Святих і їх любить, то зрозуміло, що Він радо вислуховує їхні просьби. Наше добро та щастя для них не байдужі. Вони радо заступаються за тих, хто їх призиває. До призивання Святих заохочує нас II Вселенський Ватиканський Собор словами: «Тому в найвищій мірі годиться, щоб ми любили тих приятелів та співнаслідників Ісуса Христа, а наших визначних братів і добродіїв, та складали за них належну подяку Богові, і молитвою їх призивали та прибігали до їхніх молитов, заступництва й помочі» (*«Про Церкву»*, § 50).

Наше довір'я до Святих у небі впливає з того, що вони в Бога могутні, нас люблять, хочуть і можуть нам допомогти.

«Почитаємо Святих як Божих слуг, – каже Сл.Б. митрополит А. Шептицький, – як наших небесних опікунів, які за нами вставляються і від Бога випрошують нам прощення гріхів та небесну благодать» (*«Про почитання Святих»*). З великої пошани до Святих ми святкуємо їхні свята, їхніми іменами називаємо церкви, почитаємо їхні ікони й мощі та носимо їхні імена. Від найдавніших часів існувало в Церкві почитання Святих і Мучеників. А на гробах Мучеників християни ставили написи: *«Молися за мене, молися за братів твоїх, молися за нас»*. Св. Отці Церкви у своїх проповідях радо схвалювали почитання Святих і заохочували до нього.

Усі Святі, що їх св. Церква каже нам почитати, для нас милі й дорогі, бо вони – наші заступники перед Богом. Однак нам найдорожчі й найближчі ті Святі, що вийшли з нашої крові й кості – Святі українського народу. Стосовно почитання наших Святих Сл.Б. митрополит А. Шептицький казав так: «На особливіше почитання заслуговують наші Святі, тобто ті, що є славою й прикрасою нашої Церкви та українського народу. Культ наших Святих є для українського народу тим важливий, що він підтримує й освячує християнську любов до Батьківщини» (*«Про почитання Святих»*).

На особливе почитання заслуговує наш український святий Йосафат. Його святе життя і мучеництво за св. віру підтвердив Господь Бог різними чудами. Св. Йосафат перший, кого канонізувала й почитає ціла Католицька Церква. Його гріб спочиває сьогодні в центрі християнства – у церкві св. апостола Петра в Римі. На беатифікаційному процесі десятки свідків під присягою засвідчили святість життя св. Йосафата та розповідали про ласки й чуда, отримані за його посередництвом. Завдяки його молитвам збулося багато навернень і чудесних оздоровлень, як-от: повернення зору сліпим, вилікування недуги серця, паралічу чи врятування в різних небезпеках.

Сповідник св. Йосафата о. Геннадій Хмельницький у 1628 році перед беатифікаційною комісією зізнає: «До його гробу приходять звідусіль, усі призивають його заступництва, і через нього діються великі чуда». Ті чуда повинні бути і для нас великою заохотою, щоб ми з довір'ям у своїх потребах прибігали до свого рідного Святого.

Маємо Святих наслідувати

Ми повинні Святих не тільки почитати, призивати, але й їх наслідувати. Вони своїми науками, чеснотами, ділами, прикладом і цілим життям ведуть нас до Бога й святості. Кожний з них може до нас сказати словами св. апостола Павла: «Благаю вас: «Наслідуйте мене, як і я наслідую Христа» (1 Кор. 4, 16). Доручаючи наслідування Святих, св. Василій Великий каже: «Ясна річ, що хто величає героїв, той не занехає наслідувати їх у подібних обставинах». Св. Іван Золотоустий говорить: «Коли бувають великі приклади, то в людині родиться сильна ревність і бажання їх наслідувати».

Святі, після Христа Ісуса, – наші найкращі взірці того, як маємо любити Бога та наших ближніх усім серцем і душею. Їхнє життя нічим не різниться від нашого. Як і ми, так і вони мали такі самі клопоти, недуги, перешкоди, труднощі, спокуси, боротьбу, досвідчення, а, може, навіть ще більші, а все ж завжди та в усьому були вірні Богові. Вони завжди витривало йшли дорогою Божих заповідей, бо це – найкраща дорога до святості і неба. Святість не є привілеєм лише певного класу людей. І ніхто не родиться святим. Візьмімо до рук книгу *«Життя Святих»* і побачимо, що кожний стан життя та кожен клас людей має своїх Святих. Там почуємо про святих царів і королів, про святих священиків та єпископів, монахів і монахинь, різного роду робітників, землеробів, воїнів, чоловіків і жінок, самотніх та одружених, молодих і старих, вчених й невчених, про бідних і багатих, а навіть про жебраків. І всі вони відзначалися якимись великими чеснотами. Вони впродовж життя жили наукою св. Євангелії. Тому каже один аскет: «Життя Святих – це ніщо інше, як тільки св. Євангеліє на практиці». Ми повинні радо читати життєписи Святих, аби практично вчитися від них, як Бога любити і Йому служити.

«Почитати Святих, – каже св. Августин, – а їх не наслідувати – це ніщо інше, як фальшиво й облудно їм підхліблюватися».

Наслідкування чеснот і життя Святих – це, властиво, найкращий спосіб їх почитати та запевнити собі їхню опіку й поміч. У наших домах, окрім ікон Ісуса Христа й Божої Матері, повинні бути також ікони Святих, а головно наших українських.

Ми повинні наслідувати Святих і вчитися від них великої любові до Бога і ближніх, глибокої віри та духу пожертви для Церкви, обряду й народу.

ПРО ПОЧИТАННЯ СВЯТИХ АНГЕЛІВ

Подібно як Святі, так і Ангели Божі є нашими приятелями-охоронцями та добродіями. Тут скажемо дещо про їхнє існування, завдання і їх почитання.

Існування Ангелів

Хто це святі Ангели? Це чисті, невидимі, досконалі, безсмертні духи, що їх Господь Бог створив і наділив бистрим розумом і свобідною волею. Св. Письмо Старого й Нового Завіту багато разів говорить про Ангелів та їхню діяльність. Число Ангелів безмірно велике. Пророк Даниїл бачив у видінні престол Бога, де «тисячі тисяч Йому служили, і силенна безліч перед ним стояла» (Дан. 7, 10). А св. Іван Богослов у книзі Об'явлення каже: «Потім я бачив і чув голос Ангелів багатьох навколо престолу й істот і старших; і було число їх – множини множин і тисячі тисяч» (5, 11). Сам Ісус Христос говорить про легіони Ангелів (Мт. 26, 53). Св. Отці Церкви говорять про дев'ять ангельських хорів, що ними є: *Серафими, Херувими, Престоли, Господства, Власті, Сили, Начала, Архангели й Ангели*. Господь Бог після створення Ангелів піддав їх випробуванню. Значна частина Ангелів збунтувалася проти Бога, і Він покарав їх вічним пеклом. Упавші Ангели

– це злі духи, дияволи – вороги людей.

Завдання святих Ангелів

Завданням усіх Ангелів, з волі Божої, є: Бога славити, Його волю виконувати й людей охороняти. Служіння Богові – це головне завдання Ангелів. Воно, перш за все, полягає у тому, що Ангели в небі повсякчас прославляють Господа.

Пророк Ісаї бачив у видінні, як Серафими в небі взивали: «Святий, святий, святий Господь сил: уся земля повна Його слави!» (6, 3).

А псалмоспівець каже: «Хваліте Його, всі Ангели Його, хваліте Його, всі воїнства небесні!» (Пс. 148, 2).

Крім голошення Божої слави в небі, Ангели ще звіщають людям волю Всемогутнього. Вони є Господніми посланцями до людей. Звідси й їхня грецька назва *Ангелос*, що значить: *посланець, вістун*. У Старому й Новому Завіті маємо багато прикладів, які показують їхню роль як Божих посланців. Ось наприклад:

Господь Бог через Ангелів звіщав свою волю старозавітнім патріархам. Ангел звіщає Захарії про зачаття св. Івана Христителя. Ангел звіщає Пречистій Діві Марії про вочлчення Божого Сина. Ангели своїм співом звіщають Христове Різдво. Ангел каже св. Йосифові тікати до Єгипту з Дитятком Ісус і Його Матір'ю. Ангелів бачимо при Божому гробі після Христового Воскресіння, а опісля при Його Вознесінні на небо.

Окремий рід Ангелів, з волі Божої, є опікунами й охоронцями людей. Тому звуться вони Ангелами Хоронителями. У псалмі 91, 11 сказано: «Бо Ангелам своїм Він повелить про тебе, щоб берегли тебе на всіх дорогах твоїх». А про малих дітей Христос говорить: «Кажу-бо вам, що Ангели їхні на небі повсякчас бачать обличчя

мого Небесного Отця» (Мт. 18, 10). Кожна людина від народження аж до смерті має свого опікуна, Ангела Хоронителя. Св. Отці Церкви на основі Святого Письма вчать, що також кожна родина, громада, край чи народ мають своїх Ангелів Хоронителів.

Наш Ангел Хоронитель впродовж усього нашого життя, кожної хвилини і на кожному місці, з волі Божої, над нами чуває, подає нам добрі думки, перестерігає перед гріхом, хоронить від небезпек душі й тіла, заносить наші молитви до Бога. Ангел передусім охороняє малих дітей. Щоденне життя подає нам численні приклади цього:

У Нью-Йорку дворічний хлопчик випав з вікна одинадцятиповерхового будинку. І він залишився практично неушкодженим. Навіть не плакав. Хто ж його охоронив?

У штаті Нью-Джерсі одна родина з трилітнім хлопчиком досить швидко мчала автомобілем. На нерівній дорозі випадково відчинилися двері авта, й дитина випала та покотилася. Проте їй нічого не сталося, лише трішки подряпала обличчя. Хто її охоронив?

Наше ставлення до Ангелів

Наш Ангел Хоронитель – це наш великий добродій. Він наш провідник до неба, охорона у спокусах, опікун у годині смерті. Звідси випливає й наш обов'язок постійно плекати набожність до свого Ангела Хоронителя. Часто і щодня молимося до нього та просимо помочі й опіки, скільки разів виходимо з дому, в дорозі до праці, під час праці і повертаючись додому. Кожного дня звідусіль грозять нам різні небезпеки для душі й тіла. Часто дякуймо йому за його опіку. А щоб йому подобатися, стараймося наслідувати його у святості, служінні Богові, сповненні волі Господньої.

Уже з колиски поручаймо наших дітей їхньому Ангелові Хоронителеві. Вчим їх про нього пам'ятати, його любити і щодня до нього молитися. Наше почитання, молитва та любов до Ангела Хоронителя запевняють нам його особливу поміч й опіку за життя, а передусім в годині нашого відходу у вічність, як про це наглядно свідчить наступний приклад:

Один місіонер на Філіппінах оповів таку подію із свого життя. Пізно вночі хтось під його вікном покликав: «Прошу негайно йти до хворого, щоб udілити йому св. Тайни». Місіонер разом із слугою відправився до названої місцевості. Там тихо, усе спить. Питають у вйта, та він нічого не знає про якогось хворого. Повертаються додому. За якийсь час знову хтось під вікном просить негайно йти до тієї самої оселі. Знову обидва йдуть від хати до хати. І так обходять двадцять домів. І все надармо. Священик, втомлений, повертається до своєї домівки. Чи, може, хтось жартує? І знову третій раз цей самий голос під вікном. Священик знову йде до тієї оселі, але цим разом іншою дорогою. На полі стоїть самотня хатина. Заходять до неї, а там тяжкохворий чоловік. Він радісно вітає священика й каже: «Отче, я знав, що ви прийдете до мене, бо впродовж 50-ти років рано й увечері кожного дня молився до свого Ангела Хоронителя за ласку щасливої смерті». Він приймає св. Тайни і спокійно вмирає. Хто аж три рази так настирливо кликав до нього священика в годині смерті? Без сумніву, це був його Ангел Хоронитель!

Молитва до Ангела Хоронителя:

Ангеле Божий, Хоронителю мій,

Ти все при мені стій!

Рано, ввечір, вдень, вночі

Будь мені до помочі!

ДРУГА БОЖА ЗАПОВІДЬ **«НЕ ВЗИВАЙ НАМАРНО ІМЕНІ ГОСПОДА БОГА ТВОГО»**

ПОЧЕСТЬ ДЛЯ БОЖОГО ІМЕНІ

Перша Божа заповідь наказує віддавати Божу по честь тільки одному правдивому Господеві і забороняє всяке ідолопоклонство. Друга Божа заповідь – це наче доповнення до першої. Вона наказує: *«Не взивай намарно імені Господа Бога Твого»*. Це значить: віддавай належну пошану Божому імені та не вимовляй його без виразного пошанування. Під іменем Господнім тут треба розуміти не тільки саме ім'я Боже, а радше його велич і святість. Друга Божа заповідь найперше приписує виявляти належну величі Божого імені по честь і наказує уникати всього, що ту по честь порушує.

Тут звернемо увагу на наш обов'язок віддавати Божому імені відповідну пошану й по честь.

Богові та Його імені належить найвища по честь

Величаємо і славимо імена національних героїв, провідників, полководців, державних мужів, винахідників, учених, їхніми іменами називаємо міста, місцевості, вулиці, парки, школи, інституції і т.п. А чиє ім'я з людей може рівнятися з іменем всемогутнього Бога, Творця й Пана Всесвіту? Воно – найсвятіше, найславніше та найдорожче для кожної віруючої людини. У Св. Письмі Старого Завіту,

головно у псалмах, в особливий спосіб прославляється Боже ім'я. «Святе й страшне ім'я Його», – каже псалом 111, 9. «Хай славлять Твоє велике і страшне ім'я; святе – воно» (Пс. 99, 3). «Господи, Боже наш, яке предивне ім'я Твоє по всій землі» (Пс. 8, 10). А в молитві *«Отче наш»*, що її навчив нас сам Ісус Христос, щоденно кажемо: *«Нехай святиться ім'я Твоє»*.

Божому імені належить найвища пошана задля Його величі. Про неї свідчить перш за все дивне і незглибиме знання. На нашій земній кулі живе понад п'ять мільярдів людей. І один тільки Бог знає наскрізь кожну людину, її серце, душу, прикмети, всі справи. Він кожній людині дав життя, її удержує, нею кермує, про неї дбає, її нагороджує або карає. Св. Євангеліє прегарно говорить про Божу опіку над нами: «Гляньте на птиць небесних: не сіють і не жнуть, ані не збирають у засіки, а Отець ваш Небесний їх годує! Хіба ви від них не вартісніші?... І коли зілля польове, яке сьогодні є, а завтра вкидають його до печі, так Бог одягає, то чи не багато більше вас, маловірні? Отож не турбуйтеся, промовляючи: «Що будемо їсти, що пити й у що зодягнемось?» Про все те побиваються погани. Отець же ваш Небесний знає, що вам усе це потрібне» (Мт. 6, 26-32).

Божому імені належить найвища по честь також задля Його всемогутності. Гляньмо ввечері на зоряне небо. Там мільйони зірок – велетенських світів. І все те Господь Бог створив. Тими зоряними світами Господь кермує, надавши їхньому рухові сталі закони. Чим є сила людей супроти Божої сили і всемогутності?

Відомий американський державний муж Бенджамін Франклін (1706 - 1790) повертався до США з Європи. Стоячи на кораблі під щоглою, він подумки любувався своїми тріумфами та мріяв про ту славу, що його ще чекає. Ним опанувало радісне почуття, повне гордості. Сам про це казав: «У цей момент я бачив і чув тільки себе, і

тільки собі віддавав по честь. Та із хмари несподівано вдарив страшний удар грому, зломив щоглу надвоє, а мене кинув на палубу. Коли я підвівся, моїми першими словами були: «Дякую Тобі, мій Боже!» За що я дякував? За врятоване життя? Про це думав пізніше. Я дякував Богові, що Він мені згадав, хто Він, а хто я! Він вічно той самий, єдиний, всемогутній! А я? Ніщо, маленький хробак».

До Божої величі додаймо ще світ невидимий: мільйони небесних духів. Їх Бог створив, їх удержує, ними управляє і від них усіх відбирає найвищу по честь та славу.

Богові належить найвища пошана і задля Його доброти. Він не тільки великий, могутній, але й добрий. Найліпший батько так не дбає про своїх дітей, як Бог про нас. Він дав для нашого вжитку цей чудовий світ, наче прегарну палату. Як добре Бог уладнав усю природу для нашого добра! З Божої волі нам усе служить: сонце, місяць, зорі, море, гори, рослини, звірята. Він помер на хресті за наші гріхи. Він з любові до нас назавжди залишився у Пресвятій Євхаристії під видом хліба. Тому ми повинні боятися Бога задля Його величі, а любити задля превеликої доброти. А з боязні й любові до Нього повинна зродитися в нас найвища пошана та по честь.

Як виявляти пошану Божому імені?

В одній парафії жила тяжкохвора старенька побожна жінка. Вона увесь свій вік вірно служила Богові. Тож радо вітала свій перехід до вічності. Однак її непокоїла одна справа. Жінка шукала поради у свого священика. «Отче, – каже вона, – я простенька жінка і ніколи не була у високому товаристві. Не знаю, що маю сказати, коли стану перед Божим престолом. Я буду боятися відкрити свої уста». А священик, потішаючи її, відповів: «Мамуню добра, не журися. Як тільки станеш перед Божим тронem, зроби поклін і промов привіт, що його ти ціле своє життя говорила: «Слава Ісусу Христу ! » І будь певна, що тоді небо дасть тобі радісну відповідь: «Слава на вічні віки. Амінь!»

Справді, день і ніч гомонить у небі слава святому Божому імені. І ми впродовж нашого життя завжди з любов'ю повинні славити Господнє ім'я.

Англійський астроном Ньютон кожного разу, коли вимовляв ім'я Бог, скидав головний убір. Український народ має добрий звичай перед працею і під час неї казати: «*В ім'я Боже! – В ім'я Ісуса Христа! – Боже помагай! – Щастя, Боже !* » і т.п., а після праці: «*Слава Богові! – Дякую Тобі, Боже!*» У щоденному житті поздоровляймо себе взаємно християнським привітом «*Слава Ісусу Христу!*» Стараймося взивати ім'я Боже вранці, ставши з постелі, перед їдою і після неї, перед сном, упродовж дня, при праці і спочинку, в радості та смутку, щасті і горі. Хто так робить, той справді любить Бога й славить Його ім'я.

Апостоли і Святі в ім'я Ісуса Христа творили чуда, оздоровляли хворих, виганяли бісів. Ось приклад:

Апостоли Петро й Іван, входячи до храму на молитву, побачили біля дверей чоловіка-каліку, що сидів і просив милостиню. Петро глянув на нього і промовив: «Срібла й золота в мене нема; що ж маю, те тобі даю: «В ім'я Ісуса Христа Назарянина, встань і ходи!» (Ді. 3, 6). І зараз же каліка став здоровий та почав ходити. Коли ж опісля юдейський синаedrion закликав Петра й Івана і запитав їх: «Якою силою або яким ім'ям ви це зробили?», тоді апостол Петро сміло їм заявив: «Нехай буде відомо всім і всьому народові ізраїльському, що ім'ям Ісуса Христа Назарянина, якого ви розп'яли, а якого Бог воскресив із мертвих, – Ним цей стоїть здоровий перед вами... І нема ні в кому іншому спасіння, бо й імені немає іншого під небом, що було дане

людям, яким ми маємо спастися» (Ді. 4, 7-12).

Апостол Павло, говорячи про ім'я Ісуса, в особливий спосіб підкреслює силу того імені, кажучи: «Тому і Бог Його вивищив і дав Йому ім'я, що понад усяке ім'я, щоб перед іменем Ісуса всяке коліно приклонилося на небі, на землі й під землею» (Флп. 2, 9-10).

Віддаючи по честь Божому імені, ми повинні також шанувати все те, що має особливий зв'язок з почитанням Господа Бога. Ми повинні віддавати належну по честь Пречистій Діві Марії, всім Святим та особам, посвяченим Богові, чи це будуть єпископи, священники чи монахи. Стосовно осіб, посвячених Богові, сам Ісус Христос заявляє: «Хто вас слухає, мене слухає; а хто гордує вами, мною гордує» (Лк. 10, 16).

До Божого почитання належать також святі речі і святі місця, як-от: Св. Письмо, Хрест, Служба Божа, св. Тайни, хрестики, медалики, ікони, дім Божий, св. престол і т.п.

Взиваймо Боже ім'я з почесною, і цієї практики навчаймо наших дітей. Будьмо певні, що коли Боже ім'я часто буде на наших устах при житті, тоді буде воно на наших устах в годині нашої смерті й запевнить щасливий перехід до вічного щастя в небі.

ГРІХИ ПРОТИ ДРУГОЇ БОЖОЇ ЗАПОВІДІ

Друга Божа заповідь не тільки приписує виявляти Божому імені належну по честь, але також забороняє все те, що зневажає святість Господнього імені. Тож погляньмо на різні гріхи, якими можна провинитися проти другої Божої заповіді. Сюди належать:

Легковажне вимовляння Божого імені

Друга Божа заповідь приписує Боже ім'я намарно не вимовляти. Що значить намарно? Намарно – значить без слушної причини, без застанови, у гніві, в жартах, з пустої звички і т.п. Св. апостол Павло навчає: «Жодне погане слово нехай не виходить з уст ваших, а лише гарне» (Еф. 4, 29). Скільки людей у нетерпеливості або гніві намарно, без потреби взивають ім'я Боже, наприклад: «О Боже, які ті діти чи люди прикри!» При кожному малому подразненні вони нетерпеливо взивають: «О Боже, Ісусе, Маріє!» Скільки людей з пустої звички бігмаються, взивають Бога на свідка, щоб своїм словам надати більшої поваги. Чи це не є зневагою Господа взивати Його при кожній суперечці? Хто Бог, а хто ми? Ми, мале, немічне, грішне створіння, у маловажній справі кличемо на свідка свого Створителя й Суддю.

У Св. Письмі Старого Завіту сказано: «Не вимовлятимеш імені Господа, Бога Твого, надармо, бо Господь не вважатиме безвинним того, хто закликає ім'я Його надармо» (Втор. 5, 11). Зневажають Боже ім'я ті, що Його вживають у жартах, при пиятиці, як-от: «Пиймо ще третій раз, бо в Трійці Бог перебуває!» Чи це не є кпини з Божого імені і св. Трійці? Ісус Христос у св. Євангелії перестерігає нас перед пустими словами й грозить за них Божим судом: «Кажу-бо вам: «За кожне пусте слово, яке скажуть люди, – дадуть відповідь судного дня за нього» (Мт. 12, 36). Коли ж за кожне пусте слово треба буде відповідати перед Богом, то що сказати за вживання Божого імені у гніві чи жартах? Св. апостол Павло, маючи на увазі зневагу Божого імені, наказує: «Усяка досада, гнів, лютість, крик та хула мусять бути викорінені з-посеред вас разом з усією злобою» (Еф. 4, 31).

Прокльони

Хто грішить прокльонами? Та той, хто у злості бажає Божого прокляття або собі, або іншим. Уживати прокльонів у гніві – це погана звичка, яка характеризує людину з негативної сторони. Часто буває так, що батьки у злості проклинають своїх дітей, бажаючи їм усякого зла, а навіть смерті. Чи, справді, батьки, що люблять своїх дітей, бажали б, аби їхній проклін сповнився на їхніх дітях? А якщо ні, то чому проклинати їх та призивати Божу кару?

Добрі батьки повинні виховувати своїх дітей не прокльонами, але любов'ю, терпеливістю та молитвою. Під цим оглядом мати Сл.Б. митрополита А. Шептицького дає всім нашим батькам прегарний приклад. Коли одного разу запитали її, що вона робила, що так гарно виховала своїх п'ятьох синів, вона відповіла: «Я любила їх і старалася пізнати, ким кожний із них є. Моя єдина система виховання – це молитва *«Богородице Діво»*. Ніщо інше, лише *«Богородице Діво»*. Хлопець добрий, чемний, вчиться, слухає, є здоровий – *«Богородице Діво»*. І навпаки, – хлопець зле виконує завдання, непослушний, наражається на небезпечний випадок, знову – *«Богородице Діво»*».

Ніколи не проклинаймо свого життя або родини чи праці. Ніколи в прокльонах не бажаймо собі або іншим смерті, бо тільки Господь Бог має право на наше життя. Чи добрим свідченням про нас є, коли ми свої уста уживаємо для молитви, ними приймаємо св. Причастя, а опісля тими самими устами через прокльони зневажаємо Бога? Св. апостол Яків перестерігає нас перед не опанованим язиком, кажучи: «Усякі роди диких звірів і птахів, гадів та морських потвор були приборкані й приборкуються людським хистом. Язика ж ніхто з людей не може вгамувати: він – зло, що спокою не знає, наповнений смертельною отрутою. Ним благословляємо Господа й Отця і ним кленемо людей, що створені на подобу Божу. З тих самих уст виходить благословення та прокляття. Не слід, брати мої, щоб це так було» (Як. 3, 7-10). Ісус Христос у св. Євангелії добре нас учить, як уживати язика: «Хай буде ваше слово, – каже Він, – так, так; ні, ні, – а що більше цього, те від лихого» (Мт. 5, 37).

Богохульства

У чому полягає богохульство? Ним грішить той, хто з погордою визиває Бога, кпить собі з Нього, Його прикмет, називає Господа образливими словами; хто кпить собі зі св. віри, Служби Божої, св. Тайн або Святих. У Старому Завіті за богохульство карали смертю. «Хто хулить ім'я Господнє, – сказано в книзі Левіт, – того скарати смертю, вся громада нехай каменеє його; чи приходень, чи тубілець, як хулитиме Ім'я, мусить умерти» (24, 16).

Богохульством грішить також той, хто приписує Богові щось, що Йому противиться, наприклад, називаючи Його тираном або жорстоким, або коли перечить, що Бог щось має, як-от: що Бог не є справедливий, не є всемогутній, всезнаючий і т.п. Богохульство – один з найбільших гріхів. Це бачимо по тому, що Господь Бог часто гріх богохульства карає вже тут на землі.

Св. апостол Павло, перестерігаючи перед зневагою Бога, каже: «Не обманюйте себе самих: з Богом жартувати не можна» (Гал. 6, 7). Коли тут на землі карають за зневагу величі короля чи Президента, то що сказати про зневагу найвищого і найсвятішого Божого Маєстату?

ТРЕТЯ БОЖА ЗАПОВІДЬ **«ПАМ'ЯТАЙ ДЕНЬ СВЯТИЙ СВЯТКУВАТИ»**

ПРО СВЯТКУВАННЯ НЕДІЛІ

Третя Божа заповідь накладає на нас обов'язок святкувати святий день. Всевишній хоче, щоб ми впродовж тижня працювали, а неділю присвятили Йому і відпочивали. Тож нічого дивного, що неділя від самого початку стає для християн важливим Господнім святом та основою літургійно-церковного року. Християнське святкування неділі характеризується двома рисами: участю у св. Літургії та залишенням важкої фізичної праці. Тут звернемо увагу на перший обов'язок святкування неділі, а саме: участь у св. Літургії.

Святкування суботи у Старому Завіті

У Старому Завіті окрема Божа заповідь приписувала святкувати суботний день. Цей день мав завжди нагадувати ізраїльтянам про створення світу, Божі добродійства та умову-завіт між Богом і людьми. У книзі Виходу читаємо: «Пам'ятай на відпочинковий день, щоб святити його. Шість днів працюватимеш і робитимеш усяке діло твоє. День же сьомий – відпочинок на честь Господа, Бога Твого. Не робитимеш ніякого діла сам, ані син твій, ані дочка твоя, ані раб твій, ані рабиня твоя; худоба твоя, ані чужинець, що перебуває в твоєму дворі. Бо шість днів творив Господь

небо і землю й море, і все, що в них, а сьомого дня відпочив; тим і благословив Господь сьомий день і освятив його» (20, 8-11). Субота зобов'язувала, передусім, до спокою, тобто до залишення всякої фізичної праці.

Святкування неділі в Новому Завіті

У Новому Завіті обов'язок віддання честі Богові переходить на неділю. Св. Апостоли святкування останнього дня тижня, тобто суботи, перенесли на неділю. А це тому, що в неділю Ісус Христос славно воскрес із гробу, давши владу Апостолам відпускати гріхи. І в неділю Святий Дух зійшов на Апостолів. Декрет II Вселенського Ватиканського Собору *«Про св. Літургію»* каже: «За апостольською традицією, яка бере свій початок від самого таки дня Христового Воскресіння, Церква святкує кожного восьмого дня пасхальне таїнство, що його слушно називає Господнім днем, або неділею» (§ 106).

Для перших християн головним недільним обов'язком була зустріч воскреслого Христа через участь в Євхаристійній Жертві та злука з Ним у св. Причасті. Характер святкування неділі від самого початку був радісний, бо кожна неділя пригадувала першим християнам радісну подію Христового Воскресіння. З тієї причини в неділю не було ані посту, ані коліноприклонінь.

Обов'язок участі у Святій Літургії

Брати участь у св. Літургії – це перша головна риса освячення Господнього дня. Осередком богочитання у Христовій Церкві від апостольських часів аж до сьогодні є Пресвята Євхаристія, що її приймаємо у св. Причасті. Пресв. Євхаристія довершується на св. Літургії. Без Літургії немає Пресв. Євхаристії, немає св. Причастя. Тому св. Літургія – це щось найважливіше, найцінніше і найсвятіше, що має Христова

Церква. Ісус Христос приніс тільки одну криваву Жертву на хресті. Та Він, з любові до нас, бажав не раз, а тисячі разів жертвуватися, тому установив на Тайній Вечері безкровну Жертву Нового Завіту – св. Літургію.

Хоча у перших віках християни часто брали участь у св. Літургії, навіть щодня, та все-таки неділя була днем загального збору християнської громади. У творі «*Наука 12-ти Апостолів*», що датується другим сторіччям, читаємо: «У день Господній зберіться разом і переломіть Хліб та дякуйте, визнавши раніше свої гріхи, щоб чистою була ваша жертва». Зі сказаного виходить, що вже тоді була практика частної сповіді і св. Причастя та обов'язок недільної св. Літургії.

Первісна участь усіх вірних у недільній св. Літургії не була обов'язком, накладеним Церквою; звичай і ревність були для них неписаним законом. Церковні закони щодо неділі з'являються дещо пізніше, коли вже почала остигати перша християнська ревність. Перші закони Західної Церкви, які вимагали бути щонеділі в церкві, походять від Синоду в Ельвірі (Іспанія, початок IV століття). Цей Синод вирішив на короткий час відлучати від Церкви тих, хто впродовж трьох неділь не був у церкві. Синод в Агде (Франція, 506 р.), вже накладає виразний обов'язок брати участь у недільній св. Літургії.

У Східній Церкві помісний Синод у Сардиці (Болгарія, 347 р.), в 11-ому каноні пригадує, що існує закон від св. Отців, аби виключати з Церкви тих, які, живучи в місті, не були у церкві впродовж трьох тижнів. А Трульський Собор 692 року у своєму 80-му каноні стосовно недільної св. Літургії подає таке правило: «Якщо б єпископ чи пресвітер, чи диякон, чи хтось із зарахованих до клиру, чи мирянин, для яких не було поважної причини або перешкоди надовго бути усуненими від своєї церкви, але, перебуваючи в місті, вони за три неділі, впродовж трьох тижнів, не прийдуть на церковні зібрання, то клириків треба виключати з клиру, а мирян позбавляти церковного єднання».

А св. Йосафат у 5-му правилі визначає для священиків дні, в які вони зобов'язані служити св. Літургію, і зауважує, що обов'язком священика є відправити Службу Божу, рівно ж як обов'язком вірних є взяти участь у відправі. Митрополит Петро Могила у своєму *Требнику* також пригадує священикам і вірним про недільний обов'язок: «Хай знає парафіяльний священик, що він повинен служити св. Літургію під тяжким гріхом у кожний великий празник і в неділю, а також в кожен суботу. Бо якщо він не буде служити св. Літургії, то для багатьох буде перешкодою до вислухання Божественної Служби, що її, за Божим і церковним наказом, кожний християнин у кожний святий день повинен вислухати» (ч. I, с. 251).

У рішеннях Замайського Синоду 1720 року стосовно недільного обов'язку читаємо: «Св. Синод вирішив постановити щодо Служби Божої парафіяльної, щоб для ліпшої вигоди парафіян була призначена певна година, та щоб вона починалася щонайпізніше перед полуднем» (Тит. III, § 4). Подібно і Львівський Синод 1891 року про відправу св. Літургії каже: «Щоб вірні могли задовольнити свій обов'язок щодо вислухання цілого Богослуження, Синод постановляє, аби відправа Служби Божої парафіяльної відбувалася в означених годинах, ані занадто вчасно, ані занадто пізно» (Тит. IV, гл. 1, § 13).

Св. Іван Золотоустий, навчаючи про недільний обов'язок, каже: «Тиждень має сім днів. Тими сімома днями Бог поділився з нами так, що собі не взяв більше, а нам дав менше, і навіть не поділив їх рівно – не взяв собі три й не дав нам три, але нам відділив шість, а для себе взяв один. А ти в цей день не хочеш здержатися від

життєвих справ, але як поступають святокрадці, так і ти важишся поступати з цим днем, крадучи та вживаючи його на життєві клопоти, тоді, коли він освячений і призначений на слухання духовних наук».

Декрет II Вселенського Ватиканського Собору *«Про Східні Церкви»* стосовно недільного обов'язку дає таке правило: «Вірні мають обов'язок у неділі та святкові дні брати участь у Божественній Літургії або, за приписами чи звичаями свого обряду, у відправі Божої Хвали» (§ 15).

У Старому Завіті за зневагу суботи Бог, через Мойсея, наклав кару смерті. В книзі Виходу читаємо: «Господь сказав Мойсееві: «Ти ж промов до синів Ізраїля: «Глядіть, пильнуйте мені суботи, бо вона – знак між мною та вами для ваших поколінь, щоб знали, що я – Господь, який освячує вас. Пильнуйте, отже, суботи: вона-бо має бути свята для вас; хто осквернить її, нехай буде скараний смертю» (31, 12-15). А чоловіка, що в суботній день збирав дрова, наказав Бог побити на смерть камінням (Числ. 15, 32-36).

Недільна св. Літургія повинна бути для нас цінною, святою й бажаною, бо вона – невичерпне джерело Божих ласк і благословення. Вона вчить нас любити Бога та ближнього, дає нам духа молитви й розуміння жертви і освячує усе наше життя. Хто з недбальства опускає в неділю св. Літургію, той дуже багато тратить. Тому св. Церква так сильно настоює на недільному обов'язкові брати участь у св. Літургії. Тож хай вона і для нас буде чимсь найдорожчим і найсвятішим.

ПРО НЕДІЛЬНИЙ ВІДПОЧИНОК

Перший обов'язок, що його накладає на нас третя Божа заповідь – це святкування неділі через участь у св. Літургії. А другий обов'язок – зберігання недільного відпочинку залишенням важкої фізичної праці. Як участь у св. Літургії має велике значення для Божої слави й нашого духовного життя, так і недільний спокій має передусім велике значення для фізичного життя нашої родини, дітей, а також й суспільного життя. Тож погляньмо дещо ближче на історію недільного відпочинку і його значення для нас; на праці заборонені та причини, що можуть звільняти нас від недільного спочинку й обов'язку бути в церкві.

Історія недільного відпочинку

Недільний відпочинок – це друга риса християнського освячення святого дня. Християнська релігія у перших сторіччях не мала права громадянства й була переслідувана, тож для перших християн неділя була звичайним робочим днем. Вони під час тижня мусіли працювати, а свої недільні відправи відбували ввечері або вранці у катакомбах.

Недільний спокій почав набирати щораз більшого значення щойно тоді, коли християнська релігія отримала повну свободу за цісаря Константина Великого 313 року. Перші закони про недільний відпочинок походили не від Церкви, але від держави. Цісар Константин Великий 321 року видав декрет, в якому сказано: «У високошанований день сонця хай відпочивають усі судді, міське населення і всякого роду ремісники. Нехай тільки по селах рільники працюють без перешкоди й вільно». Історик Євсей (w близько 340 р.) свідчить, що цісар Константин Великий зробив неділю днем молитви та спочинку, і всіх своїх підданих зобов'язував у цей день залишати свої зайняття, а воякам давав свободу, щоб могли брати участь у церковних відправах. Подібно й цісар Теодосій Великий 386 року видав декрет про

святкування неділі. Порушення цього закону каралося як святотатство. Очевидно, що згадані державні закони високо піднесли святість недільного дня. На основі державних законів і Церква починає щораз більше наказувати своїм вірним у неділю залишати фізичну працю. Синод у Ляодікеї (Мала Азія, 364 рік) приписує, якщо це можливо, в неділю відпочивати. Цісар Лев Мудрий (886 - 911) наказує рільникам працювати в неділю. Від VIII століття щораз більше помісних Соборів приписують недільний спокій. У Західній Церкві закон недільного відпочинку стає загальним при Папі св. Григорію IX 1234 року. Київський митрополит Юрій (1069 - 1072) у своєму Уставі дає правило: «У неділю до вечора не можна працювати».

Значення недільного відпочинку

Господь Бог, даючи Заповідь святий день святкувати, мав на меті не лише свою славу, але й добро людини, що ним є духовне і фізичне оновлення. Кожна праця, а головню важка фізична, вичерпує наші обмежені сили. Як після денної праці ми потребуємо кілька годин сну, щоб відновити використану енергію, так і після шестиденної праці нам потрібен окремий день для повного відпочинку. Навіть мертва машина мусить час від часу відпочити, бо інакше перемучиться й перестане працювати.

Недільний відпочинок для нашого щоденного життя має велике значення. Він дає нам час на сповнення деяких обов'язків і справ, що ними впродовж тижня, працюючи, ми не в силі зайнятися. У неділю після вислухання св. Літургії маємо більше часу на нашу приватну молитву та читання корисних книжок.

Недільний спокій безпосередньо пов'язаний із єдністю та любов'ю в родині й добрим вихованням дітей.

«Очевидна річ, – каже Сл.Б. митрополит А. Шептицький, – що святкування неділі приносить превеликі і переважливі користі для морального життя. Зберігання третьої Божої заповіді береже людей від пересадного зайняття матеріальною стороною життя... Недільний відпочинок для робітників має також превелике значення у вихованні дітей. Робітникові, зокрема такому, що працює на більших фабриках, неділя нагадує обов'язки і радості родинного життя, виховання дітей та потіху, яку приносять батькам добре виховані діти. До виховної сили Церкви належить і те, що в неділю й свята сходяться усі в церкві, як діти однієї родини сходяться в домі батька. Багаті та вбогі, вчені і звичайні люди, старі й молоді через мудрий провід Церкви зближаються між собою. Церква всім пригадує їхні взаємні обов'язки та голосить закон любові. Приступаючи разом до Пресвятої Євхаристії, християни вчаться уважати себе взаємно за братів та пам'ятати, що не той достойний, хто має дорожчий одяг, а той, хто достойніший в очах Всевишнього Бога» (*«Про святкування неділі»*).

Роботи, заборонені в неділю

Праця може бути фізична, розумова або розумово-фізична. У неділю не дозволена праця фізична, тобто така, що її виконуємо силою нашого організму. Таку працю звать також службовою, бо її в давнину, звичайно, виконували слуги чи невільники. Такою працею є роботи на полі, фабриках, у копальнях, на різних верстатах і т.п. Проте дозволена розумова праця, наприклад, читання, писання, рисування, малювання, вишивання, спів, гравання на інструментах. Дозволена також праця розумово-фізична, як-от: йти у похід, їхати автом або кіньми, танцювати, йти на полювання, ловити рибу, займатися якоюсь грою і т.п.

Причини, які звільняють від недільного обов'язку

Що може звільнити нас від участі у св. Літургії та обов'язку недільного спокою? Для цього мусять бути важливі причини. До них належить неможливість фізична чи моральна, наприклад, хто живе далеко від церкви і не має можливості до неї дістатися. Однак він повинен докладати всіх зусиль, щоб принаймні деколи бути в церкві. Від недільного обов'язку звільнені хворі або ті, що видужують, доки не прийдуть до повного здоров'я; вагітні жінки та матері, які мусять приготувати обід для родини, а також ті, що працюють на фабриках, бо інакше могли б утратити свою працю.

Перешкодою до виконання недільного обов'язку можуть бути діла милосердя, як-от: піклування хворими вдома або по шпиталях; поміч ближнім у несподіваному нещасті – під час пожежу або потопу. Сюди відносяться військовослужбовці, матері чи няньки, які не можуть узяти малих дітей до церкви й не мають нікого, хто б міг ними заопікуватися. Проте від недільного обов'язку ніяк не звільняє та обставина, що хтось їздив на прогулянку і повернувся змучений або допізна був у гостині чи на забаві або в себе приймав гостей.

Перші християни під час переслідування брали участь у св. Літургії в катакомбах, піддаючи загрозі навіть власне життя. По тому й пізнати доброго християнина, що він радо й ревно сповняє свій недільний обов'язок.

Святкування неділі – найстарша і священна християнська традиція, бо походить від самих Апостолів. Тому для всіх нас участь у недільній св. Літургії та недільний спочинок повинні бути чимсь природним, очевидним, просто потребою нашої душі й тіла. Ми не сміємо забувати, що недільний обов'язок є не тільки церковним, але також Божим законом, а Божий закон не знає ані винятку, ані звільнення. Отже, хоч би ми з важливої причини не могли виконати свого недільного обов'язку, то все-таки ми й тоді зобов'язані святкувати неділю, наприклад через часте згадування про Бога, довшу молитву, побожне читання, пам'ятання про вічні правди, обережність у розмові та поведінці.

ЧЕТВЕРТА БОЖА ЗАПОВІДЬ

«ШАНУЙ БАТЬКА ТВОГО Й МАТЕР ТВОЮ, ЩОБ ТОБІ БУЛО ДОБРЕ І ЩОБ ТИ ДОВГО ПРОЖИВ НА ЗЕМЛІ»

ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ СТОСОВНО БАТЬКІВ (I)

Господь Бог, даючи десять Заповідей, тільки три перші призначив на свою славу, а сім інших – для добра людей. З тих, які стосуються людей, на першому місці Він поставив четверту Заповідь. А це тому, що родина є основою народу, Церкви, держави. В родині, з волі Божої, приходять на світ діти. Родина їх годує, виховує, приготує до життя, дбає про їхнє майбутнє. Родина, хоч і найменша, але найважливіша клітина суспільного життя. Яка родина – така громада, такий народ, такий увесь світ. Коротко кажучи, родина – це фундамент усякої суспільності. Четверта Божа заповідь говорить про обов'язки дітей стосовно батьків і обов'язки батьків щодо дітей. Розглянемо обов'язки дітей стосовно батьків.

Діти й пошана батьків

Основний обов'язок дітей – шанувати своїх батьків. Ця Заповідь засновується на тому, що батьки для своїх дітей – Божі заступники. Господь Бог сам творить душу кожної людини, а тіло – батьки. Тому батьки, після Всевишнього, нам найближчі й найдорожчі. Сам Бог

поручив нас нашим батькам, тому вони для нас – Божі заступники. В їхні руки вклав Творець наше життя і виховання. Вони на землі заступають нам Бога, бо Він провадить людей. Св. Письмо Старого Завіту про пошану батьків каже так: «Хто шанує батька, той гріхів позбувається. Хто звеличує матір свою, той немов скарби збирає. Усім своїм серцем прославляй свого батька, і не забувай про болі матері твоєї. Пам'ятай, що вони привели тебе на світ: чим заплатиш за те, що вони для тебе вчинили?» (Сир. 3, 3-4 і 7, 27-28).

Діти зобов'язані шанувати батьків не тільки тому, що вони для них – Божі заступники, але й тому, що така воля Всевишнього. Це Господній наказ: «Шануй батька твого й матір твою». Діти завжди мусять бути свідомі того, що шанування батьків – це не рада, не заохота, але Заповідь – закон, даний Богом. Хто не шанує своїх батьків, той противиться волі Господній, ображає Бога і грішить, бо переступає Його заповідь.

Нашим батькам належить від нас велика пошана ще й тому, що вони, після Господа, наші найбільші добродії. З природи ми вдячні людям за кожне добродійство. А найбільше ми завдячуємо нашим батькам. Вони дали нам земне життя. В наших жилах пливе їхня кров. Вони від колиски нами опікуються з великою жертвою, любов'ю і посвятою.

Як батьків шанувати?

Наша пошана до батьків проявляється трьома способами: зовнішньою почесною, любов'ю і послухом. Діти завжди повинні ставитися до своїх батьків з великою пошаною, зовнішньою почесною, привітно їх зустрічати, чемно запитувати чи відповідати, ніколи їх не ображати чи зневажати словом або ділом, в потребі їм радо допомогти і послужити. Нашим батькам належить пошана без огляду на їхнє походження, соціальний стан чи освіту. Ніколи не можна батьками погорджувати або їх стидатися.

Погляньмо на Ісуса Христа, як Він шанував свою Матір. На її просьбу Він робить чудо в Кані Галилейській, хоча час Його діяння ще не прийшов. При своїй смерті на хресті поручає свою Матір опіці свого учня Івана.

Про Йосифа в Єгипті читаємо у Св. Письмі Старого Завіту, що він, будучи піднесений до найвищої гідності після фараона, не цурався свого батька, звичайного пастуха, але з великою пошаною представив його фараонові. За дорученням фараона він поселив його і своїх братів на найліпшій землі в Єгипті.

Читаємо в житті Папи Венедикта XI, що його відвідала мати, убога прачка. Кардинали вбрали її в багату одіж, але Папа сказав, що він не пізнає її в багатій одежі. Вона мусіла перебратися у свою одежу, і опісля він її по-синівськи привітав.

Діти зобов'язані завжди любити своїх батьків, не тільки на словах, але на ділі, в щоденному житті, потребі, слабості і старості, а також завжди за них молитися.

Джеймс А. Гарфілд 4 березня 1881 року був обраний Президентом Америки. Він жив біля Клівленда (Огайо). Поки виїхав до Вашингтона, щоб прийняти уряд Президента, написав до своєї матері, що бажає аби вона їхала з ним. Мати відписала, що там нема місця для неї, звичайної жінки; вона радше буде вдома молитися за нього.

Та він заявив, що без своєї матері не поїде. І вона поїхала й була всюди зі своїм сином. На першому привітанні понад сто тисяч людей чекало на нього. Між ними було багато визначних гостей. Очі всіх були звернені на Президента. Та місце, приготоване для нього, він уступив своїй матері. Після присяги підійшов до неньки, з любов'ю її обняв та поцілував. Усі були захоплені його любов'ю до матері. Так добрий син любить свою неньку!

На жаль, у наш час щораз менше чуємо про пошану і любов до батьків, проте щораз більше про непошану та зневагу, а навіть про вбивства рідних батьків. Про ці трагічні випадки досить часто пишуть американські часописи. Ось декілька прикладів, взятих із щоденного життя:

В одній техаській родині 14-літній син застрелив свого батька, а матір смертельно поранив. Коли його запитали, чому це вчинив, відповів, що батько ганив його за довге волосся і непорядок у кімнаті.

У штаті Нью-Йорк 13-літній син холоднокривно зізнається поліції, що він застрелив свою матір за те, що вона наказувала йому ходити до школи.

В одній місцевості дві сестри, одна 13-ти, а інша 15-ти літня, змовляються і вбивають свого батька за те, що він ганив їхню аморальну поведінку. Це, напевно, щось трагічне, коли дитина холоднокривно вбиває свого батька чи матір через незначні причини буденного життя.

Діти зобов'язані не лише шанувати й любити своїх батьків, але й у всьому слухатися, доки перебувають під їхньою опікою. Св. ап. Павло навчає: «Діти, слухайтеся в Господі батьків ваших, бо це справедливо» (Еф. 6, 1).

Часті нарікання на своїх дітей, які чуємо від батьків, – це брак послуху. Щораз більше діти виходять з-під впливу батьків. У багатьох випадках доходить до того, що не вони батьків, але батьки їх мусять слухатися. Американські родини сьогодні поглинуті пануванням дитячої диктатури. Один поважний журнал у США помістив такий малюнок: на троні сидить малий хлопчина з короною на голові, а перед ним його батьки, покірно схиливши свої голови, чекають на його накази. В школі запитували малих дітей, кого вдома всі мусять слухатися. 10-літній хлопчина відповів: «Мене всі мусять слухатися. Бо, що я хочу, наказую мамі, а мама татові, і так є, як я хочу». Це явище сумне, але правдиве!

Наше українське прислів'я добре каже: «Нагинай галузку, доки вона молода, бо чого Івась не навчився, того вже Іван ніколи не навчиться».

ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ СТОСОВНО БАТЬКІВ (II)

Батьки, з волі Божої, дають дітям земне життя і їх виховують, тому вони для них є Божими заступниками й найбільшими добродіями. З тієї причини Господь Бог окремою Заповіддю наказує дітям шанувати своїх батьків, їх слухати та любити. З усіх Божих заповідей 4-та єдина, що за її збереження Бог уже тут на землі обіцяє як нагороду особливе благословення і довге життя, а за нехтування нею часто карає.

Благословення і довге життя

Дві речі на землі є особливо бажані та дорогі для кожної людини: Боже благословення і довге життя. Хто не хотів би, щоб йому було добре, щоб його Бог благословив, щоб був щасливий та довго жив? І все те Господь Бог пов'язав із додержанням 4-ої Заповіді. Тому св. апостол Павло навчає дітей словами: «Шануй батька свого і матір – це перша заповідь з обітницею: щоб тобі добре було і щоб ти на

землі був довголітнім» (Еф. 6, 2-3).

Хто шанує своїх батьків, той подобається Богові і сповняє Його волю. Тож, очевидно, на тому спочиватиме Господнє благословення. «Хто шанує батька, – каже Св. Письмо Старого Завіту, – той матиме втіху в дітях і в день своєї молитви буде вислуханий. Ділом та словом шануй твого батька, щоб його благословення зійшло на тебе. Бо добродійство батькові не буде забуте: надолуженням за гріхи воно тобі причислиться. Благословення батьків будує дома дітям» (Сир. 3, 5-14).

Життя свідчить, що виховані діти звичайно мають щасливе подружжя, добрих дітей та живуть у достатку.

Славний німецький генерал Цітен у молодому віці служив пажем при дворі Фрідріха I, короля Прусії. В його обов'язки входило вночі сторожити при дверях королівської спальні. Він мав бідну матір, яку любив і хотів їй матеріально допомогти. Тому радо, за відповідну винагороду, сповняв таку ж саму нічну службу і за інших пажів. Одного разу вночі король не міг спати і подзвонив до пажа, щоб той подав йому книжку до читання, але паж не ввійшов. Король встав і при дверях побачив сплячого Цітена, а в його руці напівзакінчений лист до своєї матері. Король з цікавості прочитав цього листа. Хлопець писав до матері, що йому важко вночі не спати та за інших сторожити, але він це радо робить, щоб хоча декілька марок більше вислати їй. Королеві сподобалася любов хлопця до своєї матері. І щоб йому допомогти, він до кожної кишені вклав по кілька золотих монет. Від тієї ночі кар'єра Цітена була запевнена.

Бог карає злих дітей

Як Господь Бог благословить добрим дітям, так також Він карає лихих дітей за брак пошани, послуху й любові до своїх батьків. У Св. Письмі Старого Завіту читаємо, що Хам насміхався зі свого батька Ноя, коли він, не знаючи сили вина, впився і лежав нагий у наметі. Інші діти накрили батька. За таку непошану Ной прокляв Хама і його нащадків.

Закон Мойсея у своїх приписах піддавав суворому осуду дітей, які своїх батьків не шанували, зневажали, кривдили, проклинали або навіть на них свою руку підносили. Тому Св. Письмо Старого Завіту за провини проти батьків накладає на злих дітей різні кари, навіть кару смерті. «Проклят, хто зневажає свого батька й свою матір» (Втор. 27, 16). «Хто проклинатиме свого батька або матір, того скарати смертю. Хто вдарить батька свого або матір, скарати його смертю» (Вих. 21, 15-17). «Око, що глузує з батька й що ненці не кориться, – те око нехай виключать ворони і пожеруть орлята. Хто обдирає батька або матір і каже: «Це не гріх», – той товариш розбишаки. Хто обдирає батька й проганяє матір, той син ганебний, безсоромний. Хто проклинає батька-матір, того свічка погасне у глухій пільмі» (Прип. 19, 26; 20, 20; 28, 24; 30, 17).

Бог також карає непослушних і бунтівливих дітей. Ось приклад:

Авесалом робить бунт проти свого батька царя Давида, бо хоче зайняти його престіл. Однак бунт йому не вдался і за нього він заплатив власним життям. Про його трагічну смерть Св. Письмо говорить так: «Був Авесалом верхи на мулі, а мул увійшов під густі гілляки великого дуба: голова його зачепилася за дуба, й він повис між небом і землею, а мул, що був під ним, пішов собі далі... І взяв Йоав – полководець царя Давида – до руки три стріли й всадив їх у серце Авесалому, що ще живий висів на дубі. Десятеро Йоавових зброєносців обступили і били Авесалома, доки не забили... Взяли вони Авесалома й кинули його до великої ями в лісі та насипали над ним велику

купу каміння» (2 Сам. 18, 9-17).

Подібна доля спіткала обох синів священника Елі. Вони були ледачі, погано поводитися, згіршували людей і ніяк не хотіли слухати частих напоумлень свого батька. Зате Бог видав їх на смерть, бо на Ізраїль напали філістимляни й у боротьбі загинули обидва сини Елі (1 Сам. 2-4).

Скільки дітей сьогодні по всьому світі бунтуються проти своїх батьків, проти дисципліни в родині та школі, проти авторитету Церкви й держави. Щораз більше весь світ охоплює загрозлива, сумна і трагічна проблема – проблема злочинності дітей та молоді. Ця проблема зганяє сон з очей батькам, над нею ломлять собі голови провідники громад, держав і Церкви. Один визначний діяч США каже: «Ми робимо великі старання побороти рак або знайти лік на нього, на недуги серця, дитячий параліч, але найбільша недуга-каліцтво нашого суспільства – злочинність молоді». Наслідки тієї злочинності зазнає на собі майже кожна людина, родина, громада, народ. Молодість, проведена у злочинах, мститься найбільше на самій молодій людині. Дозрівши, вона починає поволі розуміти, що її життя на блудній дорозі змарноване. Скоріше чи пізніше закони справедливості скують її руки, й вона опиниться у в'язниці. А на неї на ціле життя впаде тавро злочинця.

Один хлопець в Америці, засуджений до страти за свої злочини і вбивства, перед смертю так писав з в'язниці: «Змарновані дитячі літа, змарнована моя молодість і життя. Щойно тепер я бачу, що моє виховання нічого не дало мені ані у житті, ані на вічність. Чому мої батько і мати завчасно мене не перестерігали й не карали? На жаль, у молодості я не навчився того, що в подальшому житті таке необхідне, а саме: релігії, дисципліні, пошані закону, любові до науки і праці, почуттю відповідальності».

Марк Твен, відомий американський письменник-гуморист, подає нам яскравий опис того, як у молодого хлопця з роками міняється думка про свого батька. «Десятилітній хлопець думає, – каже він, – що його батько дуже багато знає. Маючи 15 років він упевнений, що вже так багато знає, як і його батько. 20-літнім юнаком переконаний, що вдвоє більше знає від свого батька. Досягнувши 30-ти років інколи приходить йому думка, що в дечому міг би порадитися зі своїм батьком. У сорок років він усвідомлює собі, що його батько таки дещо більше знає від нього. Коли ж йому мине 50 років, то він знову починає радитися зі своїм батьком. А після 60-ти років, коли його батька вже немає в живих, тоді він думає, що його батько був найрозумнішим чоловіком на світі».

ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ (І)

Декілька років тому американські часописи описували таку цікаву подію: у штаті Колорадо 24-літній син подав позов до суду на свого батька та матір за злочинне занедбання батьківських обов'язків щодо його виховання. За заподіяну кривду він домагався від своїх батьків відшкодування на суму 350 тисяч доларів. В акті обвинувачення сказано, що його батьки завдали велику емоційну шкоду його здоров'ю, не дбаючи для нього ні про поживу, ані про одяг, людське помешкання, відповідне виховання, що його він дуже потребував у своїй молодості.

Чи це не дивне й унікальне оскарження батьків? Воно гіркими сльозами промовляє до кожного батька й матері та ставить перед ними відповідальні обов'язки.

Четверта Божа заповідь накладає великі обов'язки на дітей, але набагато більші – на батьків стосовно своїх дітей. Головний обов'язок батьків полягає у тому, щоб своїм дітям дати відповідну опіку і добре виховання. Це надзвичайно важлива справа, бо

який цвіт, такі овочі; які діти, таке майбутнє народу. Тому Папа Лев XIII навчас: «Молодь – це цвіт людства, надія на краще майбутнє. Молодь виховувати – значить оновляти світ». А німецький філософ Ляйбніц каже: «Дайте мені в руки виховання, а я перетворю світ».

Необхідність виховання

Чи виховання дітей справді необхідне? О так, навіть дуже, бо сьогодні – діти, завтра – громадяни, провідники Церкви й народу. Кожна дитина – наче біла картка паперу. Хто на ній перший запише, такою залишиться вона впродовж свого життя. Дитина – м'який віск. З нього все

можна виробити: песика, коника, ангела, чортика. Дитина – це молоде деревце. Його легко нагнути, пересадити, нащепити. Плекане, воно стає благородним, а залишене на поталу – дичіє. Один педагог каже: «Візьми малу дитину і лиши її в лісі, щоб жила й росла між дикими звірятами, то вона з часом стане до них подібною. А доручи її добрим і розумним батькам, то й вона такою стане». Невихована дитина – тягар для своїх батьків і оточення. В американському журналі писалося про проблему виховання дітей у школі: «Учителі бояться директора школи, директор боїться інспектора, інспектор шкільної управи, шкільна управа батьків, батьки дітей, а діти не бояться нікого».

В чому полягає виховання?

Виховання полягає у формуванні серця й душі людини. Воно має приготувати її до повного, всебічного життя і обов'язків. Воно має дати молодій людині хребет, характер, засади життя. Виховання повинно дати дітям усвідомлення обов'язків стосовно Господа Бога, ближніх, Церкви, народу, самого себе, тобто показати завдання та мету життя на землі й вічне призначення кожної людини.

Виховання можна б порівняти до різьблення статуї в мармурі. Вона має представляти гармонійну цілісність людини. Що вартувала б статуя, навіть найкраща, без голови або без очей чи без рук і т.п.? Подібно й виховання має вирізьбити цілу людину та приготувати її до всіх проблем життя. А щоб цю мету досягнути, виховання має навчити, як поводитися й жити з людьми, бо людина – створіння громадське. Ніхто або рідко хто хоче жити один і далеко від людей. Люди, звичайно, живуть у громадах, і під різним оглядом є від себе взаємно залежні, себе взаємно потребують і собі взаємно допомагають. Вразливих типів ніхто не любить. Виховання має подбати, щоб молодій людині дати відповідний запас знання й навчити її, як його уживати.

Найшляхетніша частина людини – це безсмертна душа. Тож до головних обов'язків батьків належить формувати не тільки тіло, розум та волю, але й душу дитини, даючи їй основне знання релігії, бо вона формує серце, розум, волю людини. Виховання без релігії ніколи не буде повне й задовільне.

Американський педагог Ернест Гулл перестерігає перед неповним і однобічним вихованням. «Ваш хлопець, – каже він, – може бути здоровий і сильний, як Геркулес, але при тому досконалий неук-дурак. Він може бути бистрий, як диявол, але такий же підлий і зіпсутий, як він. Він може бути добрий, як золото, і побожний, як Святий, а разом з тим може бути бездушним і безпомічним створінням. Може бути великим генієм, а одночасно найбільшим фантастом. Найкращі прикмети під одним оглядом можуть зазнати перешкоди або ушкодження через якийсь шкідливий брак під іншим, і вийде така людина: голова зі золота, тіло з міді, голінки із заліза, а стопи з глини».

Виховання – головний обов’язок батьків

З вищесказаного бачимо, що виховання є чимось важливим і цінним для кожної людини. Воно приготує молоді душі до життя, вирішує про успіх у житті. І його не можна нічим заступити. Якщо це так, то на кому спочиває перший і головний обов’язок дати дітям добре виховання? Хто тут в першу чергу несе відповідальність перед Богом, людьми і своїм сумлінням? Батьки, батьки і ще раз батьки! В цій справі вони незаступні, бо це їхній обов’язок, природою і Господом даний. Батьків не заступить ані Церква, ані школа.

Родинний дім – перша, виховна школа. Вона подає дитині азбуку життя, поводить приготує дитину до життя самостійного й обов’язків. Батьки можуть зі своєї дитини виховати або ангела, або злочинця.

Одна мати в штаті Огайо написала книжку *«Як я можу зі свого сина зробити злочинця»*. Вона мала трьох синів і один з них за свої злочини опинився у в’язниці. Метою цієї книжки є дати пересторогу для інших батьків. Ось які правила вона подає, як з дитини зробити злочинця:

1. Давай своєму синові від колиски все, що тільки він забажає. Він, виростаючи, буде думати, що увесь світ належить тільки йому.

2. Якщо він уживає погані слова чи брудну лайку, то смійся з того, і він буде думати, що він дотепний.

3. Не давай йому релігійного виховання. Почекай, коли він матиме 21 рік, а тоді сам зробить свій вибір щодо релігії. Ніколи йому не кажи: «Це зле», «Це недобре» або: «Це гріх», «Цього не смієш робити».

4. Завжди прибирай за ним у його кімнаті, щоб він не навчився особистої відповідальності.

5. Дозволь йому читати, що він тільки забажає. І він читатиме найгірше сміття, що затрує його розум, серце й душу.

6. Давай йому гроші на все, чого тільки забажає: їсти, пити, веселитися, навіть у поганому товаристві.

7. Хай батьки в присутності дітей часто сваряться, бо тоді їх не здивує, коли родина розпадеться.

8. Завжди стій на стороні своїх дітей проти учителів, сусідів і поліції з переконанням, що вони погано ставляться до твоєї дитини.

9. Якщо син зробить щось зле, то завжди борони його, кажучи: «Моя дитина добра і ніколи щось злого не зробить».

10. Якщо так будете виховувати своїх дітей, то будьте переконані, що вони скоро й певно опиняться у тюрмі.

Ці слушні перестороги кожний батько і мати повинні взяти собі глибоко до серця, щоб не повторювати тих промахів у вихованні, які вже іншим батькам завдали багато клопоту і болю голови.

Нехай батьки намагаються учити й виховувати своїх дітей не тільки словами, але і своєю поведінкою та прикладом, бо слова – мертві, а приклад притягує. Св. Іван Золотоустий так говорить про добрий приклад батьків: «Поведінка батьків – це книга, з якої дитина вчиться. Уста, язик, губи батьків – це книги, з яких діти набувають свого знання».

ОБОВ’ЯЗКИ БАТЬКІВ (II)

Під час Другої світової війни, коли нацисти в Німеччині переслідували Католицьку Церкву, з усіх німецьких католицьких єпископів найбільш безстрашним у боротьбі з нацизмом виявився єпископ з Мюнстера, граф фон Гален, який після війни став кардиналом. Усі подивлялися його мужності, відвазі і силі характеру та безстрашності в обороні прав Церкви. Де джерело його сили й характеру? Хто так прегарно приготував його до життя та обов'язків християнина й єпископа? Це вплив батьківського дому, релігійного виховання у родинному домі змалку. В його домі була родинна каплиця. Не тільки в неділі і свята, але кожного дня всі тринадцятеро дітей, батько та слуги брали участь у св. Літургії. В родині кожного дня відмовлялася спільна вервиця, яку проводив сам батько, спільна ранішня й вечірня молитви. Всі приписані пости строго зберігалися.

Отже, релігійне виховання в родині має велике значення. Релігія творить основу правдивого виховання, формує волю, серце й душу дитини. І якраз цей відповідальний обов'язок – дати дітям релігійне виховання – лежить на батьках.

Необхідність релігійного виховання

Як дике деревце можна зробити благородним деревом? Це відбувається через щеплення. Маленька благородна щепка росте в дичку і робить її благородною. В той спосіб дике деревце переймає благородні прикмети щепи і само стає благородним. Без благородної щепи дичка ніколи не стала б благородною. Старе дерево вже ніхто не щепить. Подібно й мала дитина стає благородною через духовне щеплення, яким є релігія, віра в Бога і Його правди. Релігія,

наче та щепка, має дивну неземну Господню силу ублагодити дитину. Найбільша кривда, що її батьки можуть вчинити своїм дітям, – це випустити їх у світ без релігійного виховання. Німецький кардинал Фавльгабер каже: «Найтемніша тінь, що може впасти на гріб батьків, – це тінь дитини, що виросла без релігійного виховання».

Релігія – основа моралі й характеру. Едгар Гувер, довголітній директор американської таємної служби Еф Бі Ай, про це писав так: «Як у старину, так і сьогодні падають одиниці, родини, нації тому, що відкинули Бога. Хто тому винен, що в США молодь чинить стільки злочинів? Родинний дім. Батьки забувають про Богом покладені обов'язки стосовно дітей. З багатьох домів прогнано Господа. А чи нація може існувати без релігії? Чи можемо ми мати внутрішній мир без моралі? Чи можна будувати дома без Творця або мати гідних батьків, які не знають Божого закону? Ключем до всіх проблем, а навіть до самого життя є Б о г . Він – початок і остання мета людини. Релігія – це в'язи, що в'яжуть людину зі Всевишнім; це золота брама, що веде до щастя. Зруйнуй релігію, а настане хаос. Тому дитину треба передусім учити пізнавати Бога. Дім має бути колыскою християнської віри. Мусимо повернутися до днів, коли Господь був частиною кожної родини; коли родина вставала рано з молитвою на устах і закінчувала день, віддаючи себе в опіку Богові».

15 травня 1948 року помер знаний американський виховник, католицький священник Едвард Фланаган. Він займався вихованням опущених, занедбаних, навіть злочинних хлопців. І для них заснував «Хлоп'яче місто» зване «Бойс Тавн» в Омага, Небраска. Фланаган твердив, що кожна дитина добра, а тільки лихі обставини її псує, тому треба дати їй добре виховання, сперте на релігії. Його виховна метода давала чудові плоди. За життя через його виховну школу перейшло понад шість тисяч різних хлопців, і жоден з них не повернувся на злу дорогу. Ось виховна сила релігії!

Релігія ублагороднює те, що в людині найцінніше: безсмертну душу й її сили – розум та волю. Релігія дає людині напрям, дороговказ, ідеал життя. Вона показує нам наше походження і відповідає на питання: «Хто ми і звідки? Вона ставить нам перед очі мету нашого життя на землі та наше вічне призначення. Фанз Франк, німецький губернатор у Польщі під час Другої світової війни, який після війни пішов на шибеницю за свої злочини, у в'язниці навернувся до Бога і перед смертю явно визнав: «Ми, нацисти, не уявляли собі на початку нашої дороги, що відвернення від Бога може мати такі руйнівні й смертоносні наслідки. Я прошу мій народ, щоб не йшов ні одного кроку в тому напрямі, бо дорога Гітлера – це дорога без Бога і Христа, а в кінцевому випадку – це дорога політичної глупоти, катастрофи та смерті».

Батьки і релігійне виховання

Релігія не лише конечна для повного виховання дитини, але вона у вихованні – незаступна. Якщо так, то хто має головний обов'язок учить дітей релігії? Перш за все батьки і родинний дім, а Церква і школа мають їм у цій справі допомагати. Які ж найкращі засоби до диспозиції батьків, щоб дати своїм дітям належне релігійне виховання?

На першому місці тут – м о л и т в а . Вона – золотий поміст до Всевишнього. Молитва ушляхетнює, удуховнює людину, облагороднює наш розум, волю, серце. Св. Іван Золотоустий каже: «Ніщо так не помагає зростанню в чеснотах, як постійне перебування з Господом. Залізо у вогні стає вогнем, а людина у молитві набуває Божих прикмет».

Тож батьки мають обов'язок учить дітей молитви і, наскільки це можливо, плекати в родині спільну молитву. Такій родині Ісус Христос запевняє свою присутність: «Де двоє або троє, – каже Він, – зібрані в моє ім'я, там я серед них» (Мт. 18, 20).

Батьки повинні давати дітям приклад молитви. Діти мусять бачити своїх батьків на молитві, бо це їх до неї притягає.

В кожній нашій хаті повинен бути християнський *Катехизм* – найкращий вихователь і учитель. Він подає основні правди християнської релігії, вказує на наші обов'язки стосовно Бога та наших ближніх, учить цінити й практикувати св. Тайни Сповіді і св. Причастя.

Німецький єпископ Кеттелер про значення *Катехизму* говорить так: «Катехизм для кожного стану й кожного віку є дороговказом до неба через блудні дороги життя. Катехизм – це посудина на хліб життя. Тому він повинен також бути першою і найважливішою книжкою в кожній християнській родині, книжкою, що її читає уся родина».

Один 70-літній професор університету, який після довгих років релігійної байдужості відбув добру сповідь, так сказав до священника про значення *Катехизму* і релігійного виховання вдома: «Отче, я мав добру матір, що мене виховувала в релігійному дусі, але під час студій в університеті я втратив свою віру. Я гонив за модерними поглядами, і за кожним разом казав собі: «Я вкінці знайшов правду». Та через деякий час я бачив, що і ця гіпотеза була фальшива. І так дожив аж до 70-ти років. Щойно тепер мені стало ясно: найбільша наукова книга, яка існує на світі, – це *Малий Катехизм*, звідки я, як малий хлопець, учився релігії. Людське знання – це лише гіпотеза. Воно робить голову порожньою, а серце холодним. Боже знання єдино правдиве, бо воно дає розумові світло, а серцю – тепло».

Важлива молитва, важлива наука *Катехизму* для дітей, але дуже важлива також практика і приклад християнського життя у батьків. Батьки повинні завжди враз із дітьми брати участь у недільній св. Літургії і ніколи без важливої причини її не опускати. Повсякчасна участь у недільній св. Літургії виробляє в дітях сумлінність, почуття обов'язку, пошану до Божих і церковних законів. Діти повинні розуміти, що недільна та святкова участь у св. Літургії – це один з важливих обов'язків кожного християнина. Уся родина повинна часто приступати до св. Тайн. Бо Пресвята Тайна Євхаристії – джерело духовного життя, чесноти, святості. Дуже повчально, коли

їхні батьки не тільки словом, але прикладом показують дітям значення релігії у щоденному житті. До релігійних практик належать також наші традиційні християнські пости. Вони гартують тіло й дух.

Отож, якщо батьки дадуть своїм дітям виховання, базоване на правдах християнської віри, – дадуть їм найкраще й найдорожче, що можуть дати на дорогу життя, бо зроблять з них добрих Божих дітей, корисних членів своєї Церкви й народу.

РОЛЬ БАТЬКА У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

У вихованні дітей важлива роль належить батькові. Він – голова, опікун і годувальник родини. Батько формує розум, волю та характер дитини. Дитина хоче бачити в батькові ідеал усього, що мужське, лицарське, тверде і загартоване до життя. Батько для дитини – символ авторитету, сили, найвища інстанція мудрості, знання, досвіду. Тож розглянемо детальніше роль батька у вихованні дітей.

Батько – авторитет і учитель

Батько є першим учителем для дитини, взірцем пошани авторитету й послуху. Папа Лев XIII каже: «Влада батька в родині – це наче дзеркало і відбиток Божого авторитету». А німецький кардинал Фавльгабер так окреслює авторитет батька: «Батько – перший авторитет з Божої ласки. Він носить корону, що її жоден чоловік не має права йому з голови зняти. Але він не сміє того святого права надуживати, ані стати тираном для родини». Один вихователь зауважив чоловікові: «Якщо Бог дасть тобі сина, то до десяти років будь його паном, до двадцяти – батьком, а потім – його приятелем».

Батько – голова дому, тому для дітей він найвищий авторитет. Від нього дитина довідується, що поза і понад його авторитетом є ще авторитет Бога, Церкви, держави. Тому він учить також дітей пошани до всякого авторитету, з яким вони мають справу. Дитина вчиться від батька поважати Божі заповіді та церковні приписи, цивільні закони, авторитет школи, учителя, громади.

Батько навчає дітей дисципліні й послуху стосовно себе й матері. Він бере в оборону авторитет матері. Діти повинні вирости в тому переконанні, що над ними постійно наглядає око їхнього батька. Тому він завжди зважає на їхні слова, бесіду, поведінку, навчання у школі, їхню забаву.

Колишній Президент США Джон Ф. Кеннеді про виховання, отримане від свого батька, говорив: «Мій батько, коли я був малий, у силу різних причин не міг бути так багато з нами, як інші батьки. Але чи був він з нами, чи ні, завжди давав нам відчуття, що ми були для нього чимсь найважливішим у світі. Він цікавився усім, що ми робили. Ставив нам перед очі зразок-ідеал, і з цього огляду був непоступливий, коли ми не досягали того ідеалу. Ця вимога батька була для нас дуже важливою».

Батько – взірець, приклад

Важливими є авторитет, слова, науки чи перестороги батька для дітей, але набагато важливіший його особистий приклад. Сила доброго чи злого прикладу батька дітей будує або руйнує їх. Вони хочуть у своєму батькові бачити живий приклад того, чого він учить. Отож, батько мусить давати дітям добрий приклад щодо заховання Божих заповідей і церковних законів та законів цивільної влади. Він ніколи не сміє перед своїми дітьми про ті закони легковажно говорити, або навіть собі з них кпити чи вчити дітей, як ці закони не зберігати. Батько має дати дітям приклад пошани імені ближнього та його честі й ніколи в присутності дітей зле про інших не говорити.

Один батько оповідає про такий випадок у своїй родині при святкуванні Дня батька. «Увечері того дня я підслухав молитву мого малого синочка. Він, клячучи, зі сльозами на очах перепрошував Бога за все те, чим образив батька. Свою молитву закінчив так: «Мій Боже, я прошу Тебе, зроби мене таким мудрим і сильним, як мій батько. Я знаю, що Ти це можеш зробити». А коли мій синок уже спав, тоді я клякнув біля його ліжка і визнав свої провини щодо нього; схиливши голову, я так молився: «Мій Боже, зроби мене такою дитиною, як мій синок: чистою і доброю, яка щиро вірить Тобі».

Релігія – основа виховання, тому, з цього огляду, добрий приклад батька дуже важливий. Він перед дітьми повинен бути дуже обережний щодо критики церковної влади, єпископів і священників; обережний також у розмові про святі особи чи речі. Така необережність може затруїти віру дитини.

Німецький маляр Людвик Ріхтер у дитинстві втратив віру і щойно в старші літа знову її повернув. Що ж було причиною такої втрати? Одного разу знайомий його батька в присутності дітей закинув з одної події у св. Євангелії, а батько не став в обороні Св. Письма. «В цей момент, – каже він, – ті кпини над Біблією, наче грім, вдарили об мою душу. Я не міг припустити, щоб хтось міг собі кпити зі Святого Письма. Мені здавалося, що старші вважали за казку все те, що нам у школі подавали як безсумнівну правду. Я відчув, що в моїй душі було щось зруйновано, щось, без чого не можна жити і чого не можна нічим заступити. Від того дня я втратив віру в Бога».

Батько для своїх дітей має бути взірцем у виконанні християнських обов'язків, якими є щоденна молитва, недільна Служба Божа, часта Сповідь і св. Причастя.

В одній родині малий синок ніколи не бачив, щоб його батько коли-небудь молився. Одного разу він питає свою матір: «Мамо, коли я вже буду такий великий, як мій тато?» «А ти чому хочеш бути таким великим?» – у відповідь мати. На те синок: «Бо тоді я вже не мусітиму молитися, бо ж тато не молиться».

Визначний американський генерал Мек Артур так дбав про добре і релігійне виховання свого малого сина, що навіть уклав собі окрему молитву за свого сина. Ось ця молитва у скороченому варіанті «Мій Боже! Дай мені сина, який не ставив би бажань на місце діл, який пізнав би Тебе та знав, що пізнання себе самого є наріжним каменем знання. Веди його, благаю, не легкою дорогою вигоди, але під тиском і тягарем труднощів. Дай мені сина, серце якого було б чисте, а мета висока; який запанував би над собою ще заки командуватиме іншими; який дивився б у майбутнє, ніколи не забуваючи минулого. Дай йому скромність, щоб завжди міг пам'ятати простоту справжньої величі. Відкрий йому правдиву мудрість та лагідність справжньої сили. Тоді я, його батько, зможу сказати: «Я не прожив намарно». Таку молитву за своїх дітей повинен би проказувати кожний батько.

Папа Пій XII так говорив про нагороду доброго батька: «Коли Господь хвалить і нагороджує вірного слугу за те, що добре використав свої таланти, то яку похвалу й нагороду дасть Господь Бог батькові, що з любов'ю виховав для Нього йому повірене людське життя, яке вартує багато більше, ніж усе золото та срібло у світі».

РОЛЬ МАТЕРІ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Ще важливішою у вихованні дітей є роль матері. Виховна роль батька починається тоді, коли дитина вже приходить до розуму. А виховна роль матері – від миті народження дитини. Батько формує розум, волю, характер дитини, а мати – її почування, як кажемо, серце. Мати робить дитину доброю, благородною, ніжною. І якраз – це головне завдання, привілей і обов'язок матері: сповнити серце дитини добром та любов'ю. Один вихователь каже: «Найкращий метод виховання – дати дитині добру матір». Наполеон заявляв: «Усе, чого я добився в житті, завдячую вихованню своєї матері. І взагалі, я такого переконання, що добра або зла поведінка дорослої людини завжди є наслідком материного виховання у дитячі роки». Чому роль матері у вихованні дітей така важлива?

Мати – перша вихователька

Такої ролі нікому іншому не відведено. Мати – єдина і незамінна. Після свого народження перший погляд, усміх, перші слова, дотик, з яким зустрічається дитина, – материні. Перша пожива з материнських грудей. Мати першою дає фізичне виховання дитині. Вона її купає і з любов'ю сповиває. Мати формує серце й дух дитини. Вона першою дає їй поняття добра й зла. Від матері дитина чує перші слова молитви і перші слова рідної мови.

Один лондонський часопис оголосив конкурс з нагородою на тему: «Що таке родинний дім?» Було надіслано багато відповідей. До найкращих належали такі: «Правдивий родинний дім – це золотий перстень з діамантом, а цей діамант – це мати». «Родинний дім – царство батька, рай дитини і світ матері». «Родинний дім

– це місце, де проводимо час без жалю, бо там царює справедливість, милосердя та любов».

Любов – найважливіший чинник у формуванні нашого фізичного, емоційного й духовного життя. Тепло любові материнського серця необхідне для фізичного та духовного розвитку дитини. Лікарі кажуть, що по всьому світі вмирає велика кількість маленьких дітей з браку материнської любові, хоча мають усе потрібне для життя. Діти, позбавлені материнського тепла, гинуть від емоційних переживань. Це виявили лікарі на воєнних сирітках, що залишалися без матерів. Медики стверджують, що маленька дитина так потребує материнської любові, як потребує молока. 37 відсотків малих дітей, узятих від матері, можуть умерти, маючи усе, окрім материнської любові.

Мати – ідеал дитини

Малі діти, передусім дівчатка, нікого так не люблять і нікому так не довіряють, як своїй матері. Вони не мають перед нею жодних секретів.

До одної школи приїжджає інспектор. На уроці він ставить дітям запитання: «Хто з вас має свій ідеал?» Минають хвилини, і ніхто не зголошується до відповіді. Аж одна дівчина підносить руку, її очі світяться. «Скажи мені про свій ідеал, дитино!» – каже інспектор. І чує відповідь: «Моя мати – ось мій ідеал». Інспектор похвалив дитину.

Мала дитина хоче бути такою, як її мати. Вона намагається в усьому її

наслідувати. Скільки разів можна почути від дітей: «Так робить моя мати» або: «Так мене вчила моя мати». Один місіонер згадує: «Наша мати зробила наш родинний дім місцем, найближчим до неба». А один аскет говорить: «Молитва матері виховує більше, як усяке виховне вміння батька». Дитина з уст матері швидко переймає молитву. Вона любить, коли мати з нею молиться.

Добра мати готова навіть на найбільшу жертву для своєї дитини. Ось прегарний приклад: у 1989 році у Вірменії стався великий землетрус. Загинули сотні людей, тисячі поранених. Тиждень пізніше знайдено серед руїн живу матір з немовлятком при грудях. Щоб свою дитинку рятувати від голодної смерті, мати проколювала свої пальці та кров'ю кормила дитину, і справді її врятувала.

Вплив матері

Багато Святих своєю святістю завдячують своїм матерям. Папа Пій IX каже: «Дайте мені святих матерів, а я з їх допомогою перетворю цілий світ». Які знаменні слова! Свята мати – святі діти, свята родина, святий народ. Коли св. Іван Віанней теплими словами згадував свої дитячі літа, хтось до нього сказав: «Які ви щасливі, що від дитинства навчилися любити чесноту». На те він відповів: «Після Бога, цим я завдячую своїй матері; вона була така добра. Чеснота переходить із серця матері в серце дитини, бо дитина радо робить те, що бачить у матері».

Найкращі спомини, що їх кожний з нас має, – це спомини з дитинства. Вони залишаються незатертими на ціле життя. Один письменник каже: «Серце матері – найкраще і найповніше місце для сина, навіть коли він уже має сиве волосся. І в цілому світі кожний має одне тільки серце».

Серце дитини в руках матері, наче м'який віск, на все податне. Її вплив має в собі щось таємне та незабутнє.

Славний італійський лікар Андре Майоккі, професор медіолянського університету та директор шпиталю, ось що пише у своїх спогадах про свою добру матір: «Тому що постійно дивлюся на смерть і її поборюю, то часто постає переді мною питання про мету людського життя: навіщо та боротьба, терпіння, куди веде безконечна дорога кожної людини, людського роду, усього світу?.. І в цьому непроглядному лабіринті життя, цьому мозольному шуканні за правдою постійно був зі мною милий і солодкий спогад та потіха. Я пригадую собі дитячі роки, коли, спершись на коліна матері, дивився на неї й запитував: «Мамусю, навіщо ми живемо на світі?» І здається мені, що все ще чую її побожні слова: «Дитино, живемо на світі, щоб Бога пізнавати, Його любити, Йому служити та щоб з Ним у вічному житті радіти». Тоді стають мені зрозумілими усі проблеми життя».

Отож, кожна мати повинна бути свідома того, яку велику роль вона виконує та яку тяжку відповідальність має перед Господом за добре релігійне виховання своїх діточок.

Українські матері! Що ви пишете на серцях ваших дітей? Чий образ різьбите на серці й душі своєї дитини? Завдання кожної матері – дати своїй дитині любов до Бога, ближніх, своєї Церкви й народу!

ЛЮБОВ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ Й НАРОДУ

Українська патріотка Ольга Матусевич, заслана в Сибір до табору у Мордовії за любов до рідного краю й народу, з нагоди Дня українського політв'язня 12 січня 1984 року звернулася до Президії Верховної Ради СРСР із заявою, в якій, зокрема, сказано:

«Бути ж українцем свідомим – найтяжчий державний злочин... Заявляю, що я – українка, українка за духом і кров'ю, буду завжди і скрізь обстоювати своє святе право бути українкою та право України на існування й незалежність». Яка геройська жінка! Вона повинна бути для всіх нас прикладом, як треба любити свій рідний край і народ.

На всіх наших українських батьках лежить великий, Богом даний обов'язок не тільки добре виховати своїх дітей і прищепити їм любов до своєї віри, Церкви та обряду, але також вкарбувати в їхні серця любов до рідної землі й народу. Тільки те виховання повне і правдиве, яке оперте на любові до Бога та батьківщини.

Чому треба любити рідний край і народ?

До цього маємо ось такі головні спонуки:

1. Четверта Божа заповідь

Вона стосується не тільки нашого батька-матері по крові, але й нашої спільної матері – рідної землі, спільної родини, що нею є наш український народ. Маємо нашу земну матір, яка дала нам дочасне життя; маємо духовну Матір-Церкву, що зродила нас через св. Тайну Хрещення до надприродного Божого життя; маємо ще третю матір – нашу Батьківщину, яка передала нам кров наших дідів

і прадідів, мову, традиції й наше славне минуле. Як мачуха ніколи не заступить рідної матері, так і жодна інша земля чи край не заступлять нам рідної Батьківщини-України. «Немає на світі другої України, немає другого Дніпра», – каже поет Тарас Шевченко.

2. Так навчає християнська релігія

Сам Господь наш Ісус Христос дає нам гарний приклад, як любити свій народ. Він каже, що посланий найперше до загублених овець свого народу. Також плаче над майбутньою руїною святого міста Єрусалима.

3. Закон природи

Господь Бог вклав у серце кожної людини любов до рідної землі. Любов до народу така природна кожній людині, як природна любов дітей до батьків і батьків до дітей. Ескімос любить свої вічні сніги й хижини з льоду. Швейцарець – свої високі гори. Наші гуцули й бойки тужать за своїми полонинами та пляями.

Як любити рідний край та народ?

У чому проявляється любов? По чому її пізнаємо?

1. Любов до рідної мови

Цю мову ми виссали з грудей матері. Це одна з найкращих мов у світі. «Рідна мова, – каже український письменник Б. Антоненко-Давидович, – невід'ємна частинка батьківщини, голос свого народу й чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші й найніжніші струни людської душі... Рідна мова не тільки зберігає світлі спогади з життя людини та зв'язує її з сучасниками, – у рідній мові чується голос предків, у ній відлунюють перегорнені сторінки історії народу». А Панас Мирний зазначає: «Найбільше й найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування».

2. Любов до рідної землі

Чи не найкраща пісня туги за рідним краєм, яку знає історія, є пісня туги ізраїльського народу у вавилонській неволі? Ось вона: «Над вавилонськими ріками, там ми сиділи й ридали, як згадували Сіон... Бо там пісень просили у нас ті, що в

неволю нас забрали... Як нам пісень Господніх на чужій землі співати? Якщо тебе, Єрусалиме, я забуду, нехай забудеться моя десниця! Нехай прилипне язик мій до піднебіння, коли тебе я не згадаю, коли Єрусалим я не поставлю понад найвищу мою радість!» (Пс. 137, 1-6). Наш Сл. Б. митрополит А. Шептицький у своєму посланні «*Найбільша Заповідь*» так заохочує любити свій народ: «Черговою любов'ю твого серця – після любові до Бога й родини – є любов до свого українського народу та батьківщини. Зі своїм народом і батьківщиною ти зв'язаний не лише спільною вірою, яку вважаємо найбільшим добром і святим обрядом, яким дорожимо, але й спільною мовою та звичаями. І тією землею святою, на якій разом проживаємо... і цілою минувшиною віковою, і спільною українською кров'ю, і спільним добром, і спільною майбутністю, і спільними бажаннями та потребами, і спільними терпіннями та злиднями». Кардинал Йосиф Сліпий казав: «Я гордий з того, що я українець».

3. Любов до нашої традиції, історії, культури

Ми мали князів, королів, гетьманів, героїв, що своїм ворогам казали: «Іду на вас!» Наші князівни одружувалися з королями і засідали на чужих престолах. Обов'язком усіх нас є зберігати український характер дому через рідну мову, пісню, молитву. На стінах наших кімнат повинні висіти, перш за все, ікони, а опісля вже портрети наших визначних мужів і героїв, прикрашені вишивками.

4. Любов до своєї віри, Церкви й обряду

Найцінніший скарб – наша свята віра і Церква східного обряду. Наша Церква – це наша релігійна й

національна твердиня. Вона вчить нас любити Бога та ближнього, свій рідний край, народ. Тож нашим обов'язком є бути добрими й ревними членами своєї Церкви, любити й цінувати нашу св. Літургію та радо брати в ній участь, любити св. Богослужіння і св. Тайни.

5. Готовність на пожертву

Жертва – це мова любові. Любов без жертви – пустий звук. Тому Ісус Христос казав: «Більшій любові ніхто не має від того, що життя своє кладе за друзів своїх».

Ми маємо приклади численних наших світлих героїв, які, з любові до свого народу та рідного краю, за нього радо кров свою проливали і життя віддавали. «Наша земля, – за словами поетеси Уляни Кравченко, – одна могила героїв-лицарів за волю». Ми мали героїв, що в обороні рідного краю тільки наступали, а не уступали, які йшли до бою з піснею на вустах. До них належать наші Українські Січові Стрільці, Галицька Армія, воїни Української народної Республіки, Українська Повстанська Армія, Перша Українська Дивізія та Карпатські Січовики. Всі вони вкрилися безсмертною славою.

Любов нашого народу до рідної землі прегарно змалював наш письменник Василь Стефаник у своїй новелі «*Сини*», написаній покутською говіркою. Її не можна читати без зворушення. Ось як старий батько Максим говорить про свого найстаршого сина, що хоче йти боронити свій рідний край: «Послідний раз прийшов Андрій: він був у мене вчений». «Тату, – каже, – тепер ідемо воювати за Україну» «За яку Україну?» А він підоймив шаблев грудку землі та й каже: «Оце Україна, а тут, – і справив шаблев у грудки, – отут її кров; землю нашу ідем від ворога відбирати... Як та його шабля блиснула та й мене засліпила». «Сину, – кажу, – та є ще в мене менший від тебе, Іван, бери і єго на це діло; він дужий, най вас обох закопаю у цю нашу землю, аби ворог з цього коріння її не віторгав у свій бік». «Добре, – каже, – тату, підемо оба»... Пізнім вечором, як Максим пообходив корови та коні й подоїв вівці, увійшов до хати... Потім приляк до землі і молився: «А ти, Мати Господня, будь мойов газдинев; ти з своїм

Сином посередині, а коло тебе Андрій та Іван по боках... Ти дала Сина одного, а я двох».

Усі українці повинні жити тим ідеалом, єднаючись у спільній любові і жертві до рідного краю; всі українці, з любові до рідного краю й народу, повинні бути готовими на всяку жертву, навіть власного життя.

П'ЯТА БОЖА ЗАПОВІДЬ *«НЕ ВБИВАЙ!»*

ВАРТІСТЬ - ЦІНА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

Чого варте людське життя? Яка його ціна? По-різному оцінюють його люди й Господь Бог.

Кількадесят літ тому, коли ще долар мав свою первісну вартість, американський хімік оцінив вартість хімічних елементів у людині в 98 центів. На його думку, в людському організмі є стільки води, що в ній можна б випрати столовий обрус; із заліза можна виготовити сім цвяхів; вапна вистачило б на побілку однієї стіни в кімнаті; з вуглецю було б 65 олівців; з фосфору – одна пачечка сірників і декілька ложечок солі. І все те вартує 98 центів. Однак при постійній інфляції згадана ціна дуже зросла.

У 1988 році аж три американські комісії, визначаючи ціну людського життя з різних оглядів, так його оцінили: перша комісія оцінила людину від одного до двох мільйонів доларів, друга – у сім мільйонів, а третя – аж у 132 мільйони доларів.

А чого варте людське життя в Божих очах? Як Господь Бог його оцінює? Як Всевишній цінить людське життя, бачимо з того, що на його сторожі і для його охорони Він поставив окрему Заповідь, яка голосить: *«Не вбивай!»* Тому на кожній людині лежить важкий обов'язок берегти своє життя й життя ближнього.

1. Життя – цінний дар Божий

Звідки наше життя? Від Бога! Тільки Господь Бог є джерелом і творцем життя. Від Нього – усяке життя. Наше життя – цінний талант, даний нам Богом, за який чекає нас велика відповідальність. На світі є багато вартісних речей, але найвартісніша з них – людське життя. Все, що існує довкруги, дане нам Творцем якраз для утримання, збереження й охорони нашого життя. Людського життя не можна купити, ані продати навіть за найбільшу ціну. Як кожна людина дорожить своїм життям, яскраво свідчить той факт, що у великій небезпеці вона все жертвує, аби тільки його врятувати.

У квітні 1912 року затонув комфортабельний корабель «Титанік», здійснюючи свій рейс з Британії до Америки. Неподалік від Нью-Йорка він наїхав на льодяну гору, яка його так ушкодила, що за короткий час він потонув. Тоді загинуло близько однієї тисячі людей, лише декількасот врятувалося. Серед загиблих були мільйонери, готові дати великі суми грошей тому, хто уступив би їм своє місце на рятункових човнах, яких було замало. Та охочих не було.

Зараз медицина так розвинулася, що з допомогою трансплантації органів стало можливим рятувати життя тим, яким загрожує смерть через хворе серце, печінку, нирки і т.п. Однак трансплантація дуже дорого коштує. І хоча така операція небезпечна й коштовна, все-таки людина настільки любить і цінить своє життя, що готова заплатити будь-які гроші, аби хоча на якийсь час продовжити його.

2. Людське серце – храм Святого Духа

Через св. Тайну Хрещення ми стаємо Божими дітьми, і Божя ласка робить наше

серце храмом Святого Духа. Тому св. апостол Павло навчає: «Хіба ж не знаєте, що ваше тіло – храм Святого Духа, який живе у вас? Його ви маєте від Бога, тож уже не належите до себе самих. Ви-бо куплені високою ціною. Тож прославляйте Бога у вашому тілі» (1 Кор. 6, 19-20). А св. апостол Петро пригадує нам, яку високу ціну дав Христос за наше життя, щоб врятувати нас від вічної смерті й відкрити нам двері до неба. «І знайте, – каже він, – не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого життя суєтного, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти» (1 Птр. 1, 18-19).

3. Людське тіло – мешкання безсмертної душі

Наше життя має ще один цінний скарб, який робить його особливо цінним. Ним є безсмертна душа, яку дав нам Господь Бог на початку нашого життя. Кожна людина створена на Божий образ, а ним є наша безсмертна душа, наділена світлим розумом і свобідною волею. Тому Христос, знаючи ціну нашого життя, каже: «Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занапастить власну душу?» (Мт. 16, 26) або: «Що-бо людина може дати взамін за власну душу?» (Мрк. 8, 37).

Наші обов'язки стосовно нашого життя

Якщо наше життя таке цінне, то які обов'язки маємо щодо нього? Ми зобов'язані дбати про утримання життя, про все, що конечне для збереження життя і здоров'я, якот: пожива, одяг, житло. Маємо дбати й про наше здоров'я. Ми зобов'язані берегти всі члени нашого тіла від того, що їм шкодить або що руйнує наше здоров'я, наприклад, куріння, алкоголь, наркотики, надмірний холод чи тепло. Ніхто не сміє робити себе калікою.

Без слухної та розумної причини ніхто не сміє наражати своє життя на будь-яку небезпеку: для пустої слави чи реклами, порушення правил дорожнього руху і т.п. Проте, для благородної й розумної мети, наражати своє життя на небезпеку можна, наприклад, для рятування життя ближніх, в обороні свого життя, в обороні своєї честоти, своєї родини, рідного краю і народу.

Ніхто не сміє й не має права добровільно заподіяти смерть собі чи своєму ближньому. Самогубство або вбивство – найбільший гріх проти п'ятої Божої заповіді, бо наше життя – це Божа власність, і ніхто не може його самовільно нищити. Тільки один Бог має право на наше життя й тільки Він один може перетяти його нитку. Немає такого випадку, де самогубство було б дозволене.

Великим гріхом є також убивство ближнього, бо через те ми позбавляємо його великого скарбу і порушуємо Божу власність. Великим гріхом проти п'ятої Божої заповіді є також т.зв. евтаназія, тобто свідоме нищення свого життя або життя інших за їхньою згодою через тяжку і невиліковну недугу або каліцтво.

Статистика свідчить, що у США щорічно один мільйон людей з різних причин намагається заподіяти собі смерть, а тридцять тисяч гине через самогубство. Понад 250 тисяч молодих американських людей щорічно пробує накласти на себе руки, а шість тисяч таки це здійснює.

Причиною самогубства, звичайно, буває брак розуміння вартості й мети життя. «Життя не має для мене вартості», – каже багато самогубців. До самогубства часто веде брак віри в Бога і Боже Провидіння, брак віри у безсмертність душі та позагробове життя. До самогубства веде також грішне аморальне життя, надмірне вживання алкоголю та різного роду наркотиків.

Отже, людське життя – це цінний скарб, даний нам Творцем. Наш християнський

Катехизм так говорить про мету, для якої Всевишній створив людину: «Господь Бог створив людину, щоб вона, живучи на цьому світі, користувалася Його добрими та пізнавала Бога, в Нього вірила, Його любила, Його прославляла, виконувала Його святу волю та своїм праведним дочасним життям заслуговувала собі право на вічне, щасливе життя в Небесному Царстві».

БІЛА СМЕРТЬ – СПРАВЖНЯ ПОШЕСТЬ

Господь Бог, створивши наших прародичів Адама й Єву, сказав до них: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю та підпорядковуйте її собі» (Бут. 1, 28). Бог ділиться з людиною своєю творчою силою. Він хоче, щоб діти були плодом любові чоловіка й жінки. Тому кожному жінку наділює окремим привілеєм і гідністю бути матір'ю. Вона з Божої волі має давати нове життя та співпрацювати з Богом для існування людського роду. Від того залежить також спасіння жінки, бо каже св. апостол Павло: «Жінка спасеться через народжування дітей, якщо перебуватиме у вірі, любові та святості зі скромністю» (1 Тим. 2, 15).

Господь Бог настільки цінить людське життя, що для його охорони дав окрему Заповідь, яка забороняє нищити людське життя навіть у лоні матері. Та, на жаль, у наш час мільйони жінок слабкої віри бунтуються проти Божої заповіді, що каже: «*Не убивай!*», і проти того обов'язку, що його сам Творець на них наклав. Наслідком того бунту є тисячі невинних дітей, які через убивство гинуть у лоні матері. Колись боялися чуми, пошесті, зарази, від якої гинули сотні й тисячі людей. А сьогодні модерна пошесть рік-річно забирає не тисячі, а мільйони ненароджених дітей. Ім'я її – біла смерть. Що ж це? А це добровільний аборт, злочинне вбивство немовлят у лоні матері. Розглянемо причини того мерзенного злочину та трагічні факти, про які свідчить щоденне життя.

Загальний упадок моралі у світі

Перша і Друга світові війни спричинили великий упадок християнської віри, а з цим – упадок моралі та

знецінення людського життя. Під впливом безбожного лібералізму християнське життя зазнало злочасної секуляризації. З нею прийшло й нехтування Божими заповідями та християнськими моральними засадами. Для багатьох подружжя перестало бути св. Тайною, а стало тільки звичайним людським контрактом, який можна кожної хвилини розірвати. Наслідок цього – мільйони розлучених чоловіків і жінок, численні діти, що опинилися без тепла й любові родинного життя.

Бажання вигоди, приємності, розкошування не тільки обмежило число дітей у родині, але стало також причиною мерзенного, злочинного й огидного вбивання дітей у лоні матері не тільки в подружжі, але і поза ним.

Ліберальна преса, радіо та телебачення щораз більше говорять про сексуальне життя, а навіть безпосередньо його пропагують і звеличують.

У США навчання про статеві відносини починається вже з дитсадка. Тож нічого дивного, що щораз більше чуємо про насилля над дівчатами й жінками та про тисячі позашлюбних дітей, гомосексуалізм і лесбійство. У Вашингтоні, столиці США, родиться більше позашлюбних, ніж шлюбних дітей. Це стосується насамперед міст Нью-Йорк і Чикаго.

Трагічне рішення найвищого суду Америки

22 січня 1973 року Найвищий Суд Америки прийняв трагічне рішення щодо зігнання плоду. Він дав повну свободу жінці над дитиною в її лоні. Вона може привести свою дитину на світ, але й може безкарно вбити її у своєму лоні в перші кілька місяців вагітності. День рішення Найвищого Суду треба вважати днем ганьби і неслави для США, які завжди ставали в обороні людського життя. Найвищий Суд поставив себе понад Божу заповідь, що каже «*Не вбивай!*» Він навіть прийняв рішення, що плату за всі аборти має покривати держава або штати з громадських податків.

Невинна кров тече рікою

Найвищий Суд Америки своїм незаконним і ганебним рішенням у справі абортів широко відкрив двері до огидного злочину, яким є вбивство невинних дітей у лоні матері. Тим він пішов на зустріч найнижчим інстинктам людини. Погляньмо на сумні, але промовисті висновки статистики:

В Америці кожен 21 секунду гине дитина в лоні матері. Щорічно через аборт гине понад 1,5 мільйона ненароджених, тобто майже половина від кількості дітей, які народжуються. З 1973 року, тобто моменту легалізації абортів, до 1988 року у США вбито понад 21 мільйон ненароджених дітей. Слід зауважити, що третина абортів була зроблена малолітніми дівчатам віком 14-19 років. У самому лише Нью-Йорку за 1985 рік було зроблено 215453 аборти.

В цілому світі 25 процентів вагітних жінок здійснюють зігнання плоду. А в усіх клініках планети щорічно гине близько ста мільйонів ненароджених дітей. У Японії, Австрії, Італії та Франції половина вагітних дівчат чи заміжніх жінок нищать дітей у своєму лоні. У США, Індії, Китаї, Швеції, Данії кожна четверта жінка робить аборт.

Аборт і його страшні наслідки

Що ж кажуть лікарі про аборт? Третина американських лікарів запротестувала проти рішення Найвищого Суду, називаючи дозвіл на аборт убивством. Д-р В. Натансон каже: «Аборт ударяє в саме серце чесності родини, її структури і сексуальної моралі. Він, у якійсь мірі, заторкує кожен особу в нашій країні. Він також кидає тінь на стан морального здоров'я нашої суспільності». А д-р Андре Геллегерс зазначає: «Я не маю жодного сумніву у тому, коли біологічно починається людське життя. Воно починається з зачаття. А твердити, що воно починається в якийсь інший час – це біологічний нонсенс».

Одна п'ята частина усіх лікарів Норвегії (1027 осіб) у вересні 1972 р. підписала декларацію проти пропозиції у парламенті щодо необмеженого зігнання плоду. Вони заявили, що «охорона людської гідності завжди була основним етичним правилом медичної професії... Стосовно поточних дебатів, ми твердимо, що необмежений аборт не є виявом розумної та гуманітарної розв'язки проблеми абортів».

Як почуваються жінки, які зробили аборт? Для тисяч дівчат і жінок аборт є причиною постійного фізичного каліцтва. Багато з них признає, що день і ніч мучить їх страшна травма впродовж життя. Мучать їх й докори совісті, усвідомлення злочину, депресія, жаль і гнів за вбивство невинної дитини. Одна жінка каже: «Чому мені ніхто не сказав, як буду себе почувати після зігнання плоду? » Інша твердить: «Я все ще сердита на свого чоловіка, що не стримав мене від абортів». А ще інша, яка 14 років тому зробила аборт, заявляє, що вже ніколи не хотіла б терпіти тієї муки і того почуття провини, які мала впродовж 14-ти років. Чи ті дівчата й жінки, що нищать дітей у

своєму лоні, пригадувалися над тим, що було б з ними, якби їхня мати убила б їх у своєму лоні?

У США при абортах щорічно гине близько 20-ти тисяч жінок, а 350 тисяч набувають різних хронічних недуг, як-от: кровотечі, запалення, зараження, нервовість, неплідність.

До одного священика приходять за порадою жінка, що зігнала плід: «Отче, – каже вона, – я ніколи не піду до неба. Я терплю муки пекла день і ніч. Моє сумління ані на хвилину не дає мені спокою. Я ввесь час бачу переді мною маленьке обличчя. Завжди чую його голосочок, що каже: «Мамо, ти не підеш до неба, бо не хотіла впустити мене до неба». Чи є в світі більш жорстокий кат від мук й докорів сумління?

Німецький кардинал фон Гален був 13-ою дитиною у своїй родині. Ставши єпископом, він видрукував на пам'ятку образки з таким написом: «Я 13-та дитина у моїй родині. Повіки буду вдячний моїй мамі, що мала відвагу прийняти

і ту 13-ту дитину, яку їй Бог послав. Без згоди моєї матері я сьогодні не був би ані священиком, ані єпископом».

На гріх зігнання плоду нема жодного оправдання. Кожний стан життя для виконання своїх обов'язків вимагає великої посвяти й пожертви; вимагає його також подружнє життя і народження дітей. Кожна мати повинна мужньо, навіть героїйськи здійснювати Богом даний їй обов'язок приводити на світ дітей і ніколи не шукати себе, але Господньої волі, бо від цього залежить її вічне спасіння, нагорода та щастя в небі.

БІЛА СМЕРТЬ – АБОРТ

Щоденник ненародженої дитини:

«3.X.: Сьогодні почалося моє життя в лоні матері. Мої батьки про це ще нічого не знають, та я вже існую.

19.X.: Я вже дещо підріс, але ще дуже малий і безпомічний. Моя мама все робить за мене, хоч сама ще не знає, що носить мене під своїм серцем. Вона несвідома, що мені помагає і навіть живить мене своєю кров'ю. Вона така добра!

25.X.: Сьогодні моє серце почало битися. Воно буде легенько битися впродовж усього мого життя аж до смерті.

20.XI.: Щойно сьогодні лікар сказав моїй матері, що я живу під її серцем. Вона певно мусить бути щаслива. Мамо, чи ти дійсно щаслива?

13.XII.: Я вже майже бачу, хоча довкола мене темно. Коли моя мама приведе мене на світ, я побачу сонячне світло, а що найважливіше, я дуже хочу бачити мою маму. Мамо, як ти виглядаєш?

24.XII.: Мені було б цікаво знати, чи моя мама вже чує ніжні удари мого серця? Воно так рівно б'ється враз із її серцем.

29.XII.: Сьогодні моя мама брутально вбила мене!»

Колись зловбий цар Ірод, бажаючи вбити Дитятко Ісуса, наказав знищити малих невинних дітей у Вифлеємі. За свій злочин він донині став символом підлої, злочинної, жорстокої людини. Та огидний злочин Ірода сьогодні кожного дня по цілому світі повторюється тисячі разів через убивання невинних дітей у лоні матері. Біла смерть, аборт – це великий злочин і тяжкий гріх супроти Бога, дитини й матері дитини.

Аборт – гріх супроти Бога Творця

Від Господа Бога походить кожне людське життя, наділене безсмертною душею. І тільки Він один може дати життя й має право його відібрати. Ніхто з людей не має права вбивати в лоні матері невинну дитину: ані мати, ані лікар, ані найвищий державний суд.

Наш Сл. Б. митрополит А. Шептицький 1942 року видав окремий пастирський лист *«Не вбивай!»*, в якому гостро осуджує вбивство дитини в лоні матері: «Особливішим способом мерзенні, жахливі і противні природі є випадки, в яких батьки вбивають рідних дітей. А може ще гіршими є вони, коли ті діти ще на світ не прийшли. Вже самі обставини, що злочину допускається рідний батько або рідна мати, що дитина не може боронитися, що, будучи нехрещеною, тратить вічне спасіння, – це обставини, які роблять зігнання плоду особливішим родом злочину. Дітовбивство надає цілій родині п'ятно Каїна і стягає прокляття на ту першу і найважливішу клітину життя... Людське життя – це прецінний скарб передусім для батьків, а опісля для родини й цілого народу... Людська душа – це ж твір безконечно важливіший, ніж усі матеріальні добра чи дари Божі».

Папа Пій XII 29.X.1955 року так промовив до делегатів Католицького Конгресу акушерів: «Кожна людська істота, навіть дитина в лоні матері, має право на життя. Це право походить від Бога, а не від батьків чи людської влади або товариства. Нема людини, ані людської влади, ані науки, ані причини медичної, евгенічної, соціальної, економічної чи моральної, яка могла б дозволити свідомо знищити людське життя».

Аборт – злочин стосовно невинної дитини

Св. Церква вчить, що дитина від самого зачаття має безсмертну душу. Тож убити її в лоні матері – це те саме, що позбавити її вступу до неба, бо вона гине без святого Хрещення. На Страшному Суді вона буде обвинувачувати свою злочинну й негідну матір. Злочин переривання вагітності – великий, бо дитина беззахисна, невинна й немічна, цілком здана на опіку й охорону своєї матері.

До одного чесного лікаря приходить молода вагітна жінка, щоб позбутися ненародженої дитини. А він каже до неї: «Пані, це може зашкодити вашому здоров'ю. Ми це можемо інакше зробити. Дозвольте, нехай дитина прийде на світ. А тоді принесіть її до мене і ми обоє її заріжемо». Жінка, почувши про такий план, образилася: «Що ви таке говорите? Де ж би я вбила свою рідну дитину». А тоді лікар: «Але ж, пані, яка різниця? Дитина після народження лише на декілька місяців старша. Коли злочином є вбити її одразу після народження, то такий самий злочин убивати її живою у вашому лоні».

Аборт – найбільший злочин матері

Вбити дитину в лоні – найбільший гріх матері. Чи може бути на світі більший злочин, як кров рідної дитини на руках матері? Цей злочин перевищує злочин Каїна, бо там був убитий брат, а тут – рідна дитина. Бог кликав до Каїна: «Каїне, де твій брат Авель?» А на Страшному Суді Господь запитає кожну матір, яка з кров'ю на руках своєї дитини: «Негідна мати! Де твоя дитина?»

Під час останньої світової війни у нацистській Німеччині міністром пропаганди був колишній католик Йосиф Геббельс. Він мав шестеро дітей. Коли вже валилася Німеччина під ударом альянтів, він постановив покінчити самогубством з родиною. Всі мали зажити отруту. Діти боялися смерті. Батьки дурили дітей, кажучи, що всі вони мусять утікати з Берліна. І щоб вони нічого не боялися, їм дадуть впорскнення на

спання. Старші діти зрозуміли, про що тут ідеться, тому не вірили батькам. Найстарша дочка благала: «Мамо, я не хочу вмирати! Мамо, ти неправду говориш!» Вона хотіла втекти, та мати разом з доктором взяла її насильно до іншої кімнати. Там їй впорскнули отруту, і вона загинула. Так гине й друга дитина. Проте нерви матері здають. Вона вибігає на двір і каже до знайомої пані: «Я не можу цього робити! Не можу! Вже двоє не живе. Я далі не можу, але я дала слово Гітлерові». Опісля гине ще четверо дітей, а вкінці – батьки. Правда, який це страшний злочин негідних батьків? Але аборт тут нічим не поступається. Вбивство завжди є вбивством!

Жінки, прихильники абортів, покликаються на рішення Найвищого Суду Америки, яке каже, що жінка має «свободу вибору». Вона може або привести на світ дитину, або її вбити у своєму лоні. Яка це «свобода вибору»? Чи це свобода засуджувати на смерть невинну ненароджену дитину? Чи це свобода бути катом для своєї дитини? Чи це свобода чинити вбивство невинної дитини? Чи взагалі є на світі якась необмежена свобода? Такої свободи нема ніде під сонцем! Кожна свобода має свої межі, в яких вона може діяти. Вона знаходиться або в рамках Божих і церковних заповідей, або в рамках цивільних законів. Наша свобода обмежена також добром та правом одиниці, родини, громади, любов'ю ближнього.

Нема свободи вибору поміж Богом і дияволом, між життям та смертю, добром і злом, чеснотою й гріхом, життям і вбивством ненародженої дитини. Свобода вибору може бути тільки поміж меншим та більшим добром, меншою або більшою чеснотою, меншою чи більшою любов'ю. Божими заповідями не можна перебирати. Св. апостол Павло так говорить про свободу вибору: «Яка-бо спільність праведності з беззаконням? Що спільного між світлом і темрявою? Яка згода між Христом і Веліялом-демоном? Яка участь вірного з невірним? Які взаємини між храмом Божим та ідолами? Ми-бо – храм Бога Живого» (2 Кор. 6, 14-16).

Віруюча мати радо приймає життя дитини у своєму лоні. Вона дякує Всевишньому за дар життя, цінить його і свято береже. Ось приклад християнської героїської матері: в одній місцевості у штаті Огайо молода заміжня жінка зачала дитину. Обоє з чоловіком раділи Божому дару. Та на перешкоді стала поважна проблема. Вона була хвора на цукровий діабет і мала ослаблений зір. Лікар перестерігав її, що вона через вагітність може осліпнути. Перед матір'ю стало страшне рішення: або її зір, або смерть дитини! Та віруюча мати відповіла: «Хоч би я цілком осліпла, але не вб'ю у лоні своєї дитини». Дитина народилася, і мати ще могла її побачити, бо опісля майже втратила зір. Та все ж не шкодувала, що прийняла таке рішення. Так чинить тільки глибоко віруюча мати. Прийде час, коли вона навіки в небі буде бачити й тішитися своєю дитиною. Бути матір'ю – великий привілей, даний Богом. Тому кожна мати тоді буде щасливою, коли свідомо й добровільно, маючи в лоні дитину, з великою вірою та любов'ю співпрацюватиме з Богом і Його планами.

ПРО ЗГІРШЕННЯ

П'ята Божа заповідь ставиться з великою пошаною до людського життя, а тому забороняє всякий рід убивства, включно з вбивством дитини у лоні матері, а також все те, що може зашкодити людському здоров'ю. Ця Заповідь забороняє не тільки вбивство тіла, а також убивство душі. Від убивства душі застерігає Ісус Христос: «Не бійтеся тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтеся радше того, хто може погубити душу й тіло в пеклі» (Мт. 10, 28). Відібрати життя людині – це великий гріх і злочин, а ще більший гріх – вбити її душу, знищити в людині Божу ласку та

наразити її на втрату вічного спасіння. Хто вбиває тіло, той відбирає людині тільки життя дочасне, а хто вбиває душу, той відбирає їй життя вічне.

Хто ж є той злочинець, який вбиває душу? Це гріх згіршення словом, ділом, злим прикладом або намовою до гріха.

Що ж таке згіршення?

Згіршенням називаємо все те, що комусь може служити нагодою до гріха. Це може бути лихе слово, вчинок, погана поведінка й приклад, зла преса або книжка. Сл. Б. митрополит А. Шептицький так окреслює згіршення: «Згіршення є нічим іншим, як шкодою, заподіяною людській душі через злий приклад або грішне поступування. Тому можна сказати, що кожний гріх стає згіршенням, коли веде й інших до гріха, заохочує до нього, в грісі помагає або робить гріх легшим, доступнішим».

Згіршення – це те саме, що поставити на дорозі камінь для того, аби хтось об нього спіткнувся. Згіршення може походити з трьох джерел: від диявола, людей та нашої зіпсованої природи. Тому св. апостол Петро перестерігає: «Будьте тверезі і чуйте! Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти» (1 Птр. 5, 8).

У нашому щоденному житті буває багато нагод до згіршення. Можемо когось згіршити, може хтось нас згіршити. Згіршенням грішить батько, коли перед дітьми часто кляне, вживає вульгарні слова, не молиться, кпить з релігії або пиячить.

В одній родині син уживав прокльонів, а батько його остеріг, кажучи, що Бог це чує й покарає його. На те син відповів: «Тату, Господь Бог і тебе бачив, як ти минулої п'ятниці прийшов додому п'яним». Подібно й мати грішить дітей, коли проклинає. В школі, де сестри-монахині навчали малих дівчат, була одна дівчина, яка завжди вживала прокльони. Коли її запитали, від кого навчилася клясти, з плачем відповіла, що від своєї матері.

Згіршення дають іншим ті, що в неділю не йдуть до церкви, рідко або й зовсім не сповідаються, читають злі книжки, дивляться аморальні фільми, інших намовляють до гріха. Сьогодні багато дівчат і жінок дають іншим згіршення через свою нескромну прозору суконку, тобто обнаження тіла. Якщо вони роблять це свідомо, щоб на себе звернути увагу й дати комусь нагоду до спокус, то вони тяжко грішать. Згіршення дають усякі малярі своїми наскрізь нескромними рисунками чи малюнками. Згіршенням провиняються письменники, які залюбки у своїх повістях описують любовні сцени, аби у читачів розбуджувати тілесні похоті. Ісус Христос ганить усяке згіршення, кажучи: «Горе світові від спокус. Воно й треба, щоб прийшли спокуси, однак горе тій людині, через яку спокуси приходять!» (Мт. 18, 7).

Згіршення – велике зло та гріх

Яким великим злом є згіршення, найкраще бачимо по його наслідках. Перше згіршення збулося в раю. Змій-диявол спокусив до гріха Єву, а вона привела до гріха свого чоловіка Адама. Через упадок прародичів прийшов на світ первородний гріх. Страшні наслідки його вже тисячі літ несе на собі усе людство, і буде нести їх до кінця світу.

Невинний Йосиф, якого брати продали до Єгипту, опинився в домі двірського вельможі-фараона Потіфара. І добре йому там було. Та сталося одного разу так, що молода жінка Потіфара, під впливом пристрасної любові, намовляла його до гріха з нею. А він відмовився, кажучи: «Як же ж мені вчинити таке велике зло й згіршити

перед Господом». За те вона помстилася на ньому і обвинуватила його перед своїм чоловіком у тому, що він хотів її насилувати. І невинний Йосиф через брехню жінки потрапив до в'язниці. Та Господь Бог і там його не опустив.

У книзі пророка Даниїла читаємо, що двоє старих суддів з народу запалилися вогнем похоті до молодой гарної жінки Сузанни, і постановили привести її до гріха з ними. Коли ж вона рішуче відмовилася, то вони погрозили їй судом за гріх з мужчиною, чого вони ніби були свідками, а що було очевидно неправдою. За те чекала її кара смерті. А Сузанна на те відповіла: «Скрутно мені звідусіль: бо як зроблю це – смерть мені, а як не зроблю – не втекти мені з ваших рук; але волю, не зробивши цього, потрапити у ваші руки, ніж згрішити перед Всевишнім». Та Бог став в її обороні. Пророк Даниїл довів перед судом невинність Сузанни та злочин тих двох старців, що її зачіпали. За законом Мойсея, вони були покарані смертю. Їхній гріх згіршення помстився на них самих.

Знаний австрійський поет Франц Грільпарцер оповідає, як він у молодому віці втратив свою віру через згіршення з боку свого батька й батькового приятеля. Його батько запросив гостей до себе. Усі весело забавлялися. Під час гостини батько підніс чарку вина за здоров'я своїх гостей, кажучи: «Веселімося, доки ми всі разом, бо хто знає, чи на другому світі нам так буде весело». А тоді один з гостей ще додав: «Пиймо, бо хто знає, чи взагалі є якесь вічне життя». Вони не завважили, що молодий Франц почув їхні слова. Згодом він оповідав, що деморалізуючі слова його батька та гостя, наче грім, вдарили в його душу, знищивши віру. «Це був, – згадує він, – найбільш трагічний день мого життя». До кінця свого життя ця людина залишилась невіруючою. «Одного акту вистачає, – каже проповідник о. Лякордер, – щоб душі дитини завдати невиліковної рани».

Бог карає за гріхи згіршення

Ісус Христос навчає: «Кажу-бо вам: «За кожне пусте слово, яке скажуть люди, – дадуть відповідь судного дня за нього» (Мт. 12, 36). Якщо, отже, за кожне пусте слово чекає нас відповідальність перед Богом, то що сказати про малі й великі гріхи згіршення та кару, якою Господь карає винуватців чи вже тут, чи на другому світі. Ісус Христос в особливий спосіб осуджує згіршення, дане малим дітям: «А хто спокусить одного з тих малих, що вірують у мене, такому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на шию, і він був утоплений у глибині моря» (Мт. 18, 6).

У Св. Письмі Старого Завіту читаємо, що цар Ахав уподобав собі виноградник по сусідству зі своєю палатою, власником якого був Навот. Він хотів цей виноградник купити, та Навот ніяк не хотів продати спадщину своїх батьків. Тоді зловна жінка Ахава Єзавель, аби допомогти чоловікові дістати той виноградник, видумала диявольський план. Вона від імені чоловіка написала листи до старших впливових осіб, що жили з Навотом у тому місті, фальшиво звинувативши його у хулі Бога та царя. Судді їй повірили, засудили Навота й побили камінням на смерть. Тепер Ахав забрав виноградник. Та Божа кара за злочин Єзавелі не дала на себе довго чекати. Вона заплатила за нього своїм життям. Після упадку Ахава вороги цариці скинули її з палати через вікно, і вона, залита кров'ю, загинула на дорозі. Її тіло викинено на поле на поїдання псам (1 Цар. 21 і 2 Цар. 9).

Британський маляр Обрій Бірдслі помер на сухоти, маючи заледве 28 років. Він захоплювався малюванням безстидних малюнків та їх розповсюджував. Перед смертю дістав великі докори сумління за згіршення, що його давав своїми огидними роботами.

З приводу цього написав листа до свого видавця такого змісту: «Дуже прошу тебе знищити всі примірники «Лізістрата» та всі інші мої нескромні малюнки. Пишу з свого смертного ложа». Зверху його листа був напис: «Христос – наш Господь і Суддя».

Біймося, отже, гріха згіршення. Рану легко завдати, але важко її вилікувати. Завжди будьмо обережні у своїх словах, ділах, поведінці, щоб своїм життям приводити наших ближніх до Бога, а не руйнувати їх і віддаляти від Нього.

ШОСТА І ДЕВ'ЯТА БОЖІ ЗАПОВІДІ

6. «НЕ ЧУЖОЛОЖ!»

*9. «НЕ ПОЖАДАЙ ЖІНКИ ТВОГО
БЛИЖНЬОГО!»*

ПОДРУЖЖЯ – БОЖА УСТАНОВА

Подружжя – це певний стан, в якому перебуває загаль людей. Від подружнього стану залежить існування одиниці, родини, Церкви, народів, держав і цілого світу. Тому йому Церква й держава присвячують щораз більше уваги. Око св. Церкви частіше з тривогою споглядає на подружній стан. А це тому, що в наші часи щораз виразніше зауважується внутрішня криза і секуляризація подружжя. Звідкіля ця криза? Вона – у відхиленні, відверненні, а то й у потоптанні Божих планів щодо св. Тайни Подружжя. Де джерело оздоровлення тієї кризи? Єдині ліки на недуги сучасного подружжя – це повернення до Божих планів.

Що таке стан життя?

Це сталий, постійний, незмінний спосіб життя. На світі маємо тільки два незмінні стани життя, якими є подружжя і священство. Св. Василій Великий про це так каже: «Чоловіколюбчець Бог, дбаючи про наше спасіння, поділив людське життя на два стани: подружжя і дівіцтво. Хто не зможе перенести вимог дівіцтва, може одружитись, але нехай знає, що відповість перед Богом за подружню здержливість, святість і наслідування життя Святих, що жили в подружжі й мали дітей».

Як не кожний надається до духовного чи монашого стану, так і не кожний надається до подружнього життя через його важкі та відповідальні обов'язки. Тому дуже важливою справою є зробити добрий і правильний вибір свого стану життя, бо від цього залежатиме успіх, щастя, спокій та задоволення людини. Нема нічого більш трагічного, як зробити нещасливий вибір стану життя. Кожний стан вимагає пожертви. Вона – ключ до щастя.

Подружжя – Божа установа і св. Тайна

Звідкіля подружжя? Подружній стан – найстарша установа на світі. Цей стан життя заснував сам Господь Бог ще в раю на засадах любові чоловіка й жінки та вимозі людської природи. «Не добре чоловікові бути самому, – каже Господь Бог, – сотворю йому поміч, відповідну для нього» (Бут. 2, 18). Через заснування першого подружжя в раю поклав Творець основу під існування і ріст людського роду. «І сотворив Бог людину на свій образ, – йдеться у Св. Письмі, – на Божий образ сотворив її; чоловіком і жінкою сотворив їх, і благословив їх Бог і сказав їм: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю» (Бут. 1, 27).

Подружжя наших прародичів Адама й Єви – перший подружній зв'язок на землі,

що його сам Бог поблагословив. Отож, подружній стан – це не людська, а Божа установа, бо походить із рук самого Творця.

Подружжя не лише Богом установлене, але й Ним освячене. Про святість подружжя Сл. Б. митрополит А. Шептицький говорив: «Христос учинив подружжя святим зв'язком. Вчинив його святою Тайною християнського життя – знаком і символом містичної любові Христа до своєї Церкви». «Це Тайна велика, а я говорю про Христа і Церкву» (Еф. 5, 32), – каже св. апостол Павло. А взаємні права подругів урівноважив Спаситель обопільним обов'язком християнської любові. «Чоловіки, любіть своїх жінок, як і Христос полюбив Церкву!» (Еф. 5, 25). «Хай чоловік віддає належне жінці, так само й жінка – чоловікові» (1 Кор. 7, 3). Акт пристрасті, яким люди розмножуються, Христос освятив. А викинувши з нього все те, що для суспільності шкідливе та небезпечне, залишив лише те, що здорове й природне. Отож, св. Тайна Подружжя – свята, як і св. Хрещення, Миропомазання чи якась інша Тайна. Від інших св. Тайн хіба різниться тим, що цю св. Тайну довершують і приймають самі молодята, а священик – лише свідок Церкви й благословить їх в імені Церкви.

Подружній стан, з волі Божої, становить основу всіх станів. Тому цей стан такий важливий, як важливе священство, бо без нього не було б людської суспільності. Папа Пій X після висвячення на єпископа Мантуї відвідав свою стареньку матір. Показуючи їй свій єпископський перстень, промовив до неї: «Погляньте, мамо, який гарний перстень дали мені мої вірні!» А мати усміхнулася і, показуючи йому свій шлюбний перстень, відповіла: «Зваж, сину, що без мого персня ти не мав би свого єпископського».

Подружній стан не тільки дуже важливий, але й істотний і серйозний, бо спочиває на сталому, нерозривному та досмертному контракті любові чоловіка й жінки. Тож нічого дивного, що подружжя вимагає більше добрих прикмет і чеснот, як кожне інше звання. Один мудрець казав: «Подружжя вимагає терпеливості судді найвищого суду, почуття гумору доброго гумориста, самопожертви лікаря, спритності купця і милосердя сповідника».

Така свята, важлива й серйозна ця Тайна, а так багато людей не трактує її поважно. Дуже часто приступають до неї легкодушно, неповажно та поспішно. Багато молодих осіб подібні до тієї внучки, що прибігає до своєї бабуні і радісно звіщає про свої заручини. А бабуня, похитуючи головою, каже: «Моя дитино, ти дуже відважна».

Приготування до подружжя

Маючи на увазі те, що св. Тайна Подружжя така свята, важлива й істотна, бо ж в'яже зі собою двоє молодят на ціле життя, зрозуміло, що вона вимагає, аби до неї підходити по Божому, поважно і серйозно. Дуже легко вступити в подружній стан, але нелегко вірно й совісно виконувати його тяжкі й відповідальні обов'язки аж до кінця свого життя.

Нещодавно в США один жіночий журнал поставив перед одруженими парами таке запитання: «Чи ви вибрали доброго чоловіка чи жінку, і якщо б мали можливість ще раз вибирати, то чи вибрали б цю саму особу?» І з кожних п'яти опитаних одна особа відповіла, що не зробила доброго вибору, і якщо б могли ще раз вибирати, то вибрали б когось іншого.

Добрий вибір товариша чи подруги життя – це дуже важлива справа. Одне арабське прислів'я каже: «Коня вибирай із сотні, приятеля – з тисячі, а свою жінку – з десятих тисяч». Тому важливою справою є, щоб молодята, поки приступають до

шлюбного престолу, взаємно себе пізнали й побачили, чи вони своїм характером підходять один одному.

До щасливого подружжя потрібні не тільки фізичні прикмети хлопця й дівчини, але головно прикмети духу. Найважливіший скарб, на якому молоді можуть будувати щастя свого подружнього життя, – це релігійність. Релігія та її практикування є для подругів найкращою запорукою та джерелом правдивої любові, вірності, довір'я, згоди й пошани.

Поки молодята поберуться, звичайно, вони якийсь час знаються. Часто знайомство веде до заручин, а заручини – до шлюбного престолу. Церква схвалює такі знайомства, що мають на меті подружжя, бо знайомство – найкращий спосіб взаємно пізнати себе. Після шлюбу вже запізно себе пізнавати. Багато молодят, які б перед вінчанням себе краще пізнали, ніколи б не зв'язали себе шлюбною присягою.

Церква поручає молодят, перед шлюбом свою справу доручати Богові у ревній молитві. А свою молитву хай скріпляють частим прийманням св. Тайни Сповіді і св. Причастя. Одне старе прислів'я каже: «Вибираєшся в дорогу, прокажи одну молитву; їдеш за море, прокажи дві молитви; а женишся, то прокажи сто молитов».

Подружжя – це Божя установа і св. Тайна, тому справа вибору товариша чи подруги життя надзвичайно важлива, бо кладе основу під щастя або нещастя усього подальшого життя. Вояк не може йти на фронт без знання воєнної справи, ані літун без радіозв'язку не може летіти, чи корабель не може пускатися в далеке море без компаса. Подібно дуже нерозумно чинять ті, що без належного розуміння святості подружжя, без відповідного знання обов'язків та без зрілого роздуму вступають у подружній стан. Це якраз є головною причиною того, що сьогодні стільки нещасливих подруж, стільки розлучень та родинних трагедій. Добре каже один філософ про сучасні подружжя: «Одружуються – ледве три тижні знаючи себе. По шлюбі любляться три місяці. Опісля три роки сваряться, а відтак з бідой тридцять літ себе терплять. А їхні діти роблять те саме».

ЦІЛЬ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ

Господь Бог не тільки створив рослин, тварин й людей, але також подбав про їхнє розмноження. Сотворивши Адама й Єву, Він сказав до них: «Будьте плідні й множтеся» (Бут. 1, 27). Він вклав у них розплідну силу для добра людського роду. Наскільки таємничим є життя, настільки таємничим є створення Богом чоловічої і жіночої статі. Через подружжя Творець лучить в одне серця чоловіка й жінки. На сторожі людського життя поставив Бог п'яту Заповідь, а на сторожі святості й достоїнності подружжя Він поставив аж дві Заповіді: шосту й дев'яту.

Доцільність у природі

У природі, серед якої живемо, бачимо велику, Богом дану доцільність. Все на світі має свою ціль: мінерали, рослини, тварини, люди. Навіть кожний член нашого організму має своє питоме призначення. Ввесь світ – це наче великий майстерний годинник, який пустив у рух великий Бог і Творець. Ця велика доцільність у світі – вияв Божої мудрості, доброти й могутності.

Головна ціль подружжя

Господь Бог заснував перше подружжя в раю, його благословив і надав йому велику ціль, гідну Бога й людини. Які ж, отже, плани мав Бог щодо подружнього

стану? Яка перша й головна мета, задля якої сам Бог злучив чоловіка й жінку у святому подружжі? Ясну відповідь на це питання дає нам Св. Письмо: «Чоловіком і жінкою створив їх і благословив їх, і сказав до них: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю» (Бут. 1, 27). Отож, головна ціль подружжя – множитися і наповняти землю. Для цієї цілі Бог вклав у тіло чоловіка й жінки розплідну здатність, статеве бажання і взаємну привабливість. Св. Тома Аквінат навчає: «Кожна людина має два найсильніші інстинкти: інстинкт самозбереження та інстинкт розмноження».

Отож, перша й головна мета подружнього стану життя, з волі Божої, – приводити на світ дітей. Господь, будучи всемогутнім, міг знайти інший спосіб розмноження людей на землі, але Він вибрав найкращий і найрозумніший, опертий на любові. Батько – мати – дитина творять нерозривний природний трикутник, що є наче символом Святої Трійці.

Найбільше добро людини на землі – її життя. І Бог, даючи людині розплідну силу, наче ділиться з нею своєю творчою силою в тому, що кожній людині найдорожче й найцінніше. Справді, це дуже великий привілей подругів співдіяти з Богом у творенні нового життя та спричинятись до існування людського роду.

У серце кожного чоловіка й жінки Бог уклав бажання потомства та у дітях увіковічнити себе і свій рід. І це бажання знаходить своє сповнення якраз у подружжі. Для кращого розуміння цілі подружжя і того, як Бог дивиться на нього, уявімо собі такий випадок:

У дні шлюбу молодій парі являється Ісус Христос. Він тримає у руках книгу життя. Розгортає її й показує їм ту сторінку, де записані їхні імена. При тому показує їм подальші сторінки, де написано їхнє майбутнє. На першій сторінці вони обоє зустрічають себе, пізнають і заявляють свою взаємну любов. Христос показує наступну сторінку. Тут уже видно миле обличчя їхньої дитинки. І Христос до них каже: «Це перша ваша дитинка, що її Я вам дам». Христос далі перегортає сторінки. «А це друга ваша дитинка», – каже Він. А очка дитинки наче питають своїх батьків: «Чи приймете мене?» Ісус хоче далі гортати, та руки обох молодят падають на книгу: «О ні, далі не хочемо бачити, більше дітей не хочемо». Христові стало сумно на серці. І Він сказав до молодят: «Як так, то я не можу бути з вами й не можу вам дати благословення на життя, бо не хочете дітей, що їх я для вас призначив і що їх ви мали б виховати для неба». І відійшов Христос! Що сказати про таке молоде подружжя, яке вже на початку свого подружнього життя противиться волі Божій?

Папа Пій XI 1934 року на аудієнції сказав до матерів: «Кожна дитина є доказом Божого благословення, бо кожна дитина має безсмертну душу, що її Бог поручає опіці матері».

Другорядна мета подружжя

Бог знає, що подружній стан вимагає великої пожертви від тих, які в ньому перебувають. Аби полегшити їхні відповідальні обов'язки, Він, окрім головної цілі, що має на меті добро загалу, дає подружньому життю ще іншу другорядну ціль – взаємну поміч, особисте добро та щастя подругів.

Чоловік і жінка так створені Богом, що вони себе обопільно доповнюють. Щоправда, між ними є велика фізична й психічна різниця, але їхні прикмети себе взаємно доповнюють і разом творять гармонійну цілість. Чоловік за своєю природою сильніший та твердіший, ніж жінка. Вона – фізично слабша, ніжної будови, зате мила, лагідна та емоційна. Чоловік любить ідеї, поступ, нові винаходи. Він споруджує

монументальні будівлі, мости, прокладає дороги. Жінка любить шити, вишивати, варити і прибирати. Вона, власне, хату робить домом. Відразу пізнати оселю, де господарять лише чоловіки. Чоловік любить філософію, науку і техніку. Він – державний муж та законодавець, досліджує істоту речей і тайни природи. Вроджені прикмети жінки – любов до дітей, вірність, терпеливість, дух самопожертви. Вона – природний сторож домашнього вогнища. Хто з них більший своїми прикметами й чеснотами? Хто кого перевищує? Треба сказати, що вони обоє великі, бо їх обох покликав Бог до великої й святої мети. Чоловік і жінка в подружжі несуть спільний тягар та спільну жертву, тому Бог хоче, аби вони мали також, наче нагороду за свою жертву, спільну приємність, задоволення й радість. Тому Господь дозволяє одруженим те, що поза подружжям ніяк, ніколи й нікому не дозволене, бо це виключно привілей подружнього життя. «Жінка не має влади над своїм тілом, лише – чоловік, – каже св. апостол Павло, – так само й чоловік не має влади над своїм тілом, лише – жінка» (1 Кор. 7, 4). Якби не цей привілей, то не багато було б охочих вступати в подружній стан і брати на себе обов'язок народження та виховання дітей. Із сказаного зрозуміло, чому всяка статева приємність поза подружжям є грішна й недозволена, бо головна мета подружжя – народження та виховання дітей, а не тільки особиста приємність і заспокоєння статевого бажання. І тільки подружжя здатне належно виховати дітей. Та люди часто протидіють Божим планам. Головною метою подружжя нехтують, а тілесну приємність роблять своєю ціллю. І в цьому якраз – гріх: нехтування Божими наказами стосовно подружнього життя. Тому стільки нещасливих подруж, бо вони не шукають Божої волі, але задоволення своєї похоті.

Чи не добру ціль надав Господь Бог подружньому стані? Безсумнівно, так! У природі тоді є лад, краса й порядок, коли зберігаються Богом дані закони. Якщо б лише на хвилину збунтувалося сонце, місяць або земля чи небесні зорі, то одразу наступила б катастрофа. Так і з подружнім життям. Здійснення його головної мети дає спокій, радість, любов і Господнє благословення. А знехтування нею родить несмак, неспокій совісті, гріх, незгоду й руїну. Переступлення Божого закону завжди мститься на людині.

Німецький кардинал Фавльгабер, пригадуючи одруженим про їхні відповідальні обов'язки перед Богом, каже: «Весільні вінки скоро зів'януть, пісні прогомонять, але присяга, складена того дня перед Господнім престолом, у дні Божого Суду, буде стояти або в книзі життя, або в книзі проклятих».

ФУНДАМЕНТ ПОДРУЖНЬОГО СТАНУ

Після Другої світової війни американські часописи описували такий випадок: молода жінка захворіла на проказу – страшну й майже невиліковну недугу. Вона мусіла податися до притулку прокажених у Карвіл (штат Луїзіана). А її чоловік, майор під час війни, заявив, що він свою жінку настільки любить, що не опустить її і піде з нею до притулку прокажених. «Тільки однієї речі бажаю у світі – бути з моєю жінкою». Він і його жінка під час війни були в американській армії на Тихому океані і там обоє потрапили в японський полон. Вона мала можливість вийти на свободу, але не хотіла, бо бажала бути зі своїм чоловіком. І обоє залишилися в японському полоні, де вона заразилася на проказу. Який це прегарний взірєць подружньої любові й вірності своїй шлюбній присязі!

Подружній стан – це постійна, Богом установлена інституція. Господь у своїй премудрості надав цій інституції не тільки благородної цілі, але також поставив її на

сильному і тривалому фундаменті, який творять єдність любові, нерозривність та святість.

Єдність подружньої любові

Любов – цінний Божий дар, таємна сила, магніт, що притягає до себе людські серця і лучить їх в одно. Згідно з Божими планами, подружжя має опиратися, перш за все, на любові. Подружжя починається любов'ю, з'єднується любов'ю і тримається любов'ю. Брак любові роз'єднує подружжя. Любов – основа подружнього співжиття та щастя. Сам Бог ще в раю заснував перше подружжя на єдності любові. Він творить одного чоловіка й дає йому одну жінку. У Св. Письмі читаємо: «Так полишає чоловік

батька й матір і пристає до своєї жінки, і стануть вони одним тілом» (Бут. 2, 24). Бог міг створити чоловікові кілька жінок, або дати жінці кілька чоловіків. Він того не хотів з огляду на подружжя, їхнє особисте добро й щастя. Тільки там, де двоє можна говорити про правдиву любов і згоду, взаємну поміч та правильне виховання дітей.

Любов у подружньому житті – це любов духовна, оперта на вірі; любов, яка йде у вічність; любов, повна взаємної пошани. Про таку духовну любов говорить св. апостол Павло: «Чоловіки, – каже він, – любіть своїх жінок, як і Христос полюбив Церкву... Так і чоловіки повинні любити своїх жінок, як свої тіла; бо хто любить свою жінку, себе самого любить... а жінка нехай поважає чоловіка» (Еф. 5, 25-33). Правдива любов засновується не тільки на вірі, але й на пожертві, бо жертва – мова любові. Любов без жертви – пустий звук.

Якось італійські часописи згадували родину, що, маючи двоє діточок, жила в любові і згоді. Жінка була співачкою. Та до їхньої хати заглянуло нещастя. Чоловік утратив зір. Для врятування хоч одного ока лікарі радили зробити перещеплення рогівки із живого ока. І хоча були приятелі, охочі дати йому своє око, та дружина на те не погодилася, кажучи: «Це мій обов'язок дати своєму чоловікові одне око, щоб ми обоє дивилися одним оком. І ніхто цього за мене не може зробити». Ось сила подружньої любові, опертої на жертві!

Подружня нерозривність

Крім єдності любові, в основу подружнього життя Бог поклав ще й нерозривність подружньої присяги. Шлюбна присяга має бути не на тиждень, місяць, рік чи роки, але на ціле життя, аж до смерті. Довершене подружжя не може розірвати ні найвища церковна, ані цивільна влада. А це тому, що нерозривність подружжя не є людською, а Божою установою. І тільки Він може змінити свої закони. Чи так воно дійсно є, послухаймо Ісуса Христа.

Якось фарисеї ставлять Христові таке запитання: «Чи можна чоловікові відпустити свою жінку з якої-небудь причини?» (Мт. 19, 3). А Христос, пригадуючи їм Божі плани, відповідає: «Хіба не читали ви, що Творець від початку створив їх чоловіком і жінкою» (Мт. 19, 4). Це значить, що Бог тільки двох їх створив і нерозлучно зв'язав разом, як це бачимо з подальших слів Св. Письма: «А що Бог злучив, людина хай не розлучає» (Мт. 19, 6). Отож, через подружню присягу сам Господь лучить двох молодят, і тієї злуки ніхто не має права розв'язати. Такий Божий закон від початку.

Коли ж фарисеї далі питали Христа: «Чому ж тоді Мойсей звелів дати розвідний лист і відпустити її?» (Мт. 19, 7), то на це Христос дає їм таку відповідь: «Задля жорстокості сердець ваших Мойсей дозволив вам відпускати жінок ваших; спочатку ж

так не було» (Мт. 19, 8). Христос виразно підкреслює грішність розлучення словами: «Кожний, хто відпускає свою жінку й одружується з іншою, чинить перелюб; і той, хто одружується з розведеною з чоловіком, чинить перелюб» (Лк. 16, 18). Слова Христові ясні і для всіх зрозумілі.

За Христом так само вчить і св. апостол Павло: «Подруженим же наказую не я, але Господь: «Жінка нехай не розлучається від свого чоловіка; коли ж розлучиться, нехай зостанеться незаміжня, або нехай помириться з чоловіком, – а чоловік нехай не відпускає жінки!» (1 Кор. 7, 10-11).

Нерозривності подружжя вимагає добро чоловіка й жінки, дітей і загалу. Чоловік через подружжя хоче мати вірну товаришку на ціле життя. Він закладає родину, а родина – постійна, незмінна, тривала установа. Він хоче матері, яка виховувала б йому дітей. Він хоче повірниці тайн свого життя.

Подібно й жінка шукає вірного друга на ціле життя. Чи ми вибралися б з кимсь у далеку подорож, знаючи, що ця людина у дорозі залишить нас самих? Чи дівчина мала б охоту вийти заміж, знаючи, що її чоловік може потім, як надужие її любові, коли зів'яне її краса й втратяться сили, викине її на вулицю, наче витиснену цитрину? Жіноче серце, передусім, тужить за любов'ю і вірною та нерозривною приязню.

Нерозривності подружжя вимагає й добро дітей. Батьки мають дати їм фізичне та духове виховання. Найбільша трагедія для дітей – розлучення їхніх батьків. Врешті, нерозривності вимагає ще й добро суспільства. Родина – найменша клітина Церкви та народу. І яка родина, такий народ, Церква й держава.

Символом нерозривності подружньої присяги є шлюбний перстень. Його кругла й замкнена форма означає щось одне й нерозлучне. Обмін перснями при шлюбі означає, що молодята себе взаємно собі дарують.

Подружжя святість

В основу подружнього стану Бог поставив не лише єдність любові і нерозривність, але й святість. І кожний, хто в тому стані живе чи до нього готується, мусить пам'ятати, що подружжя – це не тільки Божа установа, але й свята Тайна. Усвідомлення того буде давати одруженим силу совісно дбати про головну ціль подружжя та вірно зберігати подружню присягу. Зберігання святості подружжя буде для одружених великим джерелом спокою, радості, задоволення і Божого благословення.

Подружжя святе не лише тому, що це свята установа, але й тому, що має святу мету: давати життя новим розумним істотам. Якщо ж подружжя таке святе, то, послідовно, співжиття подругів має бути також святим. Вони мають взаємно зберігати щодо себе глибоку пошану, не сміють дозволяти собі що-небудь таке, що противилося б святості подружжя та понижувало їхню людську гідність. А свою подружню святість вони повинні часто скріпляти молитвою й святими Тайнами Сповіді та Причастя. Тоді Христос буде у їхніх серцях і родині.

НЕОФІЦІЙНІ ПОДРУЖЖЯ

Упродовж сотень літ подружній стан, заснований самим Богом у раю, мав у всіх культурних народів велику пошану та повагу. Традиційні подружжя завжди були під опікою й законами Церкви і держави. Та, на жаль, в теперішній час під впливом ліберальних і безбожних ідей майже по цілому світі, зокрема в Америці, шириться страшна та шкідлива подружня пошесть, що саму установу і св. Тайну подружжя

розбиває й руйнує з основи. Ця недуга – неофіційні подружжя! У них перебувають ті, що проголошують «вільну любов», не зв'язану ні Божими, ні церковними, ані цивільними законами. Для таких метрика церковного шлюбу – це тільки «кусок паперу».

Неофіційні подружжя – це бунт проти традицією освяченої установи подружжя. Це, властиво, ніякі подружжя, бо вони не визнають шлюбної присяги, ані подружнього контракту. Тут тільки чоловік і жінка живуть разом «на віру», бо не хочуть брати на себе обов'язків подружжя, якими є народження й виховання дітей. Не маючи перед очима головної цілі подружжя, вони радше живуть на найнижчих чуттєвих інстинктах. Таке «подружжя», засноване на самолюбстві, – велике приниження людської гідності. Тож погляньмо на сумні факти життя, грішність та наслідки таких подруж.

Сумні факти

Друга світова війна завдала глибоких ран християнській вірі й моралі. Вона принесла знехтування Божими заповідями та знецінення людського життя. Такий ліберальний і нехристиянський погляд на життя завдав традиційному подружньому стану великої шкоди. Сучасна молодь, часто вихована без віри в Бога і без християнських моральних засад, дивиться на установу подружжя як на щось анахронічне і застаріле, що вже не відповідає модерній цивілізації. Молоді люди не приймають традиційного подружжя, бо воно в'яже їм руки, обмежує особисту свободу, вимагає подружньої вірності й нерозривності та накладає відповідальні обов'язки.

Незареєстровані подружжя вже давніше де-не-де існували, але досить приховано, в малій кількості, і на них мало хто звертав увагу. В США, почавши від 60-их років цього століття, такі подружжя набувають щораз більшого розголосу; зростає й їхня кількість. В 1970 році в Америці було 523 тисячі так званих «диких» подруж, а в 1990 році вже аж 2,6 мільйона.

Неофіційні подружжя бувають різні. В таких подружжях одні пари живуть разом, не маючи жодної взаємної умови. Сьогодні вони – разом, завтра розлучаються, а тоді знову починають все наново. Інші живуть на пробу, і обмежують своє співжиття двома-трьома роками, а опісля або дійсно одружуються, або продовжують далі так дико жити чи розлучаються.

Значна частина таких подруж або взагалі не бажає мати дітей, або дуже обмежує їх народження, вживаючи протизаплідні засоби. Такі «дикі» подружжя – це, передусім, приниження честі й гідності жінки, бо вона часто стає для чоловіка інструментом заспокоєння його похотей.

Грішність неофіційних подруж

Що сказати про «дикі» подружжя, де християнська мораль мало що значить або не має жодного значення? Таке життя негідне не тільки християнина, але й навіть звичайної людини, яку б вона віру не визнавала. Таке життя проти природи і установи подружжя. Воно порушує шосту й дев'яту Божі заповіді: «Не чужолож і не пожадай жінки твого ближнього». Про таких св. апостол Павло каже: «Чи ж не знаєте, що неправедні Царства Божого не успадкують? Не обманюйте себе! Ані розпусники, ані ідолопоклонники, ані перелюбники, ані розгнuzдані, ані мужоложники... Царства Божого не доступлять» (1 Кор. 6, 9-10).

Наслідки неофіційних подруж

Незареєстровані подружжя несуть сумні, деколи й трагічні наслідки. Вони найбільше мстяться на жінці. Жінка бажає сталої, вірної і певної любові. Вона від природи створена бути матір'ю. Доки молода, красива, кожен чоловік її бажає. Та молодість швидко відцвітає, краса марніє, а вона, скоріше чи пізніше, може опинитися без засобів до життя, опіки чоловіка, інколи сама з дітьми.

В одній нашій парафії в Америці була родина, що мала кілька діточок. Наймолодша донечка відвідувала нашу школу. Це була мила й добра дитина. Приймаючи перше св. Причастя, вона виглядала, немов ангел. Однак, у підлітковому віці, в ній наче біс оселився. Не хлопці бігали за нею, але вона день і ніч бігала за хлопцями. Перестороги доброї матері нічого не допомагали. Нарешті вона тікає з дому з негром. Через рік негр помирає, а вона, з чорною дитиною на руках, повертається додому. Її майбутнє життя і родинне щастя зруйноване.

Неофіційне подружжя має свої прикрі наслідки і для чоловіка. Один молодий інженер перебував у «дикому» подружжі. Йому усміхалася добра посада і кар'єра в нафтовій фірмі. Через ведення такого способу життя його не приймали на роботу. Як підставу, фірма подала причину, що такі особи, як він – люди без почуття відповідальності, нерішучі, непостійні.

«Дикі» подружжя мають болючі наслідки й для дітей. Коли їхні батьки розлучаються, вони виростають безбаченками, без родинної опіки, часто навіть неохрещені. Хоча державні закони вимагають, аби чоловік після розлучення фінансово помагав жінці й дітям, однак часто він не в силі їм допомогти, бо не має роботи чи кудись зникає і затирає за собою слід.

Нехай такі подружжя будуть пересторогою для нашої молоді, особливо ж для дівчат. І між українцями є випадки «диких» подруж. Хай наша молодь не дозволить себе зводити пустій фантазії, бажаючи якоїсь абсолютної свободи, шукаючи подружнього щастя там, де його нема. Шукання щастя поза Богом, Церквою і проти Божих та церковних законів скоріше чи пізніше болюче помститься на них самих. Прислів'я каже: «Є каяття, та вороття немає!» Хай це буде пересторогою і для наших батьків, щоб для своїх дітей мали серце, повне любові і розуміння. Вони повинні у своїй родині творити таку атмосферу, в якій їхні діти добре почувалися б і не мали б охоти втікати з дому. Молодь, яка мріє про щасливе подружнє життя, мусить зрозуміти, що спокій, задоволення та щастя подружнього життя знайде тільки у традиційному подружжі, опертому на св. вірі, християнській любові і жертві.

ПРО ПОДРУЖНІ РОЗЛУЧЕННЯ

У США (Каліфорнія) одна жінка розлучалася. Вона вже була 14 разів заміжня і 14 разів розлучалася. За це суддя її зганив, кажучи, що вона кпить з подружжя. Подібний випадок мав місце у штаті Техас, де чоловік після дев'яти розлучень знову оженився. Чи такий підхід до подружжя не є нехтуванням подружнім станом?!

Причини розлучень

Що таке розлучення? Це розірвання законної шлюбної присяги. Причин до розлучень багато. Перечислимо основні.

Брак розуміння мети подружжя – одна з важливих причин, яка веде до розлучення. Сьогоднішня молодь не дивиться на подружнє життя у світлі Божих і церковних законів, але у світлі, що його подають пусті книжки, повні любовних сцен.

Таку романтичну любов, оперту на поцілунках й обіймах, ідеалізують численні радіота телепередачі. А життєва дійсність цілком інша. Вона ставить перед подругами важкі й відповідальні обов'язки.

Брак серйозного трактування подружжя часто йде в парі з фізичною або психічною незрілістю. Хтось може бути фізично розвинений, але при цьому психічно незрілий щодо почувань, думання і бажань. Один психіатр зауважував: «Моя єдина порада для того, хто бажає одружитися: добре усвідом собі, чи ти знаєш, що робиш».

Є люди, які не надаються до життя в подружжі, бо не можуть з ніким жити у згоді. Ось приклад: у Чикаго жило подружжя, йому – 46 років, їй – 44, яке ніяк не ладило між собою. Впродовж восьми років не промовили одне до одного жодного слова. Єдиним засобом їхнього спілкування була таблиця в кухні, на якій писали. Мали троє дітей, що виростили в німій атмосфері. Врешті обоє взяли розлучення.

Одного мудреця запитали, що мають робити одружені, аби жити в любові та згоді. А він відповів: «Тоді буде любов і згода, коли жінка у відповідний час буде німа, а чоловік – глухий».

Розлученням часто закінчуються поспішні подружжя. Здебільшого це буває тоді, коли молоді не мали часу себе взаємно пізнати. Про таких можна коротко сказати: зустрілися на забаві, заручилися при барі, до двох тижнів відбули весілля, а через декілька тижнів розлучилися. Практика доводить, що чим менше молодята себе знають, тим більша можливість розлучення. Тому Церква поручає передшлюбне знайомство і заручини принаймні за півроку або й рік до шлюбу.

Важливою справою є те, щоб особи, які вступають у подружній стан, клали в його основу віру в Бога й були практикуючими християнами. Релігія в'яже нас з Богом святими духовними вузлами. Релігія надає мету, ідеал людському життю. З релігії випливає дух любові, пожертви й посвяти. Релігію можна назвати сонцем подружнього життя. Американський Президент Айзенгавер у своїй промові до випускників Академії Еф Бі Ай сказав: «Щоденне життя несе мені стільки праці, клопоту й жертви, що якби не глибока віра й надія на Бога, то я вже давно не був би в Білому домі, але в закладі для розумово хворих».

Головна мета подружжя – народити і виховати дітей. Життя свідчить, що чим більше дітей у родині, тим менша можливість розлучення. Обмеження кількості дітей – гріх проти своєї душі, Бога, обов'язків подружжя та свого народу.

Наслідки розлучення

Розлучення – це велике нещастя і трагедія для розлучених, їхніх дітей, Церкви, народу. В різних контрактах фігурують час, праця, гроші, мастки. А в подружньому контракті є щось дуже дороге, інтимне. Тут входить у гру жива особа, тіло, душа, серце, життя і любов. Тож розлучення – це злочин супроти себе самого, супроти любові ближнього, бо залишає незагоєну рану на усе життя.

Кожне розлучення має трагічні наслідки перш за все для жінок. Вони жертвують для подружжя свій молодий вік, красу, здоров'я, свободу та любов, аби запевнити собі постійну, неподільну і досмертну любов. І всі ці мрії життя розлучення жорстко нищить. Від нього терпить і чоловік, бо втрачає товаришку життя. Один дослідник розлучень відзначав: «Розлучення має нищівний наслідок для чоловіка, бо він втрачає авторитет, який мав у родині, а це нищить його амбіцію».

Та від розлучень найбільше терплять діти. Кожне розлучення – трагедія для дитини. Після розлучення вони залишаються або з матір'ю, або з батьком. Нова мати

ніколи не заступить рідної, ані вітчим – рідного батька. Такі діти часто сходять на блудну дорогу, бо не мають доброї опіки. Статистика свідчить, що у США серед підлітків-злочинців 75 відсотків – діти розлучених батьків.

Один священик зустрів свою колишню 16-літню ученицю, яку не бачив декілька років. Запитав її, що нового вдома. А вона відповіла: «Не знаю, бо вже не вдома. Дотепер була з мамою, але вона розлучилась і знову вийшла заміж. А її новий чоловік мене не любив, тож мама і з ним розійшлася, а я вже не пішла за нею». На запитання, чи, може, тепер живе зі своїм батьком, промовила: «Ні, не можу, бо він також вдруге оженився, має своїх дітей і воліє мене не бачити». «Де ж, отже, тепер підеш?» «Ось так і ходжу по людях». І велика сльоза покотилася по її обличчі.

Грішність розлучень

Нерозривний подружній стан – це не людська, а Божа установа. Тому всім, хто перебуває у подружжі, Христос пригадує: «А що Бог получив, чоловік хай не розлучає» (Мт. 19, 6). І далі: «Хто відпускає свою жінку й бере другу, чужоложить з нею. І коли жінка покине свого чоловіка й вийде за іншого, – чужоложить» (Мрк. 10, 11-12). Із слів Господніх виходить, що ті, які порушили свою першу шлюбну присягу та вступили в нове подружжя при живих жінці чи чоловікові, – чужоложать. А св. апостол Павло перестерігає перед розлученням: «Отак і заміжня жінка, поки живе чоловік, зв'язана (з ним) законом; а коли помре чоловік, вона звільняється від закону чоловіка. Тим-то, поки живе чоловік, вона буде вважатися перелюбницею, якщо стане (жінкою) іншому чоловікові; коли ж чоловік помре, вона вільна від закону і не буде перелюбницею, якщо стане (жінкою) іншому чоловікові» (Рим. 7, 2-3).

Шлюбна присяга – це не звичайне «слово честі», а свята присяга на святому місці, в церкві, перед св. престолом, на св. Євангелії; і ті, що складають шлюбну присягу, взивають самого Бога на свідка своєї присяги. Тому від тієї присяги ніхто з людей не має права когось звільнити, і вона в'яже їх аж до смерті. То ж чи таку шлюбну присягу можна легковажно розірвати без тяжкої образи Бога? Який суд і кара чекає людину перед Господом за це?

Християнська релігія дає розв'язку усім проблемам життя. Вона також в силі розв'язати й труднощі подружнього життя. Треба тільки, щоб чоловік і жінка були свідомі святості й нерозривності подружжя, а головню, щоб обоє плекали правдиву любов, оперту на св. вірі, бо тільки така любов дає силу все перенести та перетерпіти, тільки така любов родить правдиву єдність сердець, вірність, згоду, довір'я й щастя подружнього життя.

ШОСТА БОЖА ЗАПОВІДЬ – СТОРОЖ ПОДРУЖНЬОГО СТАНУ

Молодий студент запитав священика: «Чому Бог дав шосту Заповідь і вимагає строгого її збереження?» Той відповів: «Мій друже, якщо б не було шостої Божої заповіді, тоді ані тебе, ані мене не було б на світі».

У Божих планах подружній стан має сповняти велику роль і святу мету: приводити на світ дітей та їх виховувати для людського роду. І тому Бог, даючи кожній людині здатність продовжувати себе в дітях, вклав у серце чоловіка та жінки взаємну привабливість, потяг. Якраз ця взаємна привабливість спонукає їх до життя в подружньому стані. Хто вступає в подружжя, бере на себе великі, важкі й відповідальні, Богом покладені обов'язки. Тож Господь Бог, маючи на увазі тягар подружнього життя, дав подругам привілей на взаємну подружню повинність. Без

нього життя в подружжі нікого не приваблювало б. Тому всяке бажання і нахил поза подружжям шукати уподобання та задоволення тілесної похоті є недозволеним і грішним, бо противиться меті, яку Господь призначив подружньому стану, нівечить Божі плани. Для охорони святості й привілеїв подружнього стану Бог дав 6-ту й 9-ту Заповіді.

Гріхи проти 6-ої і 9-ої Божих заповідей

Як можна згрішити проти цих Заповідей? Проти них можна провинитися у різний спосіб: думкою, словом, ділом. Коли говоримо про гріх, то завжди треба мати на увазі, що тільки тоді виникає провина, коли хтось свідомо й добровільно бажає чи робить щось, що забороняє шоста Божою заповідь.

Бог бачить серце й душу людини, тому можна згрішити самим бажанням і уподобанням в тому, що грішне й недозволене. Так учить Ісус Христос: «Із серця походять лихі думки, убивства, перелюби, розпуста, крадежі, фальшиве свідчення, богохульства» (Мт. 15, 19). А при іншій нагоді наголошує: «А я кажу вам, що кожний, хто дивиться на жінку з пожаданням, той уже вчинив перелюб з нею у своїм серці» (Мт. 5, 28). Своєю бесідою грішить проти шостої Божої заповіді той, хто вживає сороміцькі слова, погані і двозначні жарти та пісні, веде непристойні бесіди, передусім у присутності дітей.

Гріхи нечистоти особисті вчиняються через самонасилля, уподобання у нескромних малюнках, читання порнографічних та еротичних книжок, які розпалюють почуттєві похоті, оглядання фільмів, що суперечать християнській моралі. Дівчата й жінки грішать браком соромливості та нескромністю свого одягу.

Св. апостол Павло каже: «Учинки тіла явні: розпуста, нечистота, розгнузданість... і ті, що таке чинять, Царства Божого не успадкують» (Гал. 5, 19-21).

Спокуси до гріхів нечистоти

Що таке спокуси? Це різні думки, бажання чи нагоди, які спонукають нас до гріхів, наприклад, крадіжки, гніву, помсти і т.п. З усіх спокус найбільш небезпечні спокуси до гріхів нечистоти, бо вони – вплив лихих похотей тіла. Св. Іван Золотоустий про небезпеку до таких гріхів казав: «Похіть тіла – вогонь, і то вогонь негасимий та постійний. Це пес скажений і лютий. І хоч би ти тисячі разів його відганяв, він тисячі разів нападає й не відступає. Страшне полум'я вугілля, але полум'я похоті ще страшніше. В тій війні ми ніколи не маємо перемир'я». Тут треба зауважити, що спокуси самі по собі ще не є гріхом, поки хтось свідомо їх відкидає і за ними не йде. Вони щойно тоді стають гріхом, коли хтось їх приймає та в них любується. З іншими спокусами можна боротися, але зі спокусами нечистоти – ні. Від них треба зараз же тікати й уникати всяких нагод, що до них ведуть. Найкраще під час таких спокус молитися, а особливо просити Пречисту Діву Марію про поміч й охорону. Тут багато помагає також часта сповідь і св. Причастя.

Наслідки гріхів нечистоти

Гріхи нечистоти несуть зі собою страшні наслідки для душі й тіла. Вони руйнують у нашій душі Божу ласку і Боже життя. На випадок наглої смерті у тяжкому грісі ми втратили б спасіння нашої душі. Вони затемнюють розум, ослаблюють волю, спонукаючи до грішної звички, якої важко позбутися. За такими гріхами наче тінь іде неспокій і докори сумління. Св. апостол Павло перестерігає: «Знайте, що жодний

розпусник чи нечистий не матиме спадщини у Христовому і Божому Царстві» (Еф. 5, 5).

Гріхи нечистоти часто ведуть до руїни здоров'я через заразливі венеричні недуги. У США через розпусту щоденно заражається венеричними хворобами 33 тисячі осіб, а щорічно спостерігається 12 мільйонів таких випадків, здебільшого серед осіб віком 15-55 років.

Звертає на себе увагу й нова пошесть – гомосексуалізм та лесбіянство. Це психічна чи набута недуга, тобто сексуальний потяг до осіб своєї статі. Саме статеве бажання не є гріхом, бо це природньо. Коли ж гомосексуалісти чи лесбіянки вступають в інтимний зв'язок з особами своєї статі, – тяжко грішать, бо їхні акти аморальні, грішні. Св. Письмо такі гріхи строго осуджує. В книзі Левіт читаємо: «З чоловіком не будеш сходитися, як сходишся з жінкою: це гидота. Коли чоловік зійдеться з чоловіком так, як із жінкою, обидва вчинили гидоту; смертю їх покарати; кров їхня на них» (18, 22 і 20, 13). Св. апостол Павло говорить, що Господь Бог, караючи поган за ідолопоклонство, видав їх «ганебним пристрастям, бо їхні жінки змінили природні вживання на протиприродні, так само й чоловіки» (Рим. 1, 26-27). Гріх гомосексуалізму спонукав поширенню такої страшної заразливої хвороби, як СНІД, що несе зі собою інфекції та розлад нервової системи. За протиприродні гріхи Бог покарав два старовинні міста Содому й Гомору. Вогонь і сірка знищили всіх жителів тих міст, навіть дітей, тварин й рослин. На тому місці постало Мертве море, де завмерло всяке життя.

Гріхи нечистоти – гидота перед Богом

Господь Бог гидує всіма гріхами, але передусім гріхами проти 6-ої і 9-ої Божих заповідей. А це тому, що Він створив людину на свій образ і подобу, а гріхи нечистоти нищать у людині Божий образ. Св. апостол Павло ясно говорить: «Тілесні не можуть подобатися Богові» (Рим. 8, 8). Людське серце через св. Тайну Хрещення і Божу ласку стає храмом Святого Духа. А гріх нечистоти руйнує Божий храм у серці людини. Тому св. апостол Павло каже: «Хіба не знаєте, що тіла ваші – члени Христові?.. Хіба не знаєте, що тіло ваше – храм Святого Духа, який живе у вас? Його ви маєте від Бога, тож уже не належите до себе самих. Ви-бо куплені високою ціною! Тож прославляйте Бога у вашому тілі!» (1 Кор. 6, 15-20).

Гріхи нечистоти принижують християнську гідність людини. Тих, які віддаються гріхам нечистоти, св. Іван Золотоустий називає найбільшими рабами: «Про чоловіка, що його душа в неволі й полоні пристрастей, хоча назовні того по ньому не пізнати, я скажу, що він з усіх найбільший раб, тому що в ньому глибоко закорінилася гріховна гарячка, і насильна влада пристрастей запанувала у самій душі».

Св. Теодор Студит, заохочуючи до великої пошани і зберігання 6-ої та 9-ої Божих заповідей, до чуйності та боязні щодо гріхів нечистоти й перестерігаючи перед вогнем похотей тіла, каже: «Ти живеш з диким звірем, з лютим левом – тілом. Якщо ти не приготуєш для нього меча, то він тебе зловить, розідре й погубить».

ЧИСТОТА СЕРЦЯ

«Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога.»

(Мт. 5, 8)

24 червня 1950 року Папа Пій XII проголосив святою молоду італійську дівчину

Марію Горетті, яка віддала життя за свою невинність. Марія Горетті 29 травня 1902 року у віці 12-ти років побожно прийняла перше св. Причастя. Кількома тижнями пізніше її хотів звести 19-літній сусідній хлопець. З ножем у руках грозив їй смертю, якщо вона не задовольнить його бажання. Та вона, обороняючись, казала: «Ні, Бог того не хоче, бо це гріх. І ти пішов би до пекла». Однак юнак, запалений пристрастю, напав на неї і декілька разів проколов її ножем. На другий день вона померла від ран у шпиталі. Перед смертю простила своєму напасникові. На її гробі діялися чуда. Юнак був засуджений на довічне ув'язнення. Після виходу на свободу сам під присягою свідчив про її невинність.

Св. Марія Горетті - чудовий приклад і для підростаючої молоді, і для старших, а особливо для молодих дівчат того, як треба бути чистим серцем та свято зберігати шосту Божу заповідь.

Що таке чистота серця?

Чистота тіла і невинність серця завжди високо цінилися, навіть поганями. В Римі у святині на честь богині Вести служили дівиці-весталки. Вони складали обітницю зберігати дівицтво протягом 30-ти літ. Всі віддавали їм велику пошану і пошану. За порушення обіту дівицтва упавшу дівицю живцем закопували в ямі на «полі прокляття», а спільника її гріха сікли різками на смерть.

У Перу в місцевості Цузко ще сьогодні видно руїни старовинної святині сонця. Там перебувало 1500 дівчат, які мали жити в дівоцтві аж до смерті. За гріх проти чистоти упавшу дівчину хоронили живцем, а спільника її гріха вішали або обох палили живцем. В ізраїльському народі за гріх перелюбу жінку каменували.

У Новому Завіті Ісус Христос, любитель чистих душ, дуже високо підніс чесноту дівицтва. Він на свою Матір вибрав чисту й непорочну діву – Марію. Її обручником – дівственника св. Йосифа. Його улюбленим учнем й апостолом був дівственник Іван Богослов. На Тайній Вечері йому одному дозволив Христос спочити при своєму серці. Христос відкрив Іванові всю глибину богослов'я, що його він передав нам на письмі у своїй Євангелії. При своїй смерті Христос поручив йому в опіку свою Матір.

В історії Церкви маємо багато прикладів, де Христос наділяв великими ласками душі чисті й невинні. Монахині св. Марії М. Алякок Він багато разів об'являв своє Божественне Серце і через неї домагався, аби ціла Церква Його почитала. Св. апостол Павло пригадує, що наше тіло

- це храм Святого Духа. «Хіба ж не знаєте, що ваше тіло
- храм Святого Духа, який живе у вас?» (1 Кор. 6, 19).

Святі Отці Церкви висловлюють найкращі похвали для дівственних душ. Св. Іван Ліствичник каже: «Бути чистим

– те саме, що ставати подібним до Бога, оскільки це можливе для людини». Св. Єфрем Сирін говорить: «Кожний, хто любить чистоту, стається Божим храмом». А св. Теодор Студит навчає: «Нема такої високої чесноти, як дівицтво. Воно стало гідне бути Матір'ю Христа». Св. Кипріянос називає дівиць найкращою частиною Христової Церкви. Як св. Церква цінить чесноту дівицтва, найкраще свідчить те, що за геройську любов чистоти вона такі душі по смерті виносить на св. престולי.

Як зберігати чисте серце?

Кожна чеснота для свого росту вимагає великого старання та пожертви. Те саме треба сказати і про чистоту серця, яку досягається постійною боротьбою. Св. апостол

Павло порівнює чистоту серця з цінним скарбом у глиняній посудині, яку легко можна розбити. «А маємо, – каже він, – цей скарб у глиняних посудинах» (2 Кор. 4, 7). Чистота в щоденному житті піддається великим труднощам, небезпекам і спокусам. Наші найбільші вороги – тіло, злий дух і грішний світ.

Св. Церква, маючи на увазі труднощі й небезпеки чистоти, подає нам різні засоби, як зберегти невинність серця та як за неї боротися. Вона, найперше, поручає нам життя глибокої віри, любові і плекання внутрішнього духовного життя. Те саме каже й св. апостол Павло: «Духом ходіть, і тіла пожадливоростей не будете чинити, бо тіло пожадає проти духа, а дух пожадає проти тіла» (Гал. 5, 16-17). Хто любить чистоту серця, той мусить уникати всяких нагод, які ведуть до спокус і гріха супроти чистоти. В особливий спосіб треба берегти свої почуття, бо вони – ворота, через які входять до нашого серця гріхи. Тож душі, що люблять невинність серця, мусять бути дуже обережними щодо поглядів, слухання, читання, оглядання фільмів та участі в нічних забавах чи танцях.

Понад усе поручає Церква набожність і молитву до Божої Матері. Вона любить душі чисті й радо їм помагає. Хто під час спокус взиває поміч Пречистої Діви, той певно не вчинить гріха. Успішним засобом у плеканні чистоти серця є часта Сповідь і св. Причастя. Де в серці панує Христос, туди жодний гріх не має доступу.

Декілька літ тому один напасник буквально заатакував 18-літню дівчину, бажаючи її спокусити. Та вона воліла радше вмерти, ніж дозволити на гріх. І він замордував її. Того ж дня вранці дівчина прийняла св. Причастя. У своїй торбинці мала книжечку «*Чисте серце*». Її героїська оборона невинності настільки вплинула на вбивцю, що він, поки загинув на електричному стільці, навернувся до католицької віри.

Нагорода за невинність серця

Господь Бог в особливий спосіб любить душі чисті і їм благословить. Тож важливою справою є, щоб ті, які хочуть вступити в подружній зв'язок, зберегли своє серце чистим аж до шлюбного престолу, бо від того залежатиме щастя їхнього подружнього життя.

В одній місцевості хлопець і дівчина приготувалися до подружжя. Ввечері юнак, під впливом пристрасті, хотів звести свою наречену. Та вона сильно спротивилася, кажучи: «Я не хочу з гріхом входити в моє подружжя». І на якийсь час вони розходяться. Опісля хлопець її перепрошує, і вони побираються. Після шлюбу священник питає її, чи вона почувається в подружжі щасливою. А дівчина відповідає: «Так, я дуже щаслива. Мій чоловік мене на руках носить і виконує кожне моє бажання. А коли я йому кажу: «Адже ти – голова дому», він відповідає: «Жінко, тобі я завдячую, що з чистим серцем приступив до шлюбної присяги».

Для невинних сердець Бог приготує в небі особливу нагороду, яку ніхто інший не зможе мати. Про це св. євангелист Іван говорить у своєму Об'явленні: «І співають пісню нову перед престолом... І ніхто не міг навчитися пісні, крім ста сорока чотирьох тисяч, що викуплені від землі. Це ті, що з жінками не осквернилися: дівочні ж вони. Ті, що сліднують за Агнцем, куди б не пішов» (Од. 14, 3-4).

Любов дівицтва у Христовій Церкві створила монастирі, де сотні й тисячі душ практикують євангельські ради, складаючи на ціле життя обіти дівицтва, убогості й послуху. Такі душі – це не тільки укриті й незнані герої чистоти, але вони також найкращі заступники перед Богом для своєї Церкви й народу. Щасливий народ, що

має багато добрих хлопців і дівчат, які радо бажають у монашому стані служити Богові, своїй Церкві й народові.

Св. Василій Великий висловлює найкращу похвалу для душ, що живуть у монастирі: «Треба й це пам'ятати, що хто обрав монаше життя, той перейшов границі людської природи і прийняв безтілесний спосіб життя, вибравши життя Ангелів. Бо це прикмета ангельської природи – бути вільним від усякого подружнього зв'язку та перебувати в безперервному огляданні Божого обличчя, не звертаючись до ніякої іншої краси» (4-та Аск. Бес.).

СЬОМА І ДЕСЯТА БОЖІ ЗАПОВІДІ

7. «НЕ КРАДИ!»

10. «НЕ ПОЖАДАЙ НІЧОГО, ЩО Є ВЛАСНІСТЮ ТВОГО БЛИЖНЬОГО!»

ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Господь Бог, поки створив наших прародичів Адама й Єву, у своїй Божій Премудрості й Доброті найперше щедрою рукою приготував для них усе, що потрібне до життя, розвитку і щастя. Він для них уклав видимий світ, наче царську палату, де їх умістив, кажучи: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю та підпорядковуйте її собі; пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається по землі» (Бут. 1, 28).

І так, з волі Божої, людина стала паном і власником рослинного та тваринного світів й усіх земних дібр. А щоб людина могла свobodно та спокійно вживати Богом дані дари на Його славу і для свого добра, то на сторожі приватної власності Господь поставив сьому й десяту Заповіді. Від зберігання цих Заповідей залежить добро всіх людей – особисте, родинне та суспільне.

Основа права власності

Що таке право власності? Що є його основою?

Власність – це виключно особисте право свobodно розпоряджатися своїм добром, оскільки це не противиться якомусь вищому закону. Приватна власність – природне право, яке стосується людини з огляду на її гідність як особи.

Церква навчає, що приватна власність засновується на природному праві, та що всі людські права впливають з природи людської особи. Папа Лев XIII у своїй енцикліці «*Нові речі*» пише: «Приватне посідання дібр – це природне право людини, і виконання цього права, особливо в житті суспільному, є не тільки чимсь законним, але, без сумніву, необхідним». А Папа Іван XXIII у енцикліці «*Мир на землях*» (11 квітня 1963 р.) про природне право людини писав: «Кожна людська істота є особою, це значить, що її природа наділена розумом і свobodною волею. І на цій основі вона має права та свої обов'язки, які безпосередньо впливають з цієї природи, а тому вони є загальні, недоторкані й невід'ємні. У них включені права на фізичну-особисту незайманість та засоби для правильного розвитку життя».

Щоденне життя свідчить, що посідання приватної власності, через різні причини, для людини є важливе, корисне та необхідне. Кожна людина свою власність любить, цінує, для неї радо й жертвенно працює, її пильно береже й охороняє, а при потребі, навіть боронить і з боєм серця з нею розлучається. Приватна власність не тільки необхідна особисто для людини, але передусім для нормального розвитку родини. Родина без приватної власності, наче дерево без коріння або листок, відірваний з

дерева, який розвіює вітер. Без приватної власності родина не в силі успішно виконувати відповідальні обов'язки та виховувати дітей. В Америці одній родині приятелі радили купити будинок. Та молода жінка сказала: «Для чого мені власний дім? Я народилася в клініці, виросла в пансіонаті, мій чоловік запізнав мене на заставі, мешкаємо в готелі, а їмо в ресторані. Вранці займаюся спортом, пополудні роблю відвідини, а ввечері йдемо до театру. Коли захворію, візьмуть мене до шпиталю, а як умру, то занесуть на цвинтар. Якщо так, то пощо мені власний дім?» Ось вам жінка чи родина без коріння. Це вічні скитальці! Як серед таких обставин можна говорити про правильне родинне життя, виховання дітей та сімейне щастя взагалі?

Виглядало б, що природний закон є вистачальною запорукою приватної власності, аби вона була недоторканою. Однак Господь Бог, маючи на увазі добро людини, вважав за доцільне надати природному закону більшу силу, тому поставив його на непорушному фундаменті сьомої і десятої Заповідей.

З цього слідує, що приватна власність має подвійну запоруку: право природне і закон Божий. Крім того, природне право не має покарання за його переступлення, а Божі заповіді мають той привілей, що їх не можна безкарно порушувати.

Набуття власності

Як набувається право власності? Його можна набути різними способами. Загальний спосіб набуття власності – чесна й кропітка праця. Працювати наказав сам Господь Бог Адамові при вигнанні з раю: «В поті лица твого їстимеш хліб твій, доки не вернешся в землю, що з неї тебе взято» (Бут. 3, 19). Власність набуваємо або побільшуємо через купівельні угоди. Це може бути рухоме чи нерухоме добро. Право власності переходить також через спадковість. Батьки при смерті своєю останньою волею розділюють свій маєток між дітьми чи родиною. Можна набути якусь власність також шляхом даровизни.

Право власності і держава

Яке відношення права власності до держави і навпаки? Державу творять люди. Вона постає з волі народу і для його добра. Тож не громадяни існують для держави, а держава для них. Тому держава не є якимсь надвласником усіх дібр. Вона має бути сторожем і охоронцем приватної власності своїх громадян. В останні часи ми бачили перекинування того порядку у комуністів, де держава, без волі і проти волі народу, а навіть на шкоду громадян, робила зі себе ненаситного Молоха, якому приносила в жертву всі права народу. В такій державі право, воля окремої людини не значили нічого. Держава існує для добра народу, тому не тільки народ має свої обов'язки стосовно держави, а й держава має важливі обов'язки щодо своїх громадян. Отже, держава, аби виконати свої обов'язки, може і має право накладати на громадян різні податкові оплати та вживати їх для добра громадян, як наприклад, споруджувати і утворювати школи, шпиталі, сиротинці, старечі доми, дороги, мости, дбати про різні забезпечення для життя, здоров'я, на старість, оборону держави. Для добра загалу в деяких випадках держава може вивласнювати приватну власність за відповідну винагороду.

А вже великим злочином зі сторони держави є насильно і брутально проти волі народу відбирати приватну власність і заводити комуністичну систему, де все приватне добро громадян стає власністю держави. І ним сама держава управляє, а громадяни, властиво, на своїй власності стають платними наймитами держави та

живуть на її подачках.

Зі сказаного вище про право природне і Божі заповіді щодо приватної власності виходить, що комунізм діє проти природного права й Божих заповідей, бо право на приватну власність має людина не тільки з природи, але з Божого закону. І нема такої влади на світі, що мала б право топтати право природне та Божі заповіді. Тож нічого дивного, що Католицька Церква завжди осуджувала атеїстичну комуністичну систему і з нею боролася.

Папа Пій XI 19 березня 1937 року видав окрему енцикліку, звернену до цілого світу, в якій суворо осуджує безбожну комуністичну систему: «Цілі народи, – каже він, – в небезпеці повернутися до варварства, гіршого ніж те, в якому знаходилася більша частина світу під час появи Спасителя. Це насправду страшна небезпека, бо більшовицький безбожний комунізм намагається перевернути соціальний лад та зрушити основи християнської культури... Комунізм сам по собі внутрішньо зловий, і на жодному полі ніхто, хто тільки хоче зберегти християнську цивілізацію, не може з ним співпрацювати... Чим більшою старовинністю та величию своєї християнської культури відзначається якась країна, де може втиснутись комунізм, ще більш невблаганна і розторощуюча там ненависть тих безбожників».

Найкращим доказом того, що комуністична система стояла на глиняних ногах, є факт, що 1989 року в кількох державах Східної Європи впродовж декількох тижнів, під натиском волелюбних християнських народів і демократичних сил, без війни цілком заломилася і майже перестала існувати. Комунізм увесь час воював з Богом, а з Богом війни ще ніхто не виграв.

ГРІХИ ПРОТИ ЧУЖОЇ ВЛАСНОСТІ

Один фермер у США багато разів крав у чужому городі кукурудзу. Якось він узяв собі на допомогу свого восьмилітнього сина. От і наказує тримати йому мішок, а сам насипає в нього кукурудзу, а при тому увесь час оглядається, чи когось не видно. На це звернув увагу його синок і врешті каже: «Тату, ви забули ще в одне місце подивитися». Збентежений батько питає: «А куди, сину?» А тоді синок: «Ви забули поглянути на небо, чи Бог вас не бачить». Засоромлений батько пішов додому і відтоді більше не крав. Малий син дав батькові добру науку й пригадав йому про велику правду, що Бог усе бачить та охороняє чужу власність, поставивши на її сторожі сьому й десяту Заповіді. Проти цих двох Заповідей сьогоднішній світ багато грішить. Які ж найчастіші гріхи проти цих Заповідей?

Крадіж-злодійство

Що таке крадіж? Це потайне забрання чужого добра проти волі власника. В наш час це дуже поширений гріх, бо чуже добро не одне око манить. В Євангелії читаємо про те, як молодий юнак питав Ісуса Христа, що має робити, аби дістатися до неба. Христос, поручаючи йому зберігання Божих заповідей, сказав: «Не кради!» Тим Він пригадує, що гріх крадіж є перешкодою до неба. Св. апостол Павло в листі до Ефесян, перестерігаючи перед гріхом крадіж, каже: «Хто крав, нехай не краде більше, а краще хай працює» (4, 28). А в першому листі до Корінтян навчає: «Ані злодії... ані грабіжники – Царства Божого не успадкують» (6, 10).

В американських часописах можна часто знайти новинки про різного роду крадіж. У США щорічно крадіжі завдають шкоди на суму 25 мільярдів доларів. Між крадіжками окреме місце займає крадіж автомобілів. В Америці кожних 36 секунд

пропадає одне авто, за рік близько одного мільярда автомашин.

Грабунок-розбій-напад

Це насильне забирання чужого добра із зброєю в руках під загрозою побиття, каліцтва, а навіть смерті. Сьогодні це дуже частий гріх, здебільшого у великих містах США. Причина криється у тому, що мільйони американської молоді вживають наркотики і задля цього будь-якою ціною намагаються роздобути грошей. Часописи щодня подають інформацію про часті напади вдень і вночі на невинних людей на вулицях міст. По усій Америці кожних дві хвилини здійснюється якийсь злочинний напад. Американські в'язниці переповнені злочинцями. У них у 1986 році було 520000 в'язнів, в тому числі більше 20 тисяч жінок. Від 1980 по 1990 р. кількість в'язнів зросла на 66 відсотків.

Лихва

Вона буває тоді, коли хтось тому, що у великій біді, позичає гроші за дуже високі, незгідні з законом відсотки. Св. Письмо Старого Завіту забороняє позичати гроші на лихву. В книзі Виходу читаємо: «Коли позичиш гроші комусь з мого народу, вбогому, що при тобі, то не станеш для нього лихварем» (22, 24). А в книзі Левіт сказано: «Якщо твій брат зубожіє й буде в злиднях у тебе, допоможи йому... не братимеш від нього відсотків ані лихви, а боятимешся Бога» (25, 35-36).

Вандалізм-нищення власності

Це часті злочини американської підростаючої молоді. В 1985 році за вандалізм було арештовано 224 тисячі осіб, в тому числі 50 тисяч підлітків віком до 15 років, та 8 тисяч дітей, яким ще не виповнилося навіть десяти років. В

американських школах діти щорічно наносять шкоди на три мільярди доларів. Протягом 1986 р. у США зареєстровано 111 тисяч зумисних підпалів майна, завдано шкоди на один мільярд 68 мільйонів доларів.

Обман-ошуканство

У книзі Левіт про це сказано: «Дві ваги і дві міри – огидне Господеві одне і друге» (19, 35). А в книзі Буття читаємо, що Яків довгі літа служив у свого дядька Лавана, який аж два рази його обманув. Перший раз, коли він вислужив за його дочку Рахилю сім років, її батько замість Рахилі увечері підсунув йому свою другу дочку Лію. А коли вже Яків вирішив повертатися додому, то він сказав до своїх жінок: «Ви ж самі знаєте, що я всіма своїми силами працював для вашого батька. А ваш батько ошукав мене і міняв десять раз мені платню» (31, 6- 7).

Задержання платні

Задержанням платні провиняється той хлібодавець, хто вчасно не виплачує належної платні, але її якийсь час затримує, щоб на цьому ще й скористати. В книзі Левіт про це написано: «Не затримуй у себе наймитової платні до ранку» (19, 13).

Обов'язок реституції – відшкодування

Що таке реституція? Гріхи проти 7-ої і 10-ої Божих заповідей накладають на винуватця особливі зобов'язання, а саме: законно вони вимагають реституції, тобто повернення незаконно набутої чужої власності. Обов'язок реституції засновується на

природному праві, Божих, а навіть цивільних законах.

Іншими словами, будь-яка незаконно набута чужа власність ніколи не перестає бути власністю колишнього власника, і тому мусить бути йому повернута, а заподіяна комусь кривда мусить бути виправлена. Св. Церква вчить, що хто не має наміру повернути чуже добро або виправити нанесену шкоду, не доступить у Бога прощення гріхів, ані така особа не зможе при сповіді дістати розрішення, хоча жалує за свої гріхи. Несправедливо набуту річ треба віддати власникові, а коли він помер – його спадкоємцям, а коли нікого з родини нема, то дати убогим або на якусь добру ціль.

Св. Євангеліє подає чудовий приклад того, як треба виконувати обов'язок реституції. Ісус Христос прийшов у гостину до знаного митаря Закхея. Митарі не мали доброї слави, бо збирали державні податки, а, при тому, часто чинили великі здирства на свою користь. Тому дехто нарікав на Ісуса, що зайшов «до чоловіка грішника в гостину». Гостина Ісуса так подіяла на сумління Закхея, що він сам вирішив зробити реституцію: «А Закхей устав і до Господа промовив: «Господи, ось половину майна свого даю вбогим, а коли чимсь когось і покривдив, поверну вчетверо». Ісус похвалив його, кажучи: «Сьогодні на цей дім зійшло спасіння» (Лк. 19, 8).

Як треба робити реституцію, щоб себе не наразити на сором й утрату честі? Відшкодування не має на меті знеславити того, хто посягнув на чуже добро або завдав комусь кривду. Вона має на меті виправити заподіяну шкоду чи кривду. Тому реституцію можна зробити або потайки через пошту, не подаючи своєї адреси, або через довірених осіб чи сповідника.

Ось приклад: газети подали інформацію, що один чоловік у Західній Німеччині одержав з Америки посилку, в якій був його годинник. Цей годинник у нього забрав американський комендант табору полонених під час війни. Видно, що совість не давала йому спокою, і він вирішив відіслати годинник його власникові, просячи у нього прощення за заподіяну кривду.

Гріхами проти 7-ої і 10-тої Божих заповідей ми не тільки ображаємо Бога й обтяжуємо наше сумління, але беремо на себе обов'язок реституції. І доки шкода чи кривда не буде виправлена, постійно матимемо докори сумління. Тож у щоденному житті ми повинні високо цінити ці дві Заповіді, бо вони стоять на сторожі нашого майна. Ми повинні і наших дітей учити шанувати чуже добро та за провини карати.

В життєписі американського Президента Лінкольна читаємо, що в молодому віці він якийсь час допомагав у крамниці. Одного разу прийшла жінка, купила деякі речі, і Лінкольтн виписав їй рахунок на два долари і 25 центів. Після того, як вона вийшла, побачив, що помилився, взявши на 25 центів більше. Після зачинення крамниці, пішов до тієї жінки, повернув їй гроші, перепросив за свою помилку та зі спокійною совістю повернувся додому.

ПРО ГРІХ ЗАХЛАННОСТІ ТА СКУПОСТІ

У Нью-Йорку в великій нужді помер старенький чоловік. У його кімнаті навіть не було ліжка для снання, спав на кріслі. Жив самотно й уникав людей. А коли помер, поховали його на кошт міста на цвинтарі для бездомних. Проте після його смерті виявилось, що він залишив декілька банківських книжечок на суму півмільйона доларів.

Подібний випадок зафіксовано у місті Синсиннаті, де проживала 81-літня вдова, колишня учителька. Жила надзвичайно бідно. В її домі було повно сміття й бруду. В хаті не мала ні світла, ні теплої води, ані опалення. До своєї хати вона нікого не

пускала. Ніколи нічого не дала на добру ціль. Всі були переконані в її бідності і співчували їй. Померла з голоду та холоду. А в банку залишила один мільйон доларів.

Ось так виглядає життя багатих, але захланних і скупих людей. Маючи маєток, вони могли б жити, як інші, та й ближнім могли б допомогти. А вони, через свою захланність і скупість, вмирають з голоду й холоду. Християнська релігія не осуджує багатства, але осуджує захланних і скупих багатців за їхнє надмірне прив'язання до грошей. Вони ані самі не користають зі своїх багатств, ані не допомагають ближнім. Надмірна любов до мамони – гріх супроти Бога, ближнього і себе самого.

Захланність – гріх супроти Бога

Захланність часто веде до втрати віри. Св. апостол Павло каже: «Бо корінь усього лиха – грошолюбство, до якого деякі вдавшись, від віри відбились і прошили себе численними болями» (1 Тим. 6, 10). В захланних місцях Бога займає золото-гріш. Вони з думкою про нього встають, працюють і лягають спати. Захланні замість віддавати честь Богові, б'ють поклони перед своїм золотим ідолом-тільцем. У книзі Проповідника читаємо: «Хто любить гроші, ніколи ними не насититься; а хто любить достатки, ніякої користі з них не має» (5, 9). Що це справді так, найкраще бачимо на прикладі притчі про євангельського багача. Христос каже, що йому надзвичайно зародили його поля. Він не має досить місця, де б скласти нові плоди, бо старі стодоли замалі. Що ж він робить? «Ось що я зроблю: розберу мої стодоли, більші побудую і зберу туди все збіжжя і ввесь мій достаток та й скажу душі своїй: «Душе моя! Маєш добра багато в запасі на багато років! Спочивай собі, їж, пий і веселися!» А Бог сказав до нього: «Безумний! Цієї ж ночі душу твою заберуть у тебе, а те, що ти зібрав, кому воно буде?» І Христос закінчує притчу пересторогою: «Отак воно з тим, хто збирає для себе, замість щоб багатіти в Бога» (Лк. 12, 16-21).

Цей євангельський багач – тип людини, яку сьогодні можна часто зустріти в багатій Америці. Такий багатій живе тільки для своїх земних дібр. Поза ними він не бачить ані Бога, ані ближнього, ані Церкви, ані свого народу. І тоді, коли йому здається, що він усе має для свого земного щастя, раптом приходить смерть. Він усе залишає й стає на Божому суді з порожніми руками. Чи таке життя гідне розумної людини і християнина?

Св. Василій Великий у своїй проповіді до багатців говорить: «Захланність – злий сусід на селі та в місті. Море знає свої межі, ніч не переступає давно їй призначених меж. А захланний не в'яжеться часом, не признає жодних меж, не дивиться на ніякий порядок у спадщині, а наче вогонь, усе загортає, все пожирає... І що буде опісля? Чи не лишиться тобі тільки три п'яді землі з того усього? Чи кількох каменів не вистачить, аби прикрити твоє нужденне тіло?»

Захланність – гріх супроти ближнього

Захланна, закохана у свої гроші людина не лише не зважає на Бога, але навіть на свого ближнього. Вона не має для нього ні співчуття, ані зрозуміння його потреб.

Св. Василій Великий, заохочуючи багатців любити ближнього, каже до них: «Якщо б ти любив свого ближнього, то вже давно подумав би про те, щоб своїм майном поділитися з ним. Але твої гроші до тебе тісніше пристали, ніж члени твого власного тіла. Тобі так важко з ними розлучитися, начеб тобі відтинали найважливіші члени».

Кожний захланний і скупий не хоче подумати над тим, що на Страшному Суді

Господь Бог буде нагороджувати або карати за діла любові стосовно ближнього. І ті діла вирішуватимуть нашу вічність. Там усі почують Христові слова: «Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили» (Мт. 25, 40). Св. Іван євангелист навчає: «Коли хтось має достатки цього світу і бачить брата свого в нестачі й замикає перед ним своє серце, то як любов Божа може перебувати в ньому?» (1 Ів. 3, 17).

Недавно помер у Нью-Йорку відомий мільйонер Бернард Барух, довголітній дорадник кількох американських Президентів. Якось один репортер просив його розповісти дещо про свого батька. А він: «Коли я ще був молодий і заробив свій перший мільйон доларів, то я із захопленням прибіг до батька й кажу: «Тату, тату, я заробив мільйон доларів». А він поглянув на мене і здавалося, начеб це на нього зовсім не подіяло. Тоді я ще раз повторив свою радісну звістку, а він спокійно відповів: «Сину, ну що ж ти доброго думаєш зробити з тим мільйоном доларів?» Барух відповідає: «Я усе своє життя думав над тим, аби дати собі відповідь на таке запитання». Це було дуже влучне запитання. Над ним повинен пригадуватися кожний багатий чоловік і дати собі відповідь.

Захланність супроти себе самого

Захланні часто скупі не тільки супроти своїх ближніх, але й супроти себе самих. Вони без серця для інших і без серця для себе самих. На грошах сидять, а деколи з голоду помирають.

Поблизу міста Детройта розташований дім для убогих, т зв. дім жебрачок. Там перебувало 18 старших жінок, і всі вони видали себе за убогих та жили на кошт держави або з подачі милосердних людей. Та одного дня в цьому домі стався пожар. Від сильного диму й вогню всі жінки відразу вибігли на двір, але все ж знову рвалися до палаючого будинку. Вони божеволіли. Що було причиною такої поведінки? Слідство показало, що всі вони походили з багатих родин і мали великі суми грошей. Під час пожару їм усім згоріло 50 мільйонів доларів готівкою. Мали за що вигідно жити, та надмірна захланність зробила їх жебраками й невірниками мамони. Чи це не злочин стосовно себе? Такі люди не знають, що таке радість і щастя життя.

До священика приходить багатий скупар та скаржитися, що відчувається нещасним. Священик каже йому поглянути через вікно на двір і запитусь: «Що там бачиш?» «Бачу людей», – відповідає він. «А тепер поглянь у дзеркало. Що там бачиш?» «Бачу себе самого», – відповідає багач. Тоді священик: «У вікні і в дзеркалі є скло, але різниця у тому, що скло в дзеркалі з протилежної сторони затушоване тоненьким шаром срібла, і воно спричинює той ефект, що бачимо себе самих. Навіть золотий долар може заслонити сонце, коли його прикласти до ока».

Може ми не маємо великих багатств, та справа не у ньому, але у прив'язанні до нього і погоні за ним. Тож поставмо перед собою деякі запитання: чи наше бажання і здобуття грошей є причиною занедбання християнських обов'язків, як-от: молитва, недільна св. Літургія, участь у св. Тайнах і т.п.? Як ми жертвуємось для Бога? Чи ми пожертвували на будову Божої святині, її окрасу або виховання священиків? Як зі справами милосердя щодо наших ближніх, установ чи потреб народу?

Варто над тим трохи глибше подумати! Прийде час, що треба буде все залишити. Ми нічого не принесли на цей світ і нічого зі собою не візьмемо. Багатство – не мета, а тільки засіб. Нам слід так жити, щоб при смерті сповнилися на нас Христові слова: «Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне» (Мт. 5, 3).

ПРО ХРИСТИЯНСЬКЕ МИЛОСЕРДЯ

Християнська релігія вчить нас, що все, що маємо, – від Бога. Від Нього – наше життя, талант, здоров'я, праця, матеріальні добра. Бог кермує усім. Ми самі без Всевишнього не в силі додати собі ані одного дня життя чи здоров'я. Якщо так, то ми не є абсолютними власниками земного добра. Ми – тільки Божі завідувачі, управителі, адміністратори. А завідувач не є абсолютним господарем дібр, він завідує усім з волі свого пана. І він з усього у свій час мусить панові здавати рахунок. Так і ми нашими добрими маємо з волі Божої завідувати, бо колись за все перед Ним здаватимемо рахунок. Господь Бог бажає, щоб у завідуванні добрими, які їх нам дає, ми мали на увазі не тільки себе, але й Господа і наших ближніх. Звідси випливає обов'язок християнського милосердя. До всіх нас каже Христос: «Блаженні милосердні, бо вони зазнають милосердя» (Мт. 5, 7).

Обов'язок християнського милосердя

Чи християнське милосердя є тільки радіою чи нашим обов'язком? Послухаймо, що про це каже Христос: «Дай кожному, хто тебе просить... Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний. Дайте, то й вам дасться: міру добру, натоптану, потрясену, переповнену дадуть вам. Якою-бо мірою ви міряєте, такою й вам відміряють» (Лк. 6, 30-38). «Даром прийняли, даром давайте» (Мт. 10, 8).

З цих кількох висловів бачимо, що Христос від усіх нас домагається діл милосердя. Св. Іван Золотоустий стосовно милостині висловлює найкращі похвали: «Милостиня, каже він, – цариця чеснот, швидко підносить людей у небесні зводи, вона – найкраща заступниця. Велике діло – милостиня... Високий політ у милостині: вона розтинає повітря, проходить місяць, зноситься понад проміння сонця, досягає самих небес. Але й там вона не зупиняється; навпаки, переходить і небо, обходить і збори Ангелів, хори Архангелів і всі вищі Сили, і стає перед самим царським престолом... Дай хліб і візьми рай! Дай мале та візьми велике! Дай смертне і візьми безсмертне! Дай тлінне й візьми нетлінне!» Св. апостол Павло пригадує, що зовнішні добра не наші, а Божі: «Ми-бо не принесли на світ нічого, та й винести нічого не можемо» (1 Тим. 6, 7).

Ось гарний приклад, як треба чинити діла милосердя: в Чикаго жив багатий фабрикант, католик Франк Лювіс. У десять років він почав продавати часописи. З молодих літ частину свого майна постійно давав на Боже. Часто називав себе Божим спільником, кажучи: «Я вважаю себе спільником Всевишнього Бога. З Ним ділив свій доробок упродовж життя, і так завжди робитиму». Щорічно жертвував значні суми грошей на церкви, школи й шпиталі. Перед смертю він увесь свій маєток на суму 15 мільйонів доларів заповів Католицькій Церкві й на різні добродійні установи. Яке це велике і шляхетне християнське серце! Він щедро давав Богові, і Господь щедро його обдаровував.

Користі милосердя

Християнське милосердя – дуже корисна чеснота вже тут на землі, а ще більше по смерті в небі. Милосердним Бог благословить і їх нагороджує вже тут на землі. У Св. Письмі в книзі Сираха читаємо: «Воздавай Всевишньому згідно з Його даром – щедро за твоїми власними статками. Господь-бо тобі відплатить, поверне тобі всемеро... А й бідному простягни свою руку, щоб завершилось твоє благословення» (35, 9-10 і 7, 32).

Добрими ділами ми також сплачуємо наші заборгованості перед Богом. У книзі Товита сказано: «Молитва з постом – річ добра, однак милостиня зі справедливістю – ліпші... Ліпше творити милостиню, ніж нагромаджувати золото. Милостиня від смерті вибавляє, вона усякий гріх очищає» (12, 8-9). А Христос каже: «Блаженні милосердні, бо вони зазнають милосердя» (Мт. 5, 7). Св. Іван Золотоустий про силу милостині навчає: «Нема гріха, що його не можна б очистити, що його не могла б знищити милостиня. Всякий гріх нижче від неї. Вона – пригожий лік на всяку рану».

Головна нагорода за діла милосердя чекає кожного з нас після смерті. Сам Ісус Христос у цьому запевняє: «Син Чоловічий має прийти у славі Отця свого з Ангелами своїми і тоді віддасть кожному згідно з його ділами» (Мт. 16, 27). А до тих, що за життя робили добрі діла, Він на Страшному Суді заявить: «Прийдіть, благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від створення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене напоїли; чужинцем був, і ви мене прийняли; нагий, і ви мене одягли; хворий, і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене» (Мт. 25, 34-36).

Одна багата пані в Англії хотіла переконатися у жертвовності тих, що мешкали неподалік від її замку і яким вона творила багато добра. Що ж вона робить? Перебирається жебрачкою, щоб її ніхто не впізнав, і йде від хати до хати та просить милостині. Одні її проганяють, інші дають кусок сухого хліба, а ще інші – зів'яле яблуко, а тільки в одній убогій хатині її гостинно прийняли та нагодували. Другого дня вона влаштовує гостину й запрошує всіх тих, яких вчора відвідала. Всі приходять до великої їдальні. Там для кожного призначене за столом місце. І кожний знаходить на своїй тарілці точно те, що він їй вчора дав. Одні тарілки були порожні, в інших лежав сухий кусок хліба або зів'яле яблуко. А найкраще приготування знайшла та убога родина, що її вчора погостила. Яке здивування на обличчях усіх гостей! Входить господиня дому й оповідає свої вчорашні пригоди, і так закінчує: «Усі подумайте над тим, що є ще інший світ у вічності, де всі дістанете відповідну нагороду». Тому добре каже Христос: «Якою мірою міряєте, такою і вам відміряють» (Мт. 7, 2).

Як творити милосердя?

Кожна людина, аби належно сповнити мету свого життя, мусить виконати потрійний обов'язок: стосовно Бога, себе і своїх ближніх. Звідси висновок, що цим трьом цілям мають служити всі матеріальні добра. Ісус Христос каже: «Від усякого, кому дано багато, багато від нього й вимагатимуть; а кому повірено багато, від того більше зажадають» (Лк. 12, 48). Звичайно, не ті найбільше дають, що найбільше мають, але ті, що мало мають.

Діла милосердя двоякі: щодо тіла і щодо душі. Св. Євангеліє щодо тіла визначає такі діла милосердя: голодного нагодувати, спраглого напоїти, нагого зодягнути, подорожнього в дім прийняти, недужому допомогти, в'язня відвідати, померлого похоронити. В книзі Приповідок читаємо: «Хто чинить добро бідному, той Господеві позичає, і Він йому відплатить за його добродійство» (19, 17).

У 1947 році трагічно загинув французький генерал Леклерк, практикуючий католик. Після його смерті знайдено залишені ним дев'ять тисяч франків з написом: «Ці гроші я заощадив на курінні в користь католицьких шкіл». Який це гарний приклад для нас усіх!

Окрім діл милосердя щодо тіла, є ще діла милосердя стосовно душі. Вони такі: грішника навернути, невіжу навчити, в сумніві порадити, сумного потішити, кривду

терпеливо зносити, образу зі серця прощати, за живих і померлих молитися.

Одне оповідання говорить про чоловіка, що мав трьох приятелів: Гроші, Жінку і Добрі діла. При своїй смерті він кличе їх усіх і з ними прощається. Найперше він каже до Грошей: «До побачення, бо я вмираю!» А Гроші йому у відповідь: «До побачення, мій приятелю! Коли помреш, то ми засвіtimo свічку за твою душу». Приходить його Жінка. Вона, прощаючись з чоловіком, обіцяє його похоронити. Вкінці приходить і третій приятель, його Добрі діла. Він каже до них: «До побачення, бо я вмираю!» А вони до нього: «Ні, не до побачення! Ми не розлучимось з тобою.

Доки живеш – ми з тобою, а помреш, то і ми підемо з тобою у вічність». Він помер. Гроші пожертвували на свічку, Жінка його похоронила, а Добрі діла пішли з ним на Божий Суд по вічну нагороду. Ось така доля кожної людини!

Св. Іван Золотоустий, заохочуючи нас до діл милосердя, каже: «Велике діло – милостиня. Полюбім її, вона не має нічого собі рівного. Вона може змити гріхи й охоронити від засуду. Ти мовчиш – а вона стоїть і тебе охороняє. Що більше, тоді, як ти мовчиш, тисячі уст дякують за тебе».

ВОСЬМА БОЖА ЗАПОВІДЬ *«НЕ СВИДЧИ ЛОЖНО НА ТВОГО БЛИЖНЬОГО»*

ДОБРЕ ІМ'Я, ЧЕСТЬ І СЛАВА

На світі багато різних цінностей, якими люди дорожать. Вони можуть бути суто матеріальними, як-от: маєток, гроші, золото, будинок, підприємство; і цінності духовні: знання, мудрість, слава, добре ім'я, чеснота і т.п. На сторожі перших стоїть 7-ма і 10-та Божі заповіді, а на сторожі других – 8-ма Божа заповідь. Вона боронить правду, нашу честь, славу й добре ім'я, а забороняє все те, що їх руйнує. 8-ма Божа заповідь наказує дбати і берегти добре ім'я, честь і славу нашу та наших ближніх.

Добре ім'я, честь і слава – цінне добро

Добре ім'я, честь і слава – найцінніші скарби на землі. У Св. Письмі Старого Завіту сказано: «Добре ім'я ліпше, ніж великі багатства» (Прип. 22, 1). Св. апостол Павло так цинив своє добре ім'я та славу: «Волю-бо радше вмерти, ніж щоб хтось знівечив оту мою славу» (1 Кор. 9,15).

Добре ім'я і честь не можна купити навіть за великі скарби. Їх здобувається тільки чесним життям та практикуванням чеснот. Добре ім'я необхідне кожному в суспільному житті. Всі люди і всюди хочуть мати справу з чесними особами. Тому, приймаючи на роботу чи службу в приватні або громадські установи, вимагають характеристики від чесних людей. З нечесними, людьми недоброго імені чи слави ніхто не братається, усі їх бояться й від них тікають. Св. Франц Сальський порівнює добре ім'я до листя на дереві, що творить не лиш окрасу дерева, але служить і для охорони його плодів. Подібно й добре ім'я є не лише окрасою кожної людини, але також служить для охорони її чеснот.

Усвідомлення доброго імені й честі дає кожному почуття спокою, вдоволення та щастя. Добре ім'я і слава – це наче квиток вступу до серця людей, до доброго товариства та різних посад чи гідностей. Зате нема нічого гіршого для людини, як не мати доброго імені чи слави або їх стратити. Кожного болить, коли інші не мають його за чесного, йому не довіряють або його уникають. Така людина, власне, стоїть поза рамками суспільного життя. Тому повчальною є думка св. апостола Павла: «Слава

наша – це свідоцтво нашого сумління, як ми поводитись у світі, зокрема щодо вас, – у святості й щирості Божій» (2 Кор. 1, 12).

Добре ім'я, честь і слава для нас важливі ще й тому, що заохочують любити й практикувати різні чесноти. Усвідомлення того, що інші мають нас за чесних, природно заставляє нас відповідно поводитися, щоб тієї честі не порушити через якийсь невідповідний учинок, як наприклад: пияцтво, бійку чи сварку.

Наше право на добре ім'я та славу

Сам Господь Бог вклав у людське серце почуття честі. З ним ми народжуємося. Тому почуття честі й доброго імені зустрічаємо у всіх людей, усіх станів і в будь-якому віці. Це помічаємо і в малих дітей. Кожна людина, навіть нечесна, хоче показати себе кращою. Свої природні хиби чи промахи кожен намагається приховати.

Боязнь сорому перед людьми є якраз впливом цього природного почуття честі. Кожен боїться неслави, і рум'янець стиду вкриває його лице, коли чує, що люди щось недобре про нього говорять. Деколи той сором такий великий і болючий, що людина не може його пережити й накладає на себе руки. Час від часу часописи подають у своїх новинках інформацію про людей, що покінчили життя самогубством, коли стали відомими їхні нечесні діла.

Добре ім'я, честь і славу нелегко здобути, бо це справа не кількох днів чи тижнів, але довгих літ, навіть цілого життя, проте дуже легко можна їх назавжди втратити.

В одній казці говориться про випадкову зустріч Води, Вітру і Доброго Імені, які стали приятелями. Поки розійшлися, поставили собі питання: «Що треба зробити, щоб знову зустрітися?» На це Вода каже: «Мене можете будь-де без клопоту знайти. Вистачить прийти над море, ріку чи потічок або навіть до найближчої криниці і мене закликати, і я вже присутня!» І Вітер відповідає: «Мене теж дуже легко зустріти. Легенький вітрець всюди повіває. Вистачить тільки відчинити двері або вікна і кликнути за мною, і я вже тут!» Тільки Добре Ім'я сумовито збоку стояло та мовчало. Коли ж Вода і Вітер наполягали на тому, щоб воно їм сказало, де його найлегше знайти, то воно, зітхнувши, врешті відповіло: «Мені прикро це вам казати, але я не вертаюся ніколи. Хто мене раз утратив, той уже мене більше не знайде».

Обов'язок дбати про добре ім'я

Коли ж добре ім'я, честь і слава такі великі скарби, то варто про них дбати. У Св. Письмі Старого Завіту, книзі Сираха, читаємо: «Про ім'я своє дбай, воно тобі лишиться над тисячі великих скарбів золотих. Мало днів триває життя щасливе, та добре ім'я перебуває навіки» (41, 12-13). А св. апостол Павло каже: «Слава ж і честь, і мир усякому, хто чинить добро» (Рим. 2, 10). Маємо дбати про добре ім'я не саморекламою та самохвальством, але добрими ділами, праведним життям і мирним співжиттям з нашими ближніми. Завжди й усюди мусимо бути на сторожі, щоб не зробити чогось такого, що могло б зашкодити нашому доброму імені, честі і славі.

Маємо не тільки право дбати про своє добре ім'я, але і його боронити, якщо хтось неслухно заподіє нам якусь неславу. Тут сам Христос дає нам найкращий приклад, як стати у своїй обороні. Коли Він на суді високої юдейської ради на запитання первосвященника дав правильну відповідь, і один зі слуг, якому ця відповідь не сподобалася, ударив Його в лице, Ісус сказав: «Якщо я зле сказав, доведи, що воно погано. А якщо добре, то за віщо мене б'єш?» (Ів. 18, 23). Коли апостола Павла і Силу у Філіппах юдеї несправедливо обвинуватили перед владою міста, то воєводи, не

прослідивши справи, звеліли їх сікти різками та замкнули у в'язниці, а другого дня, побачивши свою помилку, хотіли їх випустити. Тоді Павло заявив: «Нас, римлян, без судової розправи прилюдно вибили різками і кинули в тюрму, а тепер потай нас виганяють? Ні-бо! Нехай самі прийдуть і виведуть нас». Ліктори донесли ці слова воєводам. А ті, почувши, що вони римляни, злякалися і, прийшовши, попросили в них вибачення» (Ді. 16, 37-39).

З іншого боку, ми не сміємо бути в цій справі занадто честолюбними, перечуленими та за всяку ціну гонити за добрим іменем і славою. Ніколи не забуваймо, що ми не є ліпшими, ані гіршими від інших, але такими, якими ми є в Божих очах. Повна й найвища слава належить тільки єдиному Богові. Тому апостол Павло каже: «Богові, єдиному мудрому, через Ісуса Христа, слава на віки вічні» (Рим. 16, 27). А про себе він говорить: «Благодаттю Божою я є те, що є, але благодать Його в мені не була марна» (1 Кор. 15, 10). В листі до Галатів нагадує: «Не будьмо марнославні, задерикуваті між собою, завидущі одні одним» (Гал. 5, 26).

Св. Іван Золотоустий, перестерігаючи нас перед пустою славою, говорить: «Страшна любов слави, страшна й повна багатьох зол. Це терня, що з трудом виринається. Це звір неприборканий, багатоголовий, який бунтується проти тих, що його годують. Як хробак точить дерево, в якому народився, іржа з'їдає залізо, на якому появляється, а міль – тканину, так і пуста слава губить душу, що її в собі виплекала. Тому мусимо докласти великого старання, щоб цю пристрасть із себе викоринити».

Великі й світлі люди завжди покійно про себе думають і ніколи нічим не гордяться. Святійший отець Іван XXIII, будучи 32-літнім священиком, під час реколекцій у своєму записнику занотував: «Думка про моє минуле робить мене покійним і засоромлює. Думка про теперішнє мене потішає, бо Господь Бог все ще показує мені милосердя. Думка про майбутнє заохочує мене надією, що зможу надолужити те, що втратив. Яким буде моє майбутнє? Може, дуже коротким».

Маємо не тільки дбати про своє добре ім'я і славу, але також про добре ім'я та славу наших ближніх. Як нам, так і їм їхнє добре ім'я та слава дорогі, тому мусимо завжди бути обережними, ніколи не нашкодити їм в їхній добрій славі.

ГРІХИ ПРОТИ 8-ОЇ БОЖОЇ ЗАПОВІДІ (І)

Восьма Божа заповідь стоїть не тільки на сторожі доброго імені, честі й слави, але вона також забороняє все те, що шкодить доброму імені, честі й славі нашій і наших ближніх. Головне джерело гріхів проти 8-ої Божої заповіді – це гріхи язика. Св. апостол Яків говорить про шкоду та гріхи, що їх вчиняє людський язик: «Язик – член маленький, а хвалиться великим! Глядіть, який вогонь малий, а запалює величезний ліс! І язик – вогонь, світ неправди... Усякі роди диких звірів та птахів, гадів та морських потвор були приборкані й приборкуються людським хистом. Язика ж ніхто з людей не може вгамувати: він – зло, що спокою не знає, наповнений смертельною отрутою» (Як. 3, 5-8). Два найбільші та найчастіші гріхи язика – обмова й очорнення.

Що таке обмова?

Це виявлення без слушної причини правдивих, але таємних лихих діл ближнього. Хтось може мати особисті затаєні хиби або гріхи, але через те він ще не тратить шансу завоювати громадську славу. А це тому, що кожний, природньо, має право до честі й доброго імені. Обмова – це руйнування доброго імені й слави ближнього. Та хтось

може сказати: «Але це була правда». І правди не можна говорити, якщо вона шкодить славі ближнього. Про шкоди, що їх довершує язик, читаємо у Св. Письмі Старого Завіту: «Удар батогом залишає смугу – удар язиком ламає кістки. Від гострого меча полягло багато, але не стільки, скільки впало від язика» (Сир. 28, 17-18). Коли Христос за кожне пусте слово погрожує Божим судом, то що ж тоді сказати про гріх обмови? Обмовою грішить не тільки той, хто когось обмовляє, але й той, хто радо слухає обмови. Одне правило зазначає: «Хто інших обмовляє, той має злого духа на язиці, а хто слухає обмови, має злого духа у вусі». Не тільки живі люди мають право на добре ім'я і славу, але й померлі. Тому старовинна заповідь каже: «Про померлих говорити або добре, або нічого». Померлі вже стали на Божому суді.

Що таке очорнення?

Очорнення – це найбільший і найтяжчий гріх з усіх гріхів язика. Вже саме слово вказує на те, що щось чисте чи біле ми робимо чорним. Очорнення полягає в тому, що хтось свідомо приписує комусь такі провини чи гріхи, які він сам видумав з наміром пошкодити йому на славі. Очорнення вчинила жінка Путифара, звинувачуючи Йосифа в тому, що він хотів її згвалтувати, а це було очевидною неправдою. Подібно й євреї очорнили Христа перед Пилатом, бо Він бунтує народ і каже не платити податків кесареві, а це теж було неправдою. Очорнення – гріх проти правди, справедливості і любові до ближнього.

В одній парафії зловна жінка тяжко очорнила доброго й невинного священика. Її очорнення так на нього подіяло, що він дістав напад серця і лежав смертельно хворий. Жінка, що його невинно очорнила, маючи докори сумління, приходила до нього і просила прощення за свій гріх. «Жалую за все і перепрошую, – каже вона, – і хочу завдану кривду виправити». Священик витягнув подушку з-під голови, дав їй, промовивши: «Візьми цю подушку, йди на церковну вежу і висип з неї пір'я». Вона так зробила і знову прийшла до нього. А він до неї: «Тепер іди й позбирай пір'я знову до подушки». А тоді вона: «Цього не можу зробити, бо вітер уже розніс пір'я на всі сторони». Тоді вона, з умираючих уст, почувала: «Це правда, що розсипане пір'я вже не можна позбирати, так також неможливо, щоб ти повернула мою добру честь і славу. Гріх очорнення твого язика зруйнував моє життя. Я вмираю, а тобі хай Бог простить. Нехай моя смерть буде пересторогою для інших, яким великим злом є гріх очорнення». Це справді глибоко повчальний приклад!

Осудження

Це сильне переконання про гріх нашого ближнього без слушної й розумної причини. Наприклад, гордий фарисей на молитві в храмі уважав митаря за великого грішника; приятелі багатостраждального Йова думали, що Бог покарав його за великі гріхи. Тільки один Господь знає наскрізь людське серце, тому тільки Він має право судити кожного. «Один лише Законодавець і Суддя, який може спасти і погубити. Ти ж хто такий, що судиш ближнього?» (Як. 4, 12).

Підозрювання

Буває так, що хтось підозрює когось в якійсь справі або грісі, не маючи на це достатньої причини. В підозрі можна дуже легко помилитися й завдати комусь велику кривду.

Сіяння незгоди

Це обмова або й очорнення з наміром порізнити особи, які живуть у любові й згоді.

Гостра критика

Нею провиняється той, хто, не знаючи усіх справ чи обставин, гостро осуджує тих, що з ним живуть чи працюють, або накидається на розпорядки церковної чи цивільної влади. Тим він руйнує довір'я до інших, сіє незгоду й нарікання.

Одна багата американська родина мала звичай часто справляти в себе гостини для своїх приятелів. Ці приятелі часто в очі вихваляли господарів дому, але перед іншими людьми різко їх осуджували. Господиня дому хотіла переконатися, чи ці похвали гостей справді щирі, чи, може,

це лише пусті компліменти. Тому одного дня, поки гості зійшлися, вона помістила у гостинній кімнаті магнітофон на невидному місці. Наступного разу при кінці гостини господиня попросила гостей, щоб послушали цікавий магнітофонний запис. Всі радо погодились. І що відбулося? Вони слухали і не вірили своїм вухам: це ж їхні слова, розмови, жарти. Пані посміхалися з господині дому, її поведінки, одержі й зачіски, страв і напиктів. Подібною була й критика чоловіків щодо господаря. Рум'янець стида покривав обличчя гостей, деякі з них прямо повтікали з дому. Магнітофон сказав усю правду! Може, нас ніхто не підслуховує, але Боже вухо завжди чує нас.

Наслідки гріхів язика

Ці наслідки деколи бувають прикрі, болючі й руйнівні. Вони стають причиною непорозуміння між людьми, ворожнечі й ненависті, руїною згоди та любові. А нас самих за гріхи язика чекає Божий гнів і суд. У св. Євангелії сказано: «Не судіте, щоб вас не судили; бо яким судом судите, таким і вас будуть судити» (Мт. 7, 1).

Як уникати гріхів язика?

Стараймося жити духом віри й дивитися на наших ближніх духом віри. Ми маємо бачити в них Божих дітей і навіть самого Ісуса Христа, що каже: «Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших – ви мені зробили» (Мт. 25, 40). Пам'ятаймо, що нема любові до Бога без любові до ближнього, а де гріхи язика, там нема любові до ближнього.

Треба, щоб ми бачили свої провини й гріхи. Бо до всіх нас каже Христос: «Чого ти дивишся на скалку в оці брата твого? Колоди ж у власнім оці ти не добачаєш» (Мт. 7, 3). «Хто з вас без гріха, нехай перший кине каменем» (Ів. 8, 7). Хай нашою засадою буде: ніколи нічого такого не говорити про неприсутніх, чого б ми не мали відваги сказати їм в очі.

Обов'язок реституції-відшкодування

Як стосовно 7-ої і 10-ої Божих заповідей треба виконати обов'язок реституції, так само й 8-ма Божою заповідь за очорнення накладає обов'язок реституції, тобто обов'язок відкликати вчинене очорнення і повернути добру славу ближньому, а також надолужити за матеріальні шкоди, що їх він, може, зазнав внаслідок обмови або очорнення. Щодо обмови, то її, стисло кажучи, не можна відкликати, оскільки вона заснована на правді, тому шкоду треба компенсувати в якийсь інший спосіб.

Нехай нашим правилом стане таке: про інших говорити, як би ми бажали, щоб інші про нас говорили, а тоді уникнемо обмови й очорнення та Божого Суду, бо: «Не судіте, щоб вас не судили» (Мт. 7, 1).

ГРІХИ ПРОТИ 8-ОЇ БОЖОЇ ЗАПОВІДІ (II)

У Св. Письмі Старого Завіту книзі Приповідок стосовно брехні читаємо такі слова: «Осоружні Господові уста брехливі» (12, 22). Як Господь Бог гидує брехнею найкраще бачимо зі сумної, зворушливої події про смерть Ананії і Сафіри (з Діянь Апостолів). Там йдеться про перших християн: «Громада вірних мала одне серце й одну душу, і ні один не називав своїм щось з того, що кому належало, але все в них було спільне... Тому ніхто з них не був у злиднях, бо ті, що були власниками земель або мали доми, їх продавали, приносили гроші за продане та й клали в ноги Апостолів, – і роздавалось це кожному за його потребою» (Ді. 4, 32-35).

Ананія і Сафіра, чоловік з жінкою, також продали свій маєток і принесли гроші до Апостолів, але затаїли перед ними, що частину грошей приховали. На запит св. Петра, чи вони дають увесь маєток, чоловік заявив, що так, а це було брехнею. І Божя кара не забарилась. За явну брехню Господь Бог негайно покарав наглою смертю спочатку Ананію, а потім і його жінку Сафіру: «Великий страх обняв усю Церкву і всіх, що чули про те» (Ді. 5, 11).

З цієї події ясно бачимо, що сам Господь став в обороні правди і показав, як Він гидує брехнею. Тому Він поставив 8-му Заповідь на сторожі правди. Тут візьмемо під увагу гріхи проти 8-ої Божої заповіді, якими є брехня, облуда й підхлібство.

Брехня, олжа, неправда, наклеп

Брехня має різні назви. Ними є олжа, неправда й наклеп. Брехнею грішить той, хто говорить щось проти свого переконання, і те, що не відповідає правді, хочаби когось ввести в оману. Така людина інакше думає, а інакше говорить. Брехня – це надужиття правди. Мотивом неправди часто буває бажання себе чи інших оборонити або відсунути якусь небезпеку чи шкоду. Таку неправду у власній обороні висловив апостол Петро. Він після ув'язнення Христа прийшов на подвір'я первосвященника довідатися, що сталося з Христом. Коли ж обі служниці і ті, що грілися при вогні, пізнали, що це Христовий учень, він тричі під присягою заявляв, що не знає Христа. За що він опісля дуже жалкував й покутував (Мт. 26, 69-75).

Деколи брехня має на меті комусь заподіяти шкоду. Перед брехнею остерігає книга Сираха Старого Завіту: «Не куй ложі на брата свого, а й друзі не кой такого. Не бреши ніякою брехнею: нічого доброго з того не вийде» (7, 12-13).

Чи можна в жартах говорити неправду? Якщо такий жарт має на меті лише інших забавляти, і всі присутні свідомі того, що це тільки жарт, то в тому гріха нема, бо тут нема наміру, щоб інших ввести в оману, а тільки, щоб їх розвеселити. Коли ж хтось питає нас про речі, яких він не має права знати, наприклад, скільки маємо грошей у банку, то нема обов'язку йому на це відповідати. Такій особі можна дати ухильну відповідь.

Св. Василій Великий осуджує всякий рід брехні чи наклепу: «Наклеп – це дитина ненависті, делікатна, але погана недуга. Це скрита невідчута п'явка, що тратить і висушує кров любові... Якщо б кожний міг бачити свої власні хиби докладно без заслони самолюбства, то він у цьому житті про ніщо інше не журився б, маючи на увазі, що не досить мав би часу на покуту за себе, хоч би він навіть жив сто літ...

Судити інших – це безсоромне привласнення Божих прав. Засуджувати інших – це руйнувати власну душу... Не засуджуй, хоч би ти бачив власними очима, бо вони часто зводять». Св. апостол Яків хвалить правду, кажучи: «Коли хтось не завинить словом, той муж досконалий, що може загнuzдати й усе тіло» (Як. 3, 2).

Облуда, лицемірство, лукавство

Неправда – це гріх язиком, а облуда – гріх ділом. Облуда полягає у тому, що хтось гарними словами або ділами старається приховати перед іншими свої злі наміри. Облуда – сестра брехні. У книзі Приповідок читаємо: «Огидні для Господа лукаві серцем, та любі Йому ті, що ходять бездоганно» (11, 20). Гріх облуди вчинив зрадник Юда, який продав Христа за гроші, але при тім удавав, що він Його приятель. Перед ув'язненням Ісуса в Оливнім городі він приступив до Нього й поцілував, кажучи: «Радуйся, мій Учителю!» (Мт. 26, 49). Подібно й цар Ірод перед мудрецьми зі Сходу показав себе облудником і лицеміром, кажучи до них: «Ідіть та розпитайтесь пильно про дитя, і коли знайдете, сповістіть мені, щоб я теж пішов йому поклонитися» (Мт. 2, 8). А насправді він хотів знати, де Христос народився, щоб Його вбити.

Св. Василій Великий дає таку характеристику лицемірів: «Лицемір – це той, хто в театрі представляє когось іншого, наприклад, пана, хоча він слуга, або проста людина – короля. Так і в цьому житті, наче на сцені, багато людей веде театральне життя, маючи одне в серці, а інше показуючи назовні перед людьми. Отже, не ховай свого обличчя! Показуйся таким, яким ти є».

Підхлібство-підлабузництво

Підхлібники – це ті особи, що понад міру хвалять когось в очі, проти власного переконання, задля якоїсь користі. У книзі Приповідок сказано: «Підступне серце добра не знаходить; язик лукавий у біду потрапляє» (17, 20).

Чому слід уникати всякої неправди?

Говорити неправду – проти закону природи і цілі, задля якої Бог дав нам дар мовлення. Це надужиття цього Божого дару. Тому св. апостол Яків каже: «Язиком ми благословляємо Господа й Отця і ним клянемо людей, що створені на подобу Божу. З тих самих уст виходить благословення і прокляття. Не слід, брати мої, щоб так було» (3, 9-10). Що сказати про християнина, який у св. Причасті приймає до своїх уст Христа Господа і тими устами говорить брехню? Тому німецький кардинал Фавльгабер відзначав: «Язик, на якому спочиває Христос у св. Причасті, не сміє бути запламлений брехнею».

Хто говорить брехню, той робить себе подібним до злого духа, бо його Христос називає батьком лжі. «А був він душоубець від початку, і правди не тримався, бо правди нема в ньому. Коли говорить брехню, зі свого говорить, бо він брехун і батько лжі» (Ів. 8, 44).

Господь Бог – відвічна правда, тому гидиться всякою брехнею. Чому Ісус Христос стільки разів виступав прилюдно проти фарисеїв? Бо вони були облудниками й лицемірами. Він називав їх побіленими гробами, бо назовні подавали себе за великих ревнителів закону, а в приватному житті були повні гріхів.

За гріхи брехні Всевишній карає нас. Про покарання Ананії і Сафіри ми вже говорили. А тепер розглянемо ще один приклад Божої кари за брехню.

У Св. Письмі Старого Завіту другій книзі Царів читаємо, що Нааман, начальник

військ араміського царя, захворів на проказу. Пророк Єлисей порадив йому скупатися сім разів у ріці Йордан. Нааман так зробив і позбувся прокази. З вдячності Нааман хотів дати Єлисеєві великий гостинець, та Єлисей не хотів нічого від нього прийняти. Коли Нааман від'їхав, то Гехазі, слуга Єлисея, забажав узяти для себе той гостинець. Він наздогнав Наама в дорозі і перед ним збрехав, що Єлисей таки хоче того гостинця. Тож Нааман дав йому два таланти срібла, і він це срібло сховав. Коли ж Гехазі повернувся до Єлисея, то запитав його, куди він ходив, а цей відповів, що нікуди. А це була неправда. Тоді Єлисей сказав: «Хіба мій дух не був при тому, коли той чоловік зійшов із своєї колісниці тобі назустріч? Оце ти забрав гроші: візьми також городи, оливні сади, виноградники, овець, волів, слуг і слугинь; але і проказа Наамана вчепиться до тебе і до твоїх потомків назавжди». І вийшов той від нього білий, як сніг, від прокази» (2 Цар. 5). Ось яку тяжку покуту й кару дістав Гехазі за свою брехню!

Наслідком брехні є те, що брехун тратить довір'я в інших. Такому ніхто не вірить. Добре каже прислів'я: «Хто раз пробрехався, той віри не має».

Загальновідоме оповідання про пастуха, що пас вівці й, аби здурити людей, часто викрикував, що надходить вовк і треба його відганяти. І люди бігли йому на поміч. Та, врешті, коли справді прийшов вовк і взяв вівцю, то хоч пастух кликав за поміччю, та ніхто не приходив, бо ніхто йому вже більше не вірив.